

Załącznik
do projektu Uchwały Rady Miejskiej
w Ogrodzieńcu nr..... z dnia 09 czerwca 2020 r.

**STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI
W GMINIE OGRODZIENIEC
NA LATA 2020-2030**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1.1. Cel, zakres i metody badawcze.....	5
1.2. Programy rozwoju działalności turystycznej w świetle obowiązujących dokumentów strategicznych.....	8
CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	9
2. Uwarunkowania rozwoju turystyki w gminie.....	9
2.1. Uwarunkowania przyrodnicze.....	9
2.1.1. Położenie obszaru badań.....	9
2.1.2. Rzeźba terenu, budowa geologiczna i gleby.....	12
2.1.3. Warunki klimatyczne.....	14
2.1.4. Wody powierzchniowe.....	15
2.1.5. Świat roślinny i zwierzęcy.....	16
2.1.6. Formy ochrony przyrody.....	19
2.2. Uwarunkowania pozaprzyrodnicze.....	29
2.2.1. Rys historyczny Miasta i Gminy Ogrodzieniec.....	29
2.2.2. Potencjał kulturowy gminy.....	32
2.2.2.1. Wykaz i krótka charakterystyka gminnych obiektów wpisanych do rejestru zabytków.....	34
2.2.2.2. Obiekty zakwalifikowane do Gminnej Ewidencji Zabytków.....	38
2.2.2.3. Inne wybrane obiekty kulturowe.....	41
3. Infrastruktura turystyczna i ruch turystyczny.....	49
3.1. Baza noclegowa.....	51
3.2. Szlaki turystyczne.....	55
3.2.1. Szlaki piesze.....	55
3.2.2. Szlaki rowerowe.....	56
3.2.3. Szlaki turystyki jeździeckiej.....	57
3.2.4. Międzynarodowy Pielgrzymkowy Szlak Maryjny.....	58
3.2.5. Ścieżki dydaktyczne.....	59
3.2.6. Szkoły wspinaczkowe.....	61
3.3. Dostępność	62

komunikacyjna.....	63
3.4. Ruch turystyczny w gminie.....	63
4. Analiza SWOT.....	66
CZĘŚĆ STRATEGICZNA	69
5. Strategia rozwoju produktów turystycznych Gminy Ogrodzieniec.....	71
5.1. Wizja i misja turystyczna gminy.....	72
5.2. Cele strategiczne i operacyjne rozwoju turystyki w gminie.....	74
5.3. Markowe produkty turystyczne.....	83
6. System realizacji i wdrażania strategii.....	88
6.1. Podmiot odpowiedzialny za wdrażanie strategii.....	88
6.2. Partnerstwo i działania w Gminie służące rozwojowi turystyki.....	89
6.3. Źródła finansowania.....	92
7. Monitoring i ocena prowadzonych działań w ramach strategii.....	94
8. Wnioski końcowe.....	94
SPIS RYSUNKÓW, FOTOGRAFII I TABEL.....	99
ZAŁĄCZNIKI.....	101

WSTĘP

Miasto i Gmina Ogrodzieniec wraz z Zamkiem Ogrodzienieckim w Podzamczu to bez wątpienia jedno z najbardziej rozpoznawalnych i atrakcyjnych turystycznie miejsc w Województwie Śląskim. Piękne jurajskie krajobrazy oraz słynne ruiny średniowiecznego zamku wpisują się nie tylko w pejzaż jurajskiej i śląskiej turystyki, ale również znalazły swoje miejsce w różnych dziedzinach sztuk. Już od lat 20-tych XX wieku Ogrodzieniec i jego okolicą zainteresowała się kinematografia, nie tylko polska ale i światowa. To tutaj kręcono sceny do filmu „Syn szatana” z 1923 roku, „Janosika” z 1973, „Rycerza” z 1980, reżyserowanej przez A. Wajdę „Zemsty” z 2002 roku, czy też sceny do serialu „M jak miłość” z 2015 roku. Z zagranicznych produkcji warto wymienić polsko-australijski serial „Dwa światy” do którego zdjęcia kręcono w latach 1994-1995, bollywoodzki film „One love” czy hit sieci Netflix z 2019 roku jakim jest „Wiedźmin”. Dla miłośników heavy metalowej muzyki ruiny ogrodzienieckiego zamku znane są teledysku zespołu Iron Maiden „Hallowed be the name”, który to utwór jest częścią filmowej relacji z koncertów zespołu w latach 1984-1985 wydanej pod nazwą „Live after death”.

Zainteresowanie Ogrodzieniec oraz jego twierdzą bezpośrednio przekłada się na wzrost turystyki w regionie jakim jest Jura Krakowsko – Częstochowska oraz obszaru całego Województwa Śląskiego. Rokrocznie to miejsce odwiedza pół miliona turystów, nie tylko z kraju ale także z różnych zakątków świata.

Turystyka jest obecnie jedną z ważniejszych gałęzi gospodarki tworząc około 5-6% PKB Polski. Turystyka daje zatrudnienie około 5% osobom. Przy czym na działalności tej branży korzysta szereg powiązanych ze sobą przedsiębiorstw. Poza tym obecnie turystyka jest elementem życia współczesnego człowieka. Ludzie pragną poznawać, odpoczywać, poprawiać swój stan zdrowia. Wobec tego, możliwości tworzenia produktów turystycznych są bardzo istotne z punktu widzenia zarządzania obszarami, które mają predyspozycję do przyjmowania turystów i odwiedzających. Jednak należy pamiętać, że dynamiczne zmiany w postawach, zachowaniach i potrzebach klientów, gości hotelowych narzucają gestorom bazy noclegowej konieczność ciągłego doskonalenia swoich usług, modyfikację produktów i ofert.

Na regionalny charakter rynku obecnie wpływa ~~ma~~ wiele czynników. W ostatnich latach na zmiany organizacji turystyki miało wiele czynników od największego problemu z

kłęskami przyrodniczymi (m.in.: pożary, powodzie), poprzez konflikty międzynarodowe do obecnego w 2020 roku COVID 19 (koronawirus). Na chwilę obecną ciężko przewidzieć i oszacować następstwa takiej sytuacji na krajową, a tym bardziej regionalną gospodarkę. Niewątpliwie skala negatywnych skutków będzie znaczna i bezpośrednio wpłynie na kondycję finansową zwłaszcza takich jednostek terytorialnych jak gminy czy powiaty. Turystyka w tym kontekście wydaje się być jedną z najmocniej dotkniętych gałęzi gospodarki, z tego też względu przewidywane są liczne lokalne działania mające na celu zachowanie podczas stagnacji najważniejszych atutów wpływających na atrakcyjność turystyczną. Nie bez znaczenia będzie również wymuszona reorganizacja strategii nie tylko marketingowych ale również sprzedażowych (np. z turystyki masowej na turystykę indywidualną). Obserwowanie dalszego rozwoju sytuacji związanych z zagrożeniami środowiskowymi na świecie oraz podejmowanie odpowiednich działań pomogą w zminimalizowaniu negatywnych konsekwencji epidemii COVID-19. Warto również rozważyć takie działania, które wypracowałyby modele funkcjonowania gospodarki turystycznej w trakcie, jak i bezpośrednio po zakończeniu podobnych zdarzeń.

Turystyka w Gminie Ogrodzieniec stanowi ważny element dla jej rozwoju. Dobrze opracowana i stale dostosowywana do potrzeb turystów i odwiedzających Gminę. Aby turystyka dobrze funkcjonowała niezbędne są kompleksowe i wszechstronne działania planistyczne, organizacyjne i inwestycyjne. Konieczne jest również ukierunkowanie tych działań poprzez wdrożenie misji i wizji oraz strategicznych celów rozwojowych turystyki dla gminy Ogrodzieniec.

Poniższa Strategia została sporządzona na zlecenie Gminy Ogrodzieniec przez Fundację Europa House we współpracy z pracownikami Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej im. W. Korfanteo w Katowicach.

1.1. Cel, zakres i metody badawcze

Wkład turystyki w rozwój społeczno-gospodarczy danego regionu zależy w dużej mierze od charakteru środowiska, jakości posiadanego potencjału turystycznego, polityki lokalnych władz i decyzji podejmowanych przez menedżerów branży turystycznej. Inaczej mówiąc, jeśli turystyka ma być skutecznym katalizatorem procesów rozwojowych, musi być uwzględniana w opracowywanych i wdrażanych strategiach rozwoju danego obszaru, musi

być w większym lub mniejszym stopniu uwzględniona przy formułowaniu priorytetów rozwojowych danego obszaru oraz konkretnych działań operacyjnych.

W opracowywanych regionalnych strategiach rozwoju niezwykle istotną rolę odgrywa sektor publiczny, będący nie tylko kreatorem nowych, innowacyjnych rozwiązań w sferze zarządzania regionem, ale także najistotniejszym dysponentem środków finansowych (w tym także funduszy unijnych) i organem władczym. Ustawa o samorządzie terytorialnym określa kompetencje (prawa i obowiązki) poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego, w tym także obligacje do opracowywania i realizacji strategii rozwoju dla danego regionu lub społeczności lokalnej.

Regionalne strategie rozwoju muszą uwzględniać podstawowe funkcje sektora publicznego, takie jak: koordynacja, planowanie, legislacja, regulowanie i stymulowanie przedsiębiorczości, a także ochrona interesów lokalnej społeczności. Nowoczesne strategie rozwoju regionów powinny uwzględniać zachodzące zmiany społeczno – kulturowe, demograficzne, sytuację w gospodarce światowej i krajowej, oczekiwania społeczności lokalnych i interesariuszy zewnętrznych, międzynarodowe i krajowe regulacje prawne, potencjał gospodarczy i społeczny regionu, innowacyjność i konkurencyjność gospodarki, stan i jakość posiadanych zasobów i wiele innych, mniej być może znaczących elementów, które także wyznaczają kierunki dalszego rozwoju danego obszaru.

W regionach, w których turystyka jest wiodącym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego, strategie ich rozwoju z natury rzeczy można traktować jako strategie rozwoju turystyki na danym obszarze albo jako strategie rozwoju regionalnego produktu turystycznego. W regionach, w których turystyka jest ważnym, ale nie pierwszoplanowym sektorem rozwoju społeczno-gospodarczego, z reguły w regionalnych strategiach rozwoju poświęca się jej zdecydowanie mniej uwagi, przerzucając ciężar rozważań i analiz do opracowywanej, jako dokument komplementarny do ogólnej strategii, strategii rozwoju turystyki (lub gospodarki turystycznej) dla danego regionu¹.

Podstawowym celem tworzonej strategii jest opracowanie różnorodnych produktów i działań, które w sposób kompleksowy zaspokajają potrzeby turystów. Potrzeby turystów są bardzo zróżnicowane i obejmują szereg działań, które polegają na ożywieniu lokalnej

¹ Bosiacki S.: Turystyka aktywna w Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim, [w:] Ekonomiczne Problemy Turystyki 1 (33) 2016

gospodarki, ale jednocześnie przysłużą się społeczności lokalnej. Jednak podejmowane działania muszą mieć na uwadze obecny stan zagospodarowania turystycznego, i rekreacyjnego oraz warunkom do ich dalszego rozwoju.

Strategia pozwoli wskazać główne priorytety, koordynację działań oraz instytucje zaangażowane w proces rozwoju turystyki w gminie. Strategia wskaże również argumenty na pozyskiwanie różnorodnych źródeł finansowania produktów turystycznych. Przy formułowaniu celów strategicznych opierano się na następujących zasadach:

- potencjału walorów przyrodniczych i antropologicznych,
- zasad partnerstwa podczas realizacji celów związanych z rozwojem turystyki;
- zintegrowanego planowania;
- zrównoważonego rozwoju.

Okres planowania Strategii dla Gminy Ogrodzieniec będzie obejmował lata od 2020 do 2030. Analiza stanu istniejącego została opisana na rok 2019 i umożliwiła pełne rozpoznanie uwarunkowań przyrodniczych i pozaprzyrodniczych sprzyjających rozwojowi obszaru w zakresie turystyki. Zebranie wszystkich informacji dały podstawę do identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń (analiza SWOT). W analizie SWOT wzięto pod uwagę różne grupy interesu również te związane z oczekiwaniami lokalnej społeczności. Na tym tle określono docelowo wizję stanu turystyki w 2020 r. oraz wyodrębniono priorytetowe cele strategiczne, stanowiące siłę napędową rozwoju turystyki w gminie. Strategia stanowić będzie podstawę działania w dziedzinie turystyki organów samorządu gminnego w zakresie ich kompetencji.

W ramach opracowania Strategii przeprowadzono rozległe badania w formie kwestionariusza ankietowego skierowanego do trzech grup: przedsiębiorcy, mieszkańcy oraz turyści. Każdy z kwestionariuszy został dostosowany do odpowiedniego odbiorcy.

W pracy wykorzystano dostępne publikacje książkowe, zwłaszcza z zakresu krajoznawstwa, opracowania statystyczne (GUS), dokumenty urzędowe oraz wyniki badań własnych, przeprowadzonych na terenie gminy.

Strategia jest spójna ze wszystkimi omawianymi w niej dokumentami oraz aktualnymi dokumentami związanymi z planowaniem przestrzennym w Polsce.

Strategia jako dokument pełni funkcję drogowskazu w realizacji przedsięwzięć związanych z turystyką w gminie. Informacje podane w opisach działań są propozycjami realizacji celów strategicznych w dążeniu do wypełnienia misji.

1.2. Programy rozwoju działalności turystycznej w świetle obowiązujących dokumentów strategicznych

Przemiany cywilizacyjne, demograficzne i społeczno-kulturowe określają nowe warunki rozwoju sektora turystyki i stawiają wyzwania wobec zdefiniowania strategii działania i jej struktury, zapewniającej sprawność i efektywność funkcjonowania.

W dokumencie *Strategia Europa 2020* określono trzy główne problemy, które będą w przyszłości determinować formułowane strategie rozwoju krajów i regionów: globalizację, rosnące zapotrzebowanie na ograniczone zasoby i starzenie się społeczeństw. W opracowywanych strategiach rozwoju do priorytetów zaliczyć należy: inteligentny i zrównoważony rozwój oraz działania na rzecz włączenia społecznego².

Zasadnicze założenia Strategii Rozwoju Turystyki Miasta i Gminy Ogrodzieniec, jako dokumentu branżowego, wynikają, i są niejako rozwinięciem i uzupełnieniem takich projektów i dokumentów strategicznych jak:

- **Strategia Europa 2020.** Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Komisja Europejska;
- **Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku;**
- **Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”;**
- **Program Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+;**
- **Strategia Rozwoju Turystyki w Powiecie Zawierciańskim;**
- **Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Ogrodzieniec na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy do 2023;**
- **Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec;**
- **Raport o stanie Gminy Ogrodzieniec 2018.**

² Imbidem, s.154

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

2. Uwarunkowania rozwoju turystyki w gminie

Na uwarunkowanie rozwoju gminy przypada wiele czynników, które po przeanalizowaniu będą stanowiły podstawę do wskazania mocnych, słabych stron obszaru. Turystyka, aby dobrze się rozwijała wymaga omówienia na początek uwarunkowań przyrodniczych skończywszy na potencjale Gminy Ogrodzieniec.

2.1. Uwarunkowania przyrodnicze rozwoju turystyki

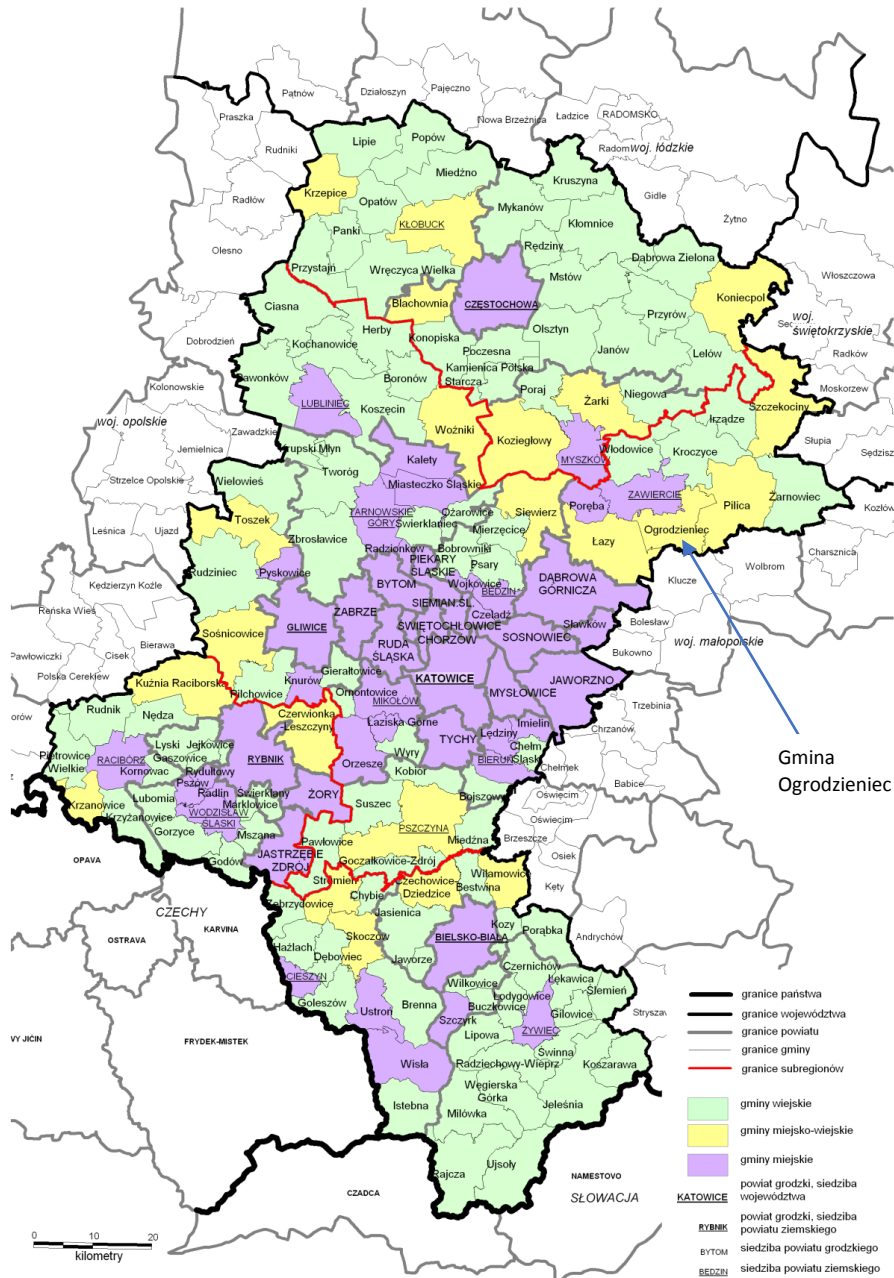
2.1.1. Położenie obszaru badań

Gmina Ogrodzieniec wraz z miastem, według regionalizacji fizycznogeograficznej zaproponowanej przez J. Kondrackiego (2002) położona jest w granicach dwóch mezoregionów, które stanowią część również dwóch makroregionów. Znaczna część obszaru niniejszego opracowania znajduje się w granicach mezoregionu Wyżyna Częstochowska (341.31) należącego do makroregionu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej (341.3), natomiast pozostały obszar, w swej południowo-zachodniej części do mezoregionu Garb Tarnogórski (341.12) należącego do makroregionu Wyżyny Śląskiej (341.1) oraz w północno-zachodniej do mezoregionu Obniżenia Górnej Warty (341.25) należącego do makroregionu Wyżyny Woźniacko-Wieluńskiej (341.2)³.

Pod względem administracyjnym gmina Ogrodzieniec położona jest w południowej części powiatu zawierciańskiego w województwie śląskim. Od zachodu sąsiaduje z miejsko-wiejską gminą Łazy, od północnego-zachodu z miastem Zawiercie, od północy z gminą Kroczyce, wschodnią granicę dzieli z gminą miejsko-wiejską Pilica a od południa z gminą wiejską Klucze, która należy już do powiatu olkuskiego w województwie Małopolskim (rys. 1). Razem z miastem Ogrodzieniec gminę tworzy 10 sołectw: Fugasówka, Giebło, Giebło-Kolonia, Gulzów, Kiełkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów-Kolonia i Żelazko (ryc. 2). Całkowita powierzchnia gminy według Banku Danych Lokalnych GUS za 2019 rok to 8 473 ha czyli nieco ponad 85 km². Ogólna liczba ludności gminy } to 9 105 osób, z czego w

³ Kondracki J.: Geografia regionalna Polski, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, 2002

Ogrodzieńcu mieszka 4 282 osoby (wg. stanu na 30.06.2019, Banku Danych Lokalnych GUS za 2019).

Rysunek 1. Gmina Ogrodzieniec na tle województwa śląskiego
 Źródło: Strategia Województwa Śląskiego „Śląsk 2020”

Rysunek 2. Podział gminy Ogrodzieniec na sołectwa

Gmina jest skomunikowana z ościennymi obszarami poprzez sieć dróg lokalnych, jak również przez krzyżujące się w Ogrodzieńcu dwie drogi wojewódzkie. Pierwsza przecina gminę na osi wschód zachód łącząc Dąbrowę Górniczą z Pilicą (droga nr 790), druga natomiast łączy Zawiercie z Olkuszem (droga nr 791) przecinając gminę z północy na południe.

W promieniu około 60 km od gminy Ogrodzieniec znajdują się trzy duże aglomeracje miejskie: Kraków (60 km), Katowice (55 km) oraz Częstochowa (50 km). Ważnym atutem w kontekście atrakcyjności gminy dla turystyki międzynarodowej jest też relatywnie niewielka odległość od dwóch międzynarodowych portów lotniczych: Katowice-Pyrzowice (30 km) oraz Kraków-Balice (60 km).

Ogrodzieniec jest gminą o bardzo wysokim wskaźniku lesistości wynoszącym 43,3% powierzchni całej gminy (Bank Danych Lokalnych GUS, 2018), z czego duży udział przypada na miejską jej część.

Dużym znaczeniem dla turystyki jest też fakt, iż około 45% powierzchni gminy znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, co powoduje, że na tle całego powiatu zawierciańskiego gmina przoduje w ilości obszarów chronionych. Dominantami w typowo wyżynnym krajobrazie gminy są zatem malownicze wzniesienia z widocznymi wapiennymi skałami w formie ostańców, jak również elementy krajobrazu rolniczego reprezentowanego przez obszary pól i łąk oraz tereny na których występuje zabudowa mieszkalna i gospodarcza. Typowa dla tych terenów jest zabudowa jednorodzinna, a największe jej zagęszczenie występuje na terenie miasta Ogrodzieniec. Dodatkowo miasto charakteryzuje się rozbudowanym układem przestrzennym, który nie zatracił jeszcze swego historyzmu. Tereny przemysłowe posadowione są na północnych obrzeżach miasta, w centrum dominują usługi a zwarta zabudowa mieszkalna rozbudowuje się na południowych krańcach.

2.1.2. Rzeźba terenu, budowa geologiczna i gleby

Wyżyna Częstochowska, na której leży większa część badanego obszaru, w większości zbudowana jest z górnourajskich wapieni, które w trzeciorzędzie ulegały silnemu wietrzeniu i zasypywaniu przez powstały w ten sposób materiał. W licznych miejscach jednak ostały się, zbudowane z twardych wapieni skalistych, wystające ponad powierzchnię ostańce.

W budowie Garbu Tarnogórskiego dominują natomiast wapień i dolomity przykryte miejscami czwartorzędowymi piaskami i glinami zwałowymi.

Ukształtowanie terenu gminy jest więc bardzo zróżnicowane i urozmaicone, co ma odzwierciedlenie w jego hipsometrii. Najwyższe wzniesienie znajduje się na terenie wsi Podzamcze i jest to Góra Janowskiego zwana też Górą Zamkową o wysokości 515,5 m n.p.m. Jest to jednocześnie najwyższe wzniesienie Wyżyny Częstochowskiej. Kolejnymi wysokimi wzniesieniami są Ruska Góra (481 m n.p.m.) i Strazykowa Góra (500 m n.p.m.) obie znajdujące się koło Ryczowa. Mniejsze wysokości (od 330 do 370 m n.p.m.) charakterystyczne są dla zachodnich i północno-wschodnich obszarów gminy w okolicach

Kiełkowic, Józefowa, Markowizny oraz Fugasówki. Znajdujące się na tych terenach zespoły skał wapiennych i ostańców skalnych stanowią współcześnie atrakcje turystyczne dla turystyki skałkowej. Największe ich nagromadzenie ciągnie się od Lisiej Góry, Góry Birów do Kolonii Ryczów i od Śrubarni do Ryczowa⁴. Dodatkowym równie charakterystycznym elementem krajobrazu są jaskinie oraz szczeliny i tak zwane schroniska skalne (np. Jaskinia w Strazykowej Górze czy Jaskinia z Kominem).

Na południu, południowym - zachodzie oraz na terenach na północ od Śrubarni w rzeźbie terenu widoczne są wydmowe wały o różnym kształcie i wysokości, a w okolicy Ryczowa i Żelazka wykształciły się, zbudowane z luźnych piasków, pokrywy eoliczne zwane „Ryczowską Pustynią”. Są to niestety elementy mało stabilne i choć porośnięte lasami, narażone na zniszczenie.

Pod względem geologicznym obszar gminy położony jest na wschodnim skłonie monokliny śląsko-krakowskiej. Zbadane na tym terenie najstarsze osady to osady charakterystyczne dla ordowiku i syluru w postaci gruboziarnistych piaskowców skaleniowo-kwarcowych, mułowców oraz twardych iłowców. W bogatej mozaice geologicznej znajdują się też węglanowe utwory dewonu i karbonu, charakterystyczne dla triasu dolnego - piaski piaskowca, mułowce i margle ilaste, dla triasu górnego - iły i mułowce z wkładkami zlepieńców kwarcowych, natomiast dla triasu środkowego utwory wapienia muszlowego. Na podłożu triasowym występują ilasto-piaszczyste utwory jury dolnej, iły z wkładkami piaskowca jury środkowej (odsłaniające się na wschód i północny-zachód od Ogrodzieńca) oraz reprezentowane przez wapienie i margle osady jury górnej. Osady jury górnej mają swoje odsłonięcia w postaci między innymi wapieni ławicowych (na wschód od miasta oraz na północy gminy), wapieni pylastych (w okolicy Kiełkowic i Giebla) oraz w postaci wolbromskich wapieni płytowych (okolice Mokrusa, Giebla i Podzamcza). Na południu gminy oraz w rejonie Podzamcza osady jury górnej to głównie wapienie skaliste, które można zobaczyć w formie ostańców skalnych w rejonie Podzamcza, Ryczowa, Żelazka oraz Śrubarni. Tworzą one również trzon Góry Janowskiego.

Na terenie gminy występują też osady czwartorzędowe w postaci piasków wodnolodowcowych z wtrętami skał wapiennych i krzemionkowych oraz piasków

⁴ Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec. T. I, 2018;

zwietrzelinowych odsłaniające się w obrębie miasta jak i na wschód od Podzamcza. Również czwartorzędowe gliny zwietrzelinowe występują w okolicy Giebla. Holocenijskie piaski rzeczne występują w obniżeniu na zachodzie Ogrodzieńca a na południu gminy i w zachodniej części miasta zaobserwować można piaski eoliczne⁵.

Pokrywa glebowa charakteryzuje się raczej niską przydatnością rolniczą (jedynie 35% użytków rolnych to gleby w klasach od I do IV). Najczęściej występują gleby bielcowe, pseudobielcowe oraz rędziny brunatne. W niewielkim stopniu występują też gleby brunatne właściwe, brunatne wyługowane i rędziny. Cechą charakterystyczną pokrywy glebowej gminy jest duża zawartość materiału skalnego w postaci okruchów i kamieni co jest niewątpliwie dodatkowym utrudnieniem dla prac rolnych. Dodatkowym niekorzystnym elementem mającym wpływ na gospodarkę rolną jest występowanie zjawisk krasowych, które mogą być przyczyną deficytu wody. Powoduje to, że użytki rolne w gminie zajmują około 46% jej powierzchni, zajmując łącznie 3 905 ha, z czego na grunty orne przypada jedynie 1 250 ha.

Miejsce gdzie dziś położone jest sołectwo Kiełkowice niegdyś znajdowały się jedynie lasy. Nazwa pojawiła się po raz pierwszy wyliczona wśród dóbr ziemi ogrodzienieckiej znajdującej się we władaniu Włodkowiców vel Włodków w 1241 r. Następnie widnieje w kolejnych aktach sprzedaży – 1470, 1475 itp. Inne znane nam źródła to Mapa Generalna i Nowa Cała Polski, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Krajów Sąsiadujących z 1770 r., gdzie pada nazwa Kełkowice. Wieś jest podzielona na tzw. Starą Wieś i Jutrzynę czyli część nową powstałą po parcelacji i komasacji ziemi.

W Kiełkowicach wydobywano glinę czarną ul. Karlińską w stronę Giebla. Glinę żółtą na placu zabaw skrzyżowanie ul. Turystyczna z Wilczą nazywana Gliniakiem, glinę tą pozyskiwano do budowy domów i nie tylko. Kamionka – kamienia ciosanego w starych Kiełkowicach który był wydobywany na kościół Gieble. Druga kamionka kamienia wapiennego jest do chwili obecnej częściowo zasypiana, można ją odkryć koło skrzyżowania ul. Turystycznej z Karlińską na górze.

Ponadto znajdują się:

⁵ Geologiczna Mapa Polski w skali 1: 50 000 arkusz Ogrodzieniec i Zawiercie. PIG oraz Objasnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski arkusz Ogrodzieniec

- Budynek szkoły podstawowej dawny Dom Ludowy z 1935 r. i remiza OSP z 1986.
- Kościół – kaplica pod wezwaniem Miłosierdzia Bożego w Kiełkowicach, rozpoczęcie budowy 1989 r. poświęcenie 1996.
- Kapliczki przydrożne 6 sztuk.
- Niegdyś po zalaniu Kiełkowic powstały piaskownie w lesie między remizą a ul. Piaskową jest to teren zalewowy. Z roślin występuje jeszcze macierzanka i inne.

2.1.3. Warunki klimatyczne

Warunki klimatyczne gminy Ogrodzieniec są typowe dla środkowoeuropejskiej strefy klimatycznej, a szczególnie typu klimatu wyżyn środkowoeuropejskich. Według podziału Polski na dzielnice klimatyczno-rolnicze zaproponowanego przez Gumińskiego, badany obszar leży w dzielnicy częstochowskiej. Zauważyć należy jednak, iż obok charakterystycznych dla danego typu cech klimatycznych zauważalne są pewne elementy mikroklimatyczne.

Średnioroczne temperatury dla obszaru gminy wynoszą około 7.5°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń, ze średnią temperaturą na poziomie -3.5°C a najcieplejszym zaś lipiec ze średnimi temperaturami oscylującymi w okolicy 17,5°C. Okres zimowy trwa tutaj około 100 dni a pokrywa śnieżna pojawia się pod koniec listopada i zalega do połowy marca.

Opady są na przeciętnym poziomie dla danej dzielnicy klimatycznej i kształtują się w ciągu roku przeciętnie na poziomie około 650-700 mm deszczu. Najmniej deszczowymi miesiącami są marzec i październik (39-40 mm), a największe występują od czerwca do sierpnia i wynoszą około 75-87 mm. Średnioroczna względna wilgotność powietrza wynosi około 78%.

Podobnie jak na obszarach ościennych, na terenie gminy dominują wiatry wiejące z sektora zachodniego. Jednakże zróżnicowana rzeźba terenu powoduje lokalne zmiany cyrkulacji. Średnia prędkość wiatru waha się pomiędzy 3 a 3,5 m/s.

Średnioroczne nasłonecznienie wynosi około 1 800 godz./rok, natomiast roczne zachmurzenie nie przekracza 70%.

2.1.4. Wody powierzchniowe⁶

Obszar gminy Ogrodzieniec pod względem hydrograficznym należy do dwóch zlewni drugiego rzędu – rzek Przemszy oraz Pilicy, które należą do zlewni Wisły (w podziale hydrograficznym zlewnia I rzędu). W zlewni rzeki Przemszy leżą tereny środkowej, południowej i zachodniej części gminy, natomiast w zlewni rzeki Pilicy – wschodnie i północno-wschodnie tereny gminy.

Sieć rzeczna na terenie gminy jest raczej mało rozwinięta, co jest uwarunkowane występującymi tutaj zjawiskami krasowymi, a cieką występują jedynie na północno-zachodnich obrzeżach gminy.

Do zlewni Przemszy należą: Czarna Przemsza, Potok Ogrodzieniecki wraz z jego dopływem – Maślenicą oraz kilka nienazwanych cieków, uchodzących do Czarnej Przemszy i Potoku Ogrodzienieckiego. Występują tutaj też cieką które kończą swój bieg na terenach bezodpływowych. W zlewni Pilicy płynie rzeka Krztynia, która swoje źródła ma w rejonie Starych Kiełkowic oraz jej dwa, niewielkie nienazwane dopływy. Rzeka ta na terenie gminy biegnie w kierunku północnym, na odcinku niespełna kilometra.

Najwyższe przepływy na wspomnianych powyżej ciekach obserwowane są w okresie wiosennych wezbrań (maksimum w kwietniu), a najniższe w miesiącach jesiennych, od września do listopada.

W gminie Ogrodzieniec występują też akwenu wód stojących. Należą do nich zasilane Potokiem Ogrodzienieckim, śródleśne stawy w okolicy Józefowa oraz zbiorniki w Krępie, które są zasilane wodami krasowego wywierzyiska „Bełkotek”. W północnej i południowej części Ogrodzieńca znajdują się natomiast zbiorniki pochodzenia antropogenicznego powstałe w dawnych pogórnicych wyrobiskach.

W południowo-zachodniej części gminy znajdują się źródła rzeki Centurii, lecz sama rzeka płynie już poza granicami gminy. Należy też wspomnieć o występujących w rejonie Markowizny i Józefowa terenach podmokłych.

Ważnym elementem w krajobrazie gminy Ogrodzieniec związanym z wodami powierzchniowymi są długie, wąskie dolinki krasowe. Są one przeważnie suche, a woda pojawia się w nich okresowo, najczęściej po ulewnych deszczach, stanowiąc wtedy swoiste

⁶ Opracowane na podstawie Absalon D., Jankowski A. T., Leśniok M., Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-34-52-C Ogrodzieniec, Uniwersytet Śląski

rynny odwadniające wyżej położone tereny. Na tych obszarach oraz w nieckach morfologicznych poziom wód gruntowych zalega na niewielkich głębokościach i waha się od 0.5 do około 2 m p.p.t.

2.1.5. Świat roślinny i zwierzęcy⁷

Szata roślinna

Postępując się regionalizacją florystyczną W. Szafera, obszar gminy można zakwalifikować do Krainy Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, wchodzącej w skład Poddziału Pas Wyżyn Środkowopolskich. Dość zróżnicowane warunki środowiskowe wynikające między innymi z rzeźby terenu powodują, że szata roślinna jest również bardzo różnorodna.

Najcenniejszymi, co wynika z różnorodności gatunkowej, są zbiorowiska leśne. Najbardziej zwarte kompleksy porastają południową i południowo-zachodnią część gminy, mniejsze natomiast znajdują się pomiędzy Kielkowicami i Gieblem oraz Podzamczem i Czarnym Lasem, jak również na północ od Starych Kielkowic. Jak już wyżej wspomniano lesistość miasta i gminy Ogrodzieniec kształtuje się na poziomie 43.3%, co stanowi najwyższy wskaźnik w powiecie zawierciańskim, gdzie lesistość wynosi około 30% i jest wyższy od średniej dla całego kraju (około 28%).

Południowo-zachodnia i zachodnia część gminy porastają liczne formacje roślinne, z których największymi są bory sosnowe, lasy bukowe, świerkowe oraz brzeziny. Spotkać można też takie gatunki jak modrzew, dąb, osina, klon czy też wierzba pospolita. Na tych terenach zinwentaryzowanych jest około 700 gatunków roślin naczyniowych, z których 35 podlega ścisłej ochronie, 12 jest częściowo chronionych, 21 gatunków górskich, 2 podgórskie i 111 gatunków rzadkich. W podszyciu tych lasów licznie występuje jeżyna, poziomka, jagoda jak również malina i borówka.

Kolejną formacją rozpoznaną na badanym terenie są bory sosnowe porastające w przeważającej części ubogie siedliska na kwaśnych glebach bielcowych. Rosnące w gminie lasy bukowe to najczęściej kwaśna buczyna niżowa, której w partiach szczytowych

⁷ Opracowano na podstawie:

Szafer W., Zarzycki K.: Szata roślinna Polski. T. 2., Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, 1972;

Kossakowska M., 03.2006, https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/fauna_i_flora;

Unikalna flora i fauna gminy Ogrodzieniec, perły Jury Krakowsko-Częstochowskiej;

Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec. T. I, 2018;

i na stokach wzniesień o ekspozycji południowej towarzyszą rośliny storczykowate. Inną, rzadziej występującą jest żyzna buczyna sudecka, w której przy skałkach występują jałowiec, tarnina, bez czarna, leszczyna, głóg i dzika róża.

Obszarem o dużej różnorodności roślinnej są też okolice Podzamcza. Rozpoznano tam 202 gatunki, w tym pięć całkowicie chronionych i cztery pod ochroną częściową. Charakterystyczne dla tego obszaru są zarówno formacje naturalne w postaci muraw naskalnych i kserotermicznych, oraz zbiorowiska antropogeniczne – pola uprawne, łąki oraz sztuczne zalesienia. Gatunkami najczęściej występującymi w okolicy Podzamcza są między innymi: zanokcica skalna, chaber bławatek, kąkol polny, oleśnik górski, przelot pospolity, posłanek pospolity, przetacznik kłosowy oraz szałwia okrągowa.

W okolicach Ryczowa rozpoznano 37 stanowisk roślinnych. Rośnie tutaj około 740 gatunków roślin naczyniowych, z czego 28 to gatunki podlegające całkowitej ochronie a 13 częściowej. Zinventaryzowano również około 30 gatunków roślin górskich i 123 gatunki rzadkie. Do najciekawszych z nich należą: zanokcica zielona, pięciornik wiosenny, dziewięciśli bezłodygowy, rojnik, przebiśnieg przylaszczka, pierwiosnek lekarski, rozchodnik ostry, pięciornik gęś, posłanek kulturowy, dziurawiec zwyczajny.

Dodatkowo w rejonie Wielkiego Grochowca i Strazykowych Skał występuje 190 gatunków roślin naczyniowych (z czego 18 prawnie chronionych) oraz murawy kserotermiczne. Cennymi formacjami roślinnymi są również niewielkie fragmenty lasu jaworowego, porastające załamania skalne.

W zachodniej części miasta, na terenach podmokłych w okolicach Józefowa występują bogate w mszaki torfowiska.

Ciekawe zbiorowiska roślinne występują też na pograniczu gmin Ogrodzieniec i Pilica. W rejonie Brzuchackiej Skały jest to buczyna sudecka wraz z kwaśną buczyną nizinną, a w okolicy Góry Gurdziel koło Ryczowa-Kolonii występuje 14 gatunków chronionych.

Świat zwierzęcy

Różnorodność szaty roślinnej w gminie Ogrodzieniec warunkuje równie bogaty świat zwierzęcy. Przeprowadzona przez A. Jakubowskiego regionalizacja zoogeograficzna umiejscawia obszar objęty opracowaniem w krainie Jury Krakowskiej, należącej do dzielnicy środkowoeuropejskiej. Dużymi gatunkami ssaków charakterystycznych dla tej krainy i występujących na terenie gminy należą: jeleni, sarna, oraz najliczniej reprezentowany dzik.

Z mniejszych natomiast zaobserwować można: lisy, borsuki, zające, kuny leśne, jeża pospolitego, łasice, mysz leśną oraz wiewiórkę. Obszary rolne są siedliskiem licznych gatunków ptaków (kuropatwy, bażanta, przepiórki, świergotki łąkowej czy też pliszki żółtej i siwej). Zaobserwowano też przedstawicieli ptaków drapieżnych takich jak: jastrzębia, myszołowa, krogulca, gołębiarza, pustułę oraz kobuza. W kompleksach leśno-skalnych gnieźdzą się kruki, wrony, kawki oraz dzięcioły. Liczne dziuple leśne zamieszkują sowa uszatka oraz puszczyk. Licznie reprezentowane na terenie gminy są też ptaki śpiewające, takie jak: jaskółki, sikorki, muchołówki, pełzacze, kowaliki, pleszki, białorzutki, strzyżyki, gile i kosy. Na suchych i otwartych terenach spotkać można pokrzewkę jarzębiatą, srokosza oraz skowronka polnego. Wymienić również trzeba gatunki ptaków gniazdujących w akwenach wodnych oraz w ich pobliżu. Są to: kokoszka wodna, łyska, łabędź niemy, kaczki oraz zimorodek.

Ciekawie przedstawia się też fauna jaskiń, schronisk oraz szczelin skalnych. Dominują tutaj liczne gatunki nietoperzy. Niektóre ze zinwentaryzowanych gatunków to gatunki rzadkie, takie jak: nocek orzęsiony, nocek Natterera, nocek Bechsteina, nocek łydkowłosy oraz podkowiec mały i duży.

Bogaty świat owadów reprezentowany jest przez występujące w murawach naskalnych liczne gatunki motyli oraz rusałek, a w lasach, polach i nad wodami błonkówki, muchówki, pajęczaki, pluskwiaki i chrząszcze.

Występujące na obszarze gminy płazy to przede wszystkim: rzekotka drzewna, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata, padalec zwyczajny, żaba trawna i wodna, ropucha szara, kumak górski, gniewosz plamisty oraz jaszczurka zwinka.

2.1.6. Formy ochrony przyrody

Z punktu widzenia turystyki obszary chronione stanowią swoisty konglomerat walorów turystycznych. Trzeba jednak nadmienić, że z jednej strony zadaniem takich obszarów jest ochrona nie tylko zagrożonych gatunków, ale również ochrona siedlisk czy całych układów krajobrazowych, z drugiej zaś pełnią one ważne funkcje edukacyjne

i poznawcze. Stanowią też podstawę do prognozowania możliwości rozwoju eko- i agroturystyki podnoszącej poziom świadomości ekologicznej turystów w każdym wieku.

W granicach gminy znajdują się obszary Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”, dwa obszary Natura 2000 odpowiadające dyrektywie siedliskowej (SOO) „Ostoja Środkowojurajska” i „Buczyny w Szypowicach i Las Niwiska”, rezerwat przyrody „Ruskie Góry”, pomnik przyrody jak również liczne gatunki chronione.

Brak w granicach gminy takich obszarów jak parki narodowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody czy użytki ekologiczne powodują, że rozwój turystyki na obszarze opracowania można planować bez obostrzeń związanych z tymi obszarami.

Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd”⁸

Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd” powstał w wyniku połączenia dwóch parków utworzonych w byłych województwach: katowickim (Uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach Nr III/11/80 z dn. 20.06.1980 r.) oraz częstochowskim (Uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej w Częstochowie Nr XVI/70/82 z dn. 17.06.1982 r.). Znowelizowany, 20. letni plan ochrony został wprowadzony Uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego Nr IV/48/2/2014 z dn. 10.03.2014 r.

Park leży w granicach kilkunastu gmin województwa śląskiego i małopolskiego i zajmuje powierzchnię 608,072 km². W gminie Ogrodzieniec Park zajmuje jej południowe, centralne i północne tereny zajmując południowo-wschodnią i południową część Ogrodzieńca, Śrubarnię, Żelazko, Ryczów, Ryczów Kolonię, Podzamcze, Zuzankę, Skotnicę, Morusy, Łąki oraz część Starych Kiełkovic. Obszary otuliny (o statusie obszaru chronionego krajobrazu) obejmują całą północno-wschodnią i wschodnią część gminy oraz zachodnią część miasta Ogrodzieniec. W sumie Park wraz z otuliną zajmuje około 82% powierzchni Miasta i Gminy Ogrodzieniec z czego 3809 ha to obszary Parku, a 3122 ha to otulina.

⁸ Opracowano w oparciu o:

<http://www.zpk.com.pl/parki-krajobrazowe/park-krajobrazowy-orlich-gniazd>; dostęp: 20.03.2020;

<http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewparkkrajobrazowy.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.PK.6>; dostęp: 20.03.2020;

Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec. T. I, 2018;

Rysunek. 3. Przebieg Szlaku Orlich Gniazd
 Źródło: <http://ngo.dabrowa-gornicza.pl>

Liczne walory krajobrazowe Parku wynikają ze zróżnicowanej budowy geologicznej, rzeźby terenu, warunków klimatycznych oraz elementów kulturowych będących, świadectwem bogatej historii. Tak więc z przyrodniczych walorów, wyróżniających się, w krajobrazie Parku wymienić należy liczne ostańce skalne, jaskinie i schroniska skalne, z formami naciekowymi. Ważnym elementem są występujące zjawiska krasowe, które, w znacznym stopniu wpływają na kształtowanie krajobrazu wodnego. Wody powierzchniowe znikają w ponorach, by następnie wypływać na powierzchnię w formie krasowych wywierzysk. Znaczny wpływ na krajobraz obszarów parkowych należących do gminy ma również szata roślinna cechująca się dużą różnorodnością siedliskową i gatunkową. Uzupełnienie przyrodniczych komponentów krajobrazu stanowi świat zwierząt, a zwłaszcza kolonie nietoperzy zamieszkujących jaskinie, szczeliny skalne i wyrobiska.

Nie bez znaczenia dla krajobrazów Parku „Orlich Gniazd” są jego walory kulturowe. Umiejscowione na trudno dostępnych, skalistych wzniesieniach ruiny obronnych zamków stanowią silne dominanty krajobrazowe, będąc jednocześnie najważniejszymi atrakcjami

turystycznymi całego Szlaku „Orlich Gniazd”. Na terenie gminy posadowiony jest pochodzący z XIV wieku zamek w Podzamczu będący jedną z największych budowli tego typu w ówczesnej Europie, oraz pozostałości, w postaci resztek murów, dawnej XIV-wiecznej strażnicy obronnej na Górze Grodzisko w Ryczowie. Całości dopełniają nieliczne elementy starej wiejskiej zabudowy, charakterystycznej dla obszaru Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.

Zgodnie z założeniami Planu ochrony Parku za najważniejsze cele uważa się⁹:

- zachowanie zróżnicowanej, charakterystycznej rzeźby terenu Parku oraz procesów warunkujących jej istnienie;
- zachowanie szaty roślinnej;
- zachowanie specyficznego układu przestrzennego zbiorowisk nieleśnych i leśnych;
- zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- zachowanie różnorodności genetycznej i gatunkowej flory i fauny, szczególnie gatunków endemicznych i reliktowych;
- zachowanie funkcji Parku jako korytarza ekologicznego umożliwiającego migrację gatunków;
- zachowanie walorów krajobrazowych, a zwłaszcza powiązań fizjonomii krajobrazu z układami przyrodniczo-kulturowymi, charakterystycznymi dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej;
- zachowanie elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności stanowisk archeologicznych oraz zabytków architektury drewnianej i murowanej.

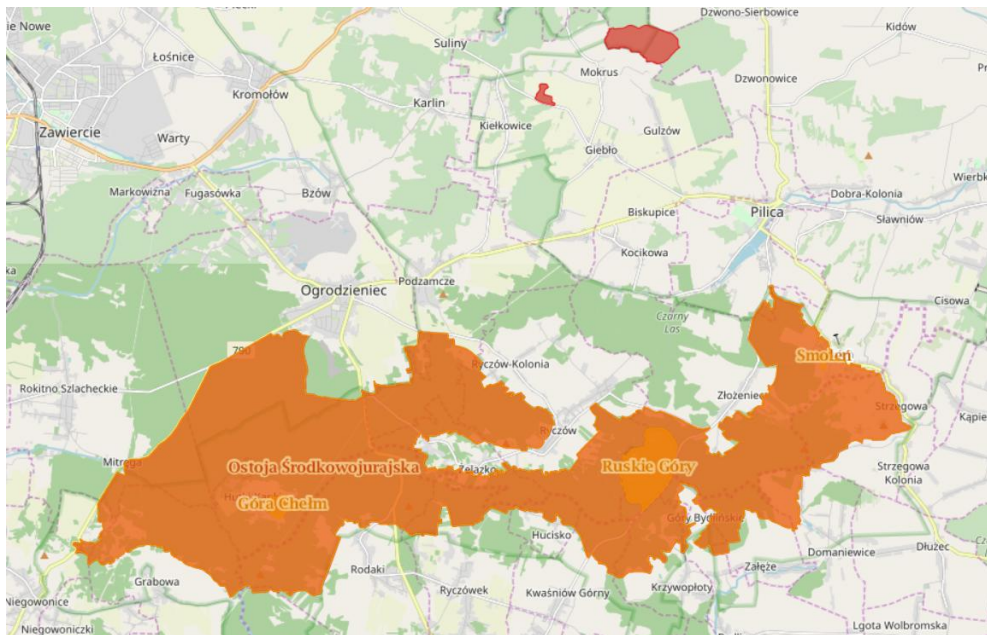
Obszary Natura 2000

„Ostoja Środkowojurajska” (kod PLH240009).

Obszar ten, o powierzchni 5 767,5 ha znajduje się na pograniczu województwa śląskiego i małopolskiego. Obejmuje on swoją powierzchnią część Ogrodzieńca oraz okolice wsi Śrubarnia, Żelazko i Ryczów. Charakterystyczne dla tego terenu ostańce wapienne otaczają kompleksy żyznej buczyny sudeckiej, storczykowatej oraz kwaśnej buczyny niżowej i jaworzyny górskiej. Na niezalesionych przestrzeniach, ostańcom towarzyszą bogate

⁹ Załącznik do uchwały nr IV/48/2/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 10.03.2014

florystycznie murawy kserotermiczne (gatunki ciepłolubne i sucholubne). Można tu spotkać szereg jaskiń (z różnymi ciekawymi formami naciekowymi), w których zimują nietoperze. Na obszarze ostoi stwierdzono występowanie 16 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, które pokrywają ok. 40% powierzchni obszaru. Występuje tu również 10 gatunków rzadkich zwierząt i roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Poza tym znajduje się tu najbogatsze i jedno z nielicznych założonych, zastępcze stanowisko endemicznej (lokalnego gatunku) warzuchy polskiej.

Rysunek 4 Położenie Obszaru Natura 2000 „Ostoja Śródkowajurska”
Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

Główne zagrożenia dla ostoi, to zmiana poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenie powietrza oraz ekspansja lasu na tereny rolnicze w przypadku zaniechania upraw rolnych i wypasu zwierząt. Zagrożeniem jest także wzmożony, niekontrolowany ruch turystyczny i wspinaczkowy¹⁰.

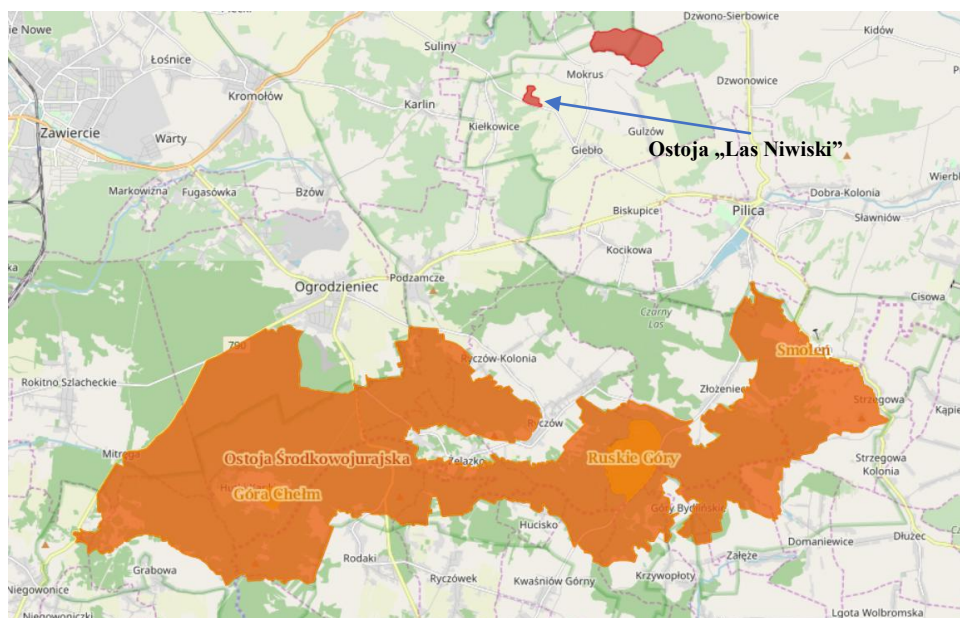
„Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski” (kod PLH240034)

Obszar Ostoi „Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski” tworzą cztery odrębne obszary, z których jeden jest położony w północno-wschodniej części Gminy Ogrodzieniec.

¹⁰ http://www.ine.eko.org.pl/index_areas.php?rek=361; dostęp: 20.03.2018

Obszar ten obejmuje tereny o niezbyt zróżnicowanej rzeźbie, w której charakterystycznymi elementami są niewielkie, płytkie dolinki. W granicach tego obszaru występują zasadniczo dwa typy siedlisk. Jedne to ciepłolubna buczyna o bogatym runie, w którym na szczególną uwagę zasługują liczne gatunki z rodziny storczykowatych. Drugim typem są siedliska żyznej buczyny górskiej, występującej w tym obszarze na peryferiach swojego zasięgu (główne stanowiska znajdują się w Karpatach i Sudetach). Eksponowane grzbietowe partie wzniesień wraz z południowymi i zachodnimi stokami porasta buczyna storczykowa, natomiast żyzna buczyna górska występuje na stokach północnych i wschodnich. Równie cennym gatunkiem florystycznym jest obuwik pospolity, szczególnie licznie występujący w „Lesie Niwiskim” (kępy do 20 pędów). Występuje on tu na zachodniej granicy swego zasięgu, a biorąc pod uwagę zmniejszający się jego stan w Europie, uznaje się tutejsze stanowiska jako szczególnie cenne. Ponadto występuje tu szereg innych elementów flory naczyniowej objętych ochroną prawną.

Zasadnicze zagrożenia dla tego obszaru wynikają bezpośrednio ze zmian lesistości, co prowadzi do nadmiernego odsłonięcia lub wzrostu stopnia zacienienia runa leśnego. Konieczne jest okresowe prześwietlanie drzewostanów oraz częściowe usuwanie podrostu.¹¹

Rysunek 5. Położenie Ostoji „Las Niwiski” będącego częścią Obszaru Natura 2000 „Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski”

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

¹¹ http://www.ine.eko.org.pl/index_areas.php?rek=858; dostęp: 20.03.2018

Rezerwaty Przyrody

Góra Chełm

Rezerwat "Góra Chełm" został powołany w 1957 r. a położony jest w okolicy miejscowości Hutki-Kanki, sołectwie gminy Łazy, bezpośrednio sąsiadującej z Centurią. Jego powierzchnia to 12,6 ha. Zachowały się w nim fragmenty naturalnego lasu bukowego z domieszką jodły i jaworu, porastającego występujące tam ostańce wapienne. Szczyt góry (443 m n.p.m.) od strony północnej porasta buczyna sudecka, od południa i zachodu ciepłolubna buczyna storczykowa, na mniejszych powierzchniach kwaśna buczyna niżowa. Wapienne wzniesienia wzgórz zajmowane są przez bogate florystyczne zespoły lasów liściastych, natomiast na ubogich i piaszczystych glebach dolin wykształciły się mniej wymagające bory sosnowe.

Na terenie rezerwatu zinwentaryzowano ponad 220 gatunków roślin naczyniowych, z czego 20 podlega ochronie całkowitej, a 8 ochronie częściowej. Ścisłą ochroną objęte są m.in.: widłak goździsty, rojnik pospolity, bluszcz pospolity, paprotka zwyczajna, dziewięcił bezłodygowy, śnieżyczka przebiśnieg, lilia złotogłów, wawrzynek wilczyko i storczyki. Do roślin objętych częściową ochroną występujący na obszarze rezerwatu zalicza się m.in.: naparstnica zwyczajna, kopytnik pospolity, pierwiosnka wyniosła, pierwiosnka lekarska, marzanka wonna, kalina koralowa, konwalia majowa. Z roślin niższych w rezerwacie i jego otoczeniu licznie występują mchy i porosty.

Takie zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych pociąga za sobą znaczne zróżnicowanie występującej fauny. Do najczęściej spotykanych należą: lis, sarna, zając szarak, jaszczurka zwinka oraz ok. 40 gatunków ptaków. Występują tu takie gatunki jak: dudek, puszczyk, dzięcioł czarny i zielony, dzięcioł zielonosiwy, zięba, gołąb siniak, szpak, kawka, świergotek drzewny, pokrzywnica, trznadel, sikora i inne.¹²

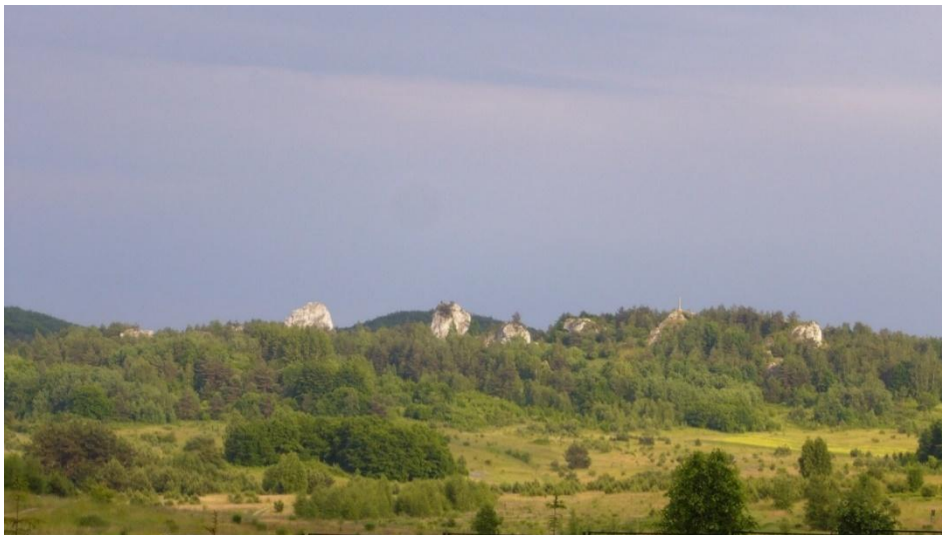
Ruskie Góry

W pobliżu miejscowości Smoleń, Złożeniec i Ryczów w roku 2000 utworzono rezerwat leśny "Ruskie Góry" o powierzchni 153 ha. Cały teren położony jest na Płaskowyżu

¹² <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/313,Walory-przyrodnicze.html>

Częstochowskim w granicach Ryczowskiego Mikroregionu Skalkowego i stanowi fragment Pasma Smoleńsko-Niegowonickiego, które jest największym pasmem wzgórz przecinającym Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych.

Nazwa rezerwatu pochodzi od jednego ze wzniesień - Ruskie Góry o wysokości 485 m n.p.m. Cechą charakterystyczną ukształtowania powierzchni rezerwatu jest obecność wzniesień o znacznych różnicach wysokości, które zwieńczają przeróżne formy skalne oraz urocze obniżenia dolinne. Zachowana szata roślinna, leśne wąwozy, skaliste brzegi jarów, zróżnicowane w kształtach skały porośnięte buczyną sudecką i jaworzyną górską, bramy, głazy oraz wiele innych form pięknego krajobrazu stanowią o szczególnych walorach przyrodniczych tego terenu. Rośnie tu około 20 gatunków roślin objętych ochroną gatunkową, w tym: kilka gatunków storczyków, wawrzynek wilczyko, jęczmnik zwyczajny, widłak goździsty, kopytnik pospolity.

Fotografia 1. Rezerwat Ruskie góry, widok od strony Ryczowa.

Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Do osobliwości florystycznych zaliczono też około 30 gatunków roślin górskich, rzadkich w skali regionu takich jak: przetacznik górski, żywiec dziewięciolistny, zachyłka oszczepowata, zdrojówka rutewkowata czy rzadki storczyk bezzieleniowy storzan bezlistny. Lasy w rezerwacie tworzy buczyna sudecka przemieszana z niewielkimi, lecz stosunkowo często występującymi płatami jaworzyny górskiej. Fragmentarycznie spotkać można buczynę storczykową i kwaśną buczynę niżową.

W rezerwacie tym stwierdzono również kilkadziesiąt gatunków ptaków i chronionych chrząszczy z rodziny biegaczowatych¹³.

Projektowane rezerwy przyrody:

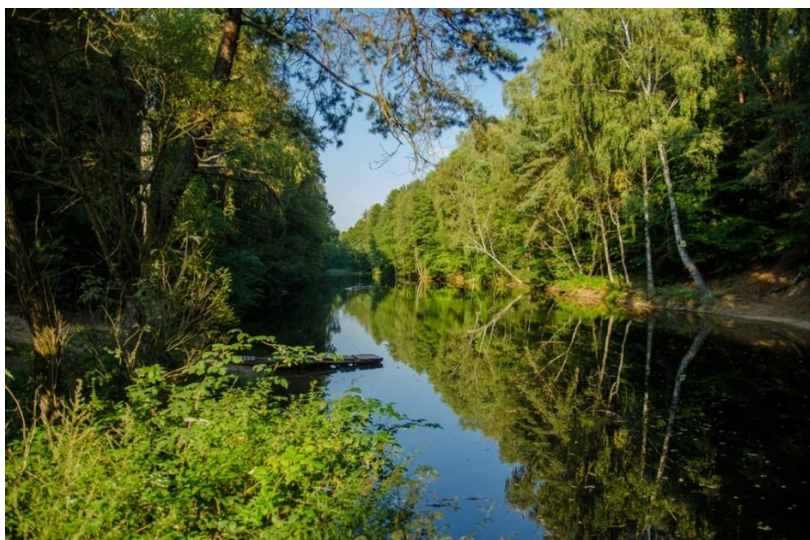
Zespół Śląskich Parków Krajobrazowych zaprojektował również powstanie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Podzamcze", który będzie obejmował tereny wokół ruin Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu wraz z otaczającymi go skałami i rozciągającymi się na południe i południowy - wschód obszarami lasów i łąk. Powierzchnia projektowanego rezerwatu ma wynosić ok. 207 ha. Oprócz ruin zamku cechą najbardziej wyróżniającą jest zespół skalny Podzamcza. Najwyższym wzniesieniem jest Góra Janowskiego o wysokości 515,5 m n.p.m. Na uwagę zasługuje Góra Birów (460 m n.p.m.), gdzie prowadzone były prace archeologiczne, które przyniosły w ostatnim czasie rewelacyjne odkrycia ogromnej ilości wczesnośredniowiecznych przedmiotów żelaznych i ceramicznych. Flora projektowanego rezerwatu "Podzamcze" liczy ponad 200 gatunków roślin naczyniowych, wśród których jest kilka chronionych i rzadkich jak: dziewięciśń beżłodygowy, buławnik wielkokwiatowy, kruszczyk szerokolistny czy goryczka orzęsiona¹⁴.

Pomnik przyrody

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec pomnikiem przyrody uznany został zespół źródeł rzeki Centurii o powierzchni 1,23 ha. Obiekt powołano Rozporządzeniem nr 22/2004 Wojewody Śląskiego z dnia 3 czerwca 2004 roku (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 50, poz. 1580) w celu ochrony cennego przyrodniczo zespołu źródeł rzeki Centurii.

¹³ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/313,Walory-przyrodnicze.html>; dostęp: 16.02.2020

¹⁴ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/313,Walory-przyrodnicze.html>; dostęp: 16.02.2020

Fotografia 2. Rozlewiska Centurii
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Wyływ źródła położony jest na wysokości około 345 m n.p.m., w dnie głębokiej na około 20 m dolinie znajdującej się w strefie tzw. górnourajskiej kuesty. Obszar rezerwatu porośnięty jest borem sosnowym. Woda wypływa z warstwy piasków plejstocenijskich, wypełniających obniżenie w skałach jurajskich. Płaska nisza źródłkowa otoczona jest wysokimi, stromymi, piaszczystymi zboczami. Wydajność źródła wynosi to 20-70 l/s.

Źródła Centurii to unikatowy zespół, zachowanych w stanie naturalnym, wypływów wód podziemnych. Woda, wypływająca z utworów jurajskich ma typowe cechy wód obszarów wapiennych. Dodatkowo dzięki filtracji w warstwie piasków plejstocenijskich cechuje się wysoką czystością.

Obszar ten charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, które zachowały się w niemal naturalnym stanie. Stanowi on dogodny siedlisko dla roślin wodno-błotnych.¹⁵

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

W granicach Gminy Ogrodzieniec spotykane są liczne gatunki prawnie chronione. Najwięcej ich występuje w południowej i południowo-zachodniej części badanego obszaru. W wyniku inwentaryzacji botanicznej ściśle chronioną objętych jest 35 gatunków roślin naczyniowych, a 12 chronionych jest częściowo. Cenne stanowiska znajdują się w okolicach

¹⁵<https://www.przyroda.katowice.pl/pl/ochrona-przyrody/obiekty-ochrony-przyrody/pomniki-przyrody-nieozywionej/109-zrodlo-centurii>

Podzamcza, gdzie stwierdzono występowanie 5 gatunków roślin podlegających całkowitej ochronie. Są to: dziewięsił bezłodygowy, buławnik wielkokwiatowy, kruszczyk szerokolistny, goryczka orzęsiona, rojnik pospolity. Tutaj również występują 4 gatunki częściowo chronione. Z kolei w okolicach Ryczowa 28 gatunków roślin jest całkowicie chronionych, a częściową ochroną jest objętych 13 gatunków. Na obszarach wokół Wielkiego Grochowca i Straszakowych Skał porasta 18 gatunków prawnie chronionych roślin naczyniowych. Tereny podmokłe w rejonie Józefowa porastają takie gatunki chronione, jak centuria pospolita, kruszczyk błotny, bobrek trójlistkowy, dziewięciornik błotny i mleczonek błotny.

Podsumowując rozważania dotyczące walorów przyrodniczych gminy warto zaznaczyć, że jest to element najbardziej podatny na wszelkiego rodzaju zagrożenia. Ewentualny rozwój działalności przemysłowej nie tylko w granicach gminy (np. budowa i późniejsze działanie planowanej kopalni cynku i ołowiu), ale również na terenach ościennych może w znacznym, negatywnym stopniu wpływać na jakość tych walorów.

Równie negatywnie należy ocenić oddziaływanie na walory przyrodnicze planowanej inwestycji linii kolejowej realizowanej w ramach CPK, zwłaszcza w jej I wariantcie przebiegu.

2.2. Uwarunkowania pozaprzyrodnicze rozwoju turystyki

2.2.1. Rys historyczny miasta i gminy Ogrodzieniec¹⁶

Liczne materiały źródłowe, jak również przekazy historyczne, wskazują, że najwcześniej zasiedlonymi terenami były okolice Podzamcza, Kiełkowic, Giebła oraz Ryczowa. W okresie między VII a X wiekiem datowane jest na tym terenach wczesnośredniowieczne osadnictwo słowiańskie. W miejscach o naturalnym ukształtowaniu obronnym lokowano osady i związane z nimi cmentarze oraz grody (Góra Birów, Góra Zamkowa, Ryczów, Strzegowa). W okresie zanik ukształtowało się państwo polskie, tereny dzisiejszej gminy znajdowały się w przy północnej granicy terytorium polskich plemion. Były to więc tereny poniekąd graniczne, co skutkowało lokacją grodów, które będąc

¹⁶ Opracowano w oparciu o:

Jakubowski R.: Szlak Orlich Gniazd, wyd. Ossolineum, 2008;

Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec. T. I, 2018;

Kossakowska M.: Historia, <https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/historia>, 12.2006; dostęp 17.03.2020

ośrodkami władzy i administracji stanowiły również ważne obiekty w systemie obronnym pogranicza plemiennego. W taki sposób powstały grody w Ojcowie, Pieskowej Skale, Smoleniu czy Żarnowcu.

W IX wieku obszar ten wchodził w skład państwa Wiślan, a po jego upadku przeszedł pod władanie Państwa Wielkomorawskiego. W okresie wczesnego średniowiecza (X-XII w.), gdy kształtowało się państwo polski, obszar ten wszedł w skład Ziemi Krakowskiej. Wykorzystując położenie i walory obronne obszarów jurajskich zbudowano system zabezpieczający dostęp do ówczesnej stolicy jak również strzegący przebiegających przez te tereny szlaków handlowych. Jak się później okazało miało to istotny wpływ na rozwój sieci osadniczej. Już w XIII w. wzmiankowany jest warowany gród na Górze Birów. Został on jednak zniszczony podczas wojen polsko-czeskich i później już nieodbudowany. W tym też mniej więcej czasie pojawiają się pierwsze umocnienia na Górze Zamkowej.

Ważnym okresem dla tych ziem okazał się wiek XIV. Wtedy to Kazimierz Wielki nakazał zbudowanie systemu obronnego, który miał zabezpieczać ówczesną granicę od Śląska, będącego w tamtych czasach w zależności od Czech. Zbudowano więc, lub rozbudowano już istniejące obiekty w: Ogrodzieńcu, Ojcowie, Pieskowej Skale, Żarnowcu, Bydlinie, Smoleniu oraz Rabsztynie. To przedsięwzięcie miało też niebagatelne znaczenie dla rozwoju sieci osadniczej, pełniąc w przeważającej części funkcje służebne wobec wspomnianych obszarów warownych.

Dopiero w czasach nowożytnych powstała gęstsza sieć przysiółków i niewielkich osad folwarcznych. Ostateczny i praktycznie nie zmieniony do dziś układ osadniczy uformował się dopiero na przełomie XIX i XX w. Wtedy to, w wyniku parcelacji dużych majątków jak i komasacji gruntów, powstały Kolonia Ryczów, Kolonia Giebło, Morusy, Więcki, oraz skupiska zabudowy rozproszonej w różnych zespołach osadniczych. W XIX oraz na początku XX w. ukształtował się zespół zabudowy przemysłowej zlokalizowany w północno-zachodniej części Ogrodzieńca.

Na powstanie i rozwój lokalnej dróg, niewątpliwym wpływ miał rozwój sieci parafii oraz istniejących zespołów osadniczych, pełniących coraz większą rolę jako centra usługowe i administracyjne, oddziaływająca na otaczające tereny. O tym jak duży wpływ miał Ogrodzieńca na ościenne tereny i przebieg traktów handlowych i komunikacyjnych niech

świadczy fakt funkcjonowania komory celnej i możliwości pobierania myta, co potwierdzone jest już w dokumentach z XIV wieku.

Rys historyczny Ogrodzieńca

Pierwsze wzmianki historyczne dotyczące Ogrodzieńca datowane są na około 1100 r., kiedy to Ogrodzieniec pełnił funkcję osady służebnej liczącej około 50 zagród. W roku 1241, podczas najazdu Tatarów, osada wraz z kościołem i grodem została spustoszona i zniszczona. W kolejnych stuleciach rozwój osady związany jest z Zamkiem w Podzamczu oraz Grodem Królewskim, posadowionym na szczycie Góry Birów. Już w pierwszej połowie XIV

w. w przestrzeni Ogrodzieńca ukształtowało się centrum administracyjno-usługowe wraz z kościołem parafialnym, które wzmiankowane jest w spisie parafii dekanatu lełowskiego z 1337 r. Kolejna informacja pochodzi z roku 1346, w której Ogrodzieniec jest wzmiankowany jako wieś służebna dla Zamku Ogrodzienieckiego.

Niezwykle ważny dla rozwoju Ogrodzieńca był okres przełomu wieku XIV i XV. W roku 1371 dla Ogrodzieńca, jako własności królewskiej, zostaje wydany akt lokacyjny na prawie niemieckim. Pierwotna nazwa miejscowości (która się jednak nie przyjęła) to „Koczurów”. Informacje o Ogrodzieńcu znajdziemy również w księgach Jana Długosza z 1385 roku. Około 1409 roku miasto uzyskało prawa miejskie. Spowodowało to pewną organizację przestrzeni miejskiej. Powstał szachownicowy układ przestrzenny z rynkiem w centralnej części i dominującym w nim kościołem. Trwające w XVII wieku wojny spowodowały wstrzymanie rozwoju, a zniszczenie miasta spowodowało zastój w rozwoju przestrzennym.

Widoczne zmiany w rozwoju gospodarczym nastąpiły dopiero w XVIII w. W roku 1784 Tomasz Jakliński, podsędek ziemski krakowski, wykupił zamek wraz z miastem od rodziny Męcińskich. Stanisław August Poniatowski, na prośbę Jaklińskiego, nadał w 1784r. miastu zezwolenie na przeprowadzanie 12 jarmarków rocznie¹⁷. W materiałach historycznych ówczesny Ogrodzieniec przedstawiany jest jako typowe miasteczko o zabudowie drewnianej. Staraniami nowego właściciela w 1787 r. w miejscu starego,

¹⁷ http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_VII/410; dostęp: 24.03.2020

drewnianego kościoła, został wzniesiony murowany późnobarokowy kościół. O szybkim rozwoju miasta w XIX w. świadczyć może liczba ludności, która osiągnęła 1000 mieszkańców, w tym 163 Żydów, oraz 163 domy, w tym 26 murowanych.¹⁸

W 1870 roku, zgodnie z ukazem cara Aleksandra II, Ogrodzieniec utracił prawa miejskie. Od tego czasu miasto rozwijało się znacznie wolniej, choć dalej funkcjonowały ulokowane w nim zakłady takie jak: młyn wodny, browar, cegielnia i dwa piece wapienne. Na początku XX wieku zaczął rozwijać się przemysł: Cementownia "Wiek", fabryka płyt eternitowych, carska fabryka broni i amunicji - „Prochownia”.

W okresie międzywojennym Ogrodzieniec był osadą bezrobotnych szukających sezonowo każdej pracy. Trudne warunki zmuszały mieszkańców do organizowania się, udziału w manifestacjach o pracę i chleb. W 1921r., gdy stanowisko wójta piastował Ludwik Wójcik, wybudowano Urząd Gminny. W 1956 roku w wyniku zmian terytorialnych, Ogrodzieniec uzyskał status osiedla i przeszedł z powiatu olkuskiego do zawierciańskiego w województwie katowickim. W 1973 roku Ogrodzieniec ponownie odzyskał prawa miejskie. W latach 1990-1991 miasto Ogrodzieniec zamieszkiwało 5000 mieszkańców. Obecnie Ogrodzieniec jest siedzibą gminy wchodzącej w skład powiatu zawierciańskiego w województwie Śląskim.

2.2.2. Potencjał kulturowy gminy

Bogata historia obszarów gminy powoduje, że może się ona poszczycić szczególnym krajobrazem kulturowym. W wyniku inwentaryzacji stwierdzono występowanie na omawianym obszarze licznych obiektów, czy wręcz zespołów obiektów, które mają wysoką wartość kulturową. Na to specyficzne dziedzictwo kulturowe składają się niewątpliwie pozostałości założenia obronnego w postaci ruin ogrodzienieckiego zamku, układ przestrzenny miasta, ruralistyczne układy wiejskie, obiekty przemysłowe oraz obronne. Dopelnieniem tego krajobrazu jest charakteryzująca się specyficznymi dla tego regionu wartościami estetycznymi architektura regionalna.

¹⁸ http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_VII/411; dostęp: 24.03.2020

Najbardziej charakterystycznym elementem krajobrazu gminy są ruiny Zamku Bonerów na Górze Zamkowej w Podzamczu. Jest to jeden z największych obiektów tego typu na Jurze i jednocześnie najlepiej rozpoznawalny symbol Gminy. Ruiny zamkowe objęte są całkowitą ochroną konserwatorską i widnieją we wpisie do rejestru zabytków. Innymi obiektami widniejącymi w rejestrze są: romański kościół pw. św. Jakuba w Gieble, renesansowa kapliczka w Podzamczu oraz późnobarokowy kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Ogrodzieńcu.

Obszar gminy obfituje w wiele innych wartościowych obiektów zabytkowych, które jednak nie są wpisane do rejestru zabytków. Ze względu na wartość kulturową wiele obiektów jest proponowanych do objęcia ochroną innych obiektów. Szczególnie dotyczy to: ruin średniowiecznej strażnicy w Ryczowie, kapliczki przy ul. Olkuskiej w Ogrodzieńcu oraz schronów bojowych i systemu fortyfikacji w Podzamczu. W roku 2008, na Górze Birów udostępniono do zwiedzania zrekonstruowany drewniany gród obronny, wraz z towarzyszącą, a charakterystyczną dla wczesnego średniowiecza zabudową (domostwa, strażnica, obronna wieża).

Nadmienić należy również, że na obszarze gminy znajdują się liczne stanowiska archeologiczne. Rozpoznany okres ich pochodzenia jest różny co świadczy o bogatej, sięgającej czasów starożytnych historii tych terenów. Najstarsze udokumentowane ślady pochodzą z neolitu, ale również odkryto pozostałości osad kultury łużyckiej z VI-V w. p.n.e. oraz kultury przeworskiej z IV-V w. p.n.e. Na terenie gminy odkryto pozostałości po ludności słowiańskiej w postaci średniowiecznych kurhanów.

Innymi ważnymi elementami wskazującymi na bogactwo dziedzictwa kulturowego są obiekty sakralne lub ich pozostałości. W Podzamczu znajduje się Sanktuarium Matki Boskiej Skałkowej (posadowione na miejscu XVIII-wiecznych objawień)¹⁹ oraz renesansowa kaplica. Wg tradycji kult Matki Bożej Skałkowej sięga XVIII w., jednak pierwsze pisane wzmianki pochodzą z początków XIX w. 18.X.1818 r. biskup krakowski delegował do Podzamcza komisję, której zadaniem było stwierdzenie, czy na przydrożnym ostańcu faktycznie ukazuje się postać Matki Bożej z Dzieciątkiem. Komisja nie zajęła stanowiska, stwierdzając jednak, że w tym miejscu, w święta gromadzą się tłumy do 2 tysięcy ludzi.

¹⁹ <http://www.parafia.ogrodzieniec.pl/kategorie/sanktuarium> , dostęp: 20.03.2020

Kolejną ważną datą w historii Pani na Skale jest rok 1862. Wówczas ostatni dziedzic zamku Ogródzieniec, Ludwik Kozłowski sprzedaje go Żydom, a obraz Matki Bożej Częstochowskiej z zamkowej kaplicy umieszcza na skale przy drodze z Ogródzienca do Pilicy. Obraz od razu został otoczony szczególną czcią wiernych. Modlili się przy nim o wyzwolenie Ojczyzny powstańcy styczniowi w 1863 roku, przybywali pielgrzymi zawierając Matce Bożej swe codzienne życie, a szczególnie trudności, choroby i nieszczęścia. W 2000 r. Jubileuszu Chrześcijaństwa obraz umieszczono w specjalnie wzniesionej u podnóży skałki kaplicy, którą dwa lata później ks. bp Adam Śmigielski, ordynariusz sosnowiecki podniósł do godności Sanktuarium, dokonując koronacji postaci Dzieciątka i Matki Bożej.

Fotografia 3. Sanktuarium Matki Bożej Skalkowej w Podzamczu

Źródło: G. Jankowski

Oprócz tego na terenie gminy ważnymi akcentami krajobrazowymi są: przydrożne świątki, murowane i kamienne krzyże, kapliczki czy też kościoły wraz z murami i bramami.

2.2.2.1 Wykaz i krótka charakterystyka gminnych obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Jak już wspomniano na terenie gminy są zlokalizowane cztery obiekty wpisane do rejestru zabytków. Rejestr ten prowadzony jest przez wojewódzkiego konserwatora zabytków i ma za zadanie chronić obiekty cenne dla dziedzictwa kulturowego oraz takie

które stanowią świadectwo historii. W poniższej tabeli przedstawiono obiekty znajdujące się w gminie Ogrodzieniec.

Tabela 1

Obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków

Lp.	Nazwa obiektu	Miejscowość	Okres powstania	Numer wpisu do rejestru
1.	Ruiny zamku Ogrodzieniec	Podzamcze	XIV-XVI w.	771/67 z 17.06.1967r.
2.	Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego	Ogrodzieniec	XVIII w.	772/67 z 17.06.1967r.
3.	Kaplica renesansowa	Podzamcze	XVI w.	773/67 z 17.06.1967r.
4.	Kościół pw. św. Jakuba	Giebło	XII-XX w.	A/567/2019 z 17.06.1967r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie:

<http://wkz.katowice.pl/uslugi/rejestr-zabytkow/spis-obiektow-wpisanych-do-rejestru-zabytkow/rejestr-zabytkow-nieruchomych-a>; dostęp: 24.03.2020

Ruiny Zamku Ogrodzienieckiego

Zamek Ogrodzieniec to XIV wieczna warownia, położona w sercu Jury Krakowsko-Częstochowskiej, na szlaku Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd. To jedno z najważniejszych i najpiękniejszych założeń średniowiecznej budowli obronnej w Polsce. Ogrodzieniecki zamek to miejsce, które warto odwiedzić: nocne zwiedzanie z Duchami, żywe lekcje historii, organizowane w nim wydarzenia kulturalne takie jak koncerty, rekonstrukcje średniowiecznych bitew i kultury - to nowy poziom wrażeń dla całej rodziny.

Fotografia 4. Ruiny zamku w Podzamczu

Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Ruiny tego zamku, zwanego często "małym Wawelem", są jednymi z największych w Polsce, świadczą o dawnym znaczeniu i potędze tej warowni. Wznoszą się na północnym

zboczu Wzgórza Zamkowego, którego najwyższy szczyt sięga 512 m n.p.m. Przepiękne ruiny Zamku Ogrodzenieckiego są otoczone licznymi ostańcami skalnymi, tworzącymi piękny i niezapomniany, pełen czaru widok Wyżyny Krakowsko- Częstochowskiej.

Pierwszymi właścicielami zamku byli przedstawiciele rodu rycerskiego Włódków Sulimczyków. W 1523 r. Jan Boner, burgrabia i żupnik krakowski, kupił zamek, który po jego śmierci przeszedł w ręce jego bratanka Seweryna Bonera. Nowy właściciel w latach 1520-1545 wznosił wspaniały, renesansowy zamek na miejscu dawnej warowni średniowiecznej Włódków Sulimczyków. Po śmierci Seweryna zamek przeszedł w ręce jego syna Stanisława, który rozszerzył go w latach 1550-1560 o tzw. Kurzę Stopę i majdan. Jako wiano córki Seweryna Bonera, Zofii, w 1562 r. zamek trafił w ręce marszałka wielkiego koronnego, Jana Firleja²⁰. Ok. 1587 r. zamek został zajęty przez wojska arcyksięcia austriackiego Maksymiliana, pretendenta do tronu polskiego. Podobnie jak pozostałe warownie "Orlich Gniazd" zamek został obrabowany i częściowo spalony przez wojska najeźdźców. Cztery lata później zamek został sprzedany Stanisławowi Warszyckiemu, kasztelanowi krakowskiemu, a ok. 1695 r. jako wiano przeszedł na własność rodziny Męcińskich. W roku 1702 zamek został strawiony przez pożar wzniesiony przez wojska szwedzkie Karola II. Niestety rodziny Męcińskich nie było stać na utrzymanie zamku, w związku z czym sprzedano go. Jednakże kolejni właściciele zaniedbywali zamek, doprowadzając go do kompletnej ruiny i ostatecznie opuścili jego mury w 1810 r. Niegdyś zamek posiadał trzy kondygnacje, jednakże do czasów współczesnych zachowały się jedynie trzy najniższe położone izby gotyckie z XV w. i tylko jedna z nich nakryta jest sklepieniem.

Renesansowy zamek Seweryna Bonera pełnił podwójną funkcję - reprezentacyjną oraz warowną i można zaliczyć go do typu warowni ufortyfikowanej systemem bastejowym. Pod względem architektonicznym zamek ten jest najbardziej interesującą budowlą na całej Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej. Przy budowaniu nie trzymano się żadnego porządku geometrycznego, gdyż bezimienni budowniczy musieli wykorzystać miejsce na skałach i wśród skał, co wówczas było podyktowane względami obronnymi, a jednocześnie ma walor niepowtarzalnego piękna krajobrazu. Zamek otoczony był dwoma wałami obronnymi, tworzącymi warowne obwody, których resztki można oglądać do dziś²¹.

²⁰ http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_VII/410; dostęp: 23.03.2020

²¹ http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_VII/411; dostęp: 23.03.2020

Obecnym administratorem zamku jest "Zamek" Sp. z o.o. w Ogrodzieńcu. Więcej informacji o zamku oraz o imprezach plenerowych organizowanych w okresie od wiosny do jesieni w jego murach znaleźć można na stronie: www.zamek-ogrodzieniec.pl

W pobliżu zamku znajduje się zrekonstruowany średniowieczny Gród Królewski na Górze Birów w Podzamczu. Drewniane grodzisko usytuowane jest na północ od ruin ogrodzienieckiej twierdzy. Udostępnione do zwiedzania. Administrator obiektu: "Zamek" Sp. z o.o. w Ogrodzieńcu, strona internetowa - www.gorabirów.pl²².

Fotografia 5. Gród na Górze Birów

Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Ogrodzieńcu

Kościół zbudowany został w latach 1783-1787 przez właściciela Ogrodzieńca, Jana Józefa Jaklińskiego. Wystrój architektoniczny nosi wyraźne cechy późnobarokowe i klasycystyczne. Świątynia jest otoczona murem z bramą wiodącą do głównych wrót kościoła. Jest to budynek murowany otynkowany, na rzucie prostokąta, z węższym prezbiterium, jednonawowy, sklepiony kolebkowo. Od zachodu, przy głównej fasadzie znajduje się wieża, której szczyt ma kształt kapliczki z ustawioną na niej wysoką sygnaturą. We wnękach w fasadzie znajdują się figury św. Floriana i św. Wawrzyńca.

Granica ochrony prawnej obejmuje cały obiekt w ramach ogrodzenia i wyposażenie wnętrza obiektu.

²² <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/231,Zamki.html>; dostęp: 16.02.2020

Fotografia 6. XVIII-wieczny kościół w Ogrodzieńcu
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Renesansowa kapliczka w Podzamczu

Murowana kaplica renesansowa z XVI wieku. Zbudowana na rzucie kwadratu z półkolistą absydą, nakryta dachem dwuspadowym z wysoką wieżyczką na sygnaturkę. Sklepienia kolebkowo z lunetami. Granica prawnej obejmuje obszar w ramach ogrodzenia obiektu.

Fotografia 7. Kapliczka w Podzamczu przy ul. Zamkowej
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Kościół pw. Św. Jakuba Apostoła w Gieble

Kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła w Gieble swoją najdawniejszą historią sięga najprawdopodobniej przełomu XII i XIII wieku (dokładna data nie jest znana). Pierwotnie był to kościół romański zbudowany z kamienia ciosanego, orientowany, jednonawowy z węższym prezbiterium po wschodniej stronie. W XVIII otoczony został murem a na początku XX wieku przebudowany (wydłużono nawy i wydzielono boczne kruchty). Jest to dzisiaj budowla o cechach barokowych. Od zachodu przylega wieża z lokalnościami po bokach a w elewacji południowej zamurowany portal romański, we wsch. ścianie prezbiterium zamurowane okienko; granice zabytku rozciągają się na całość obiektu w ramach ogrodzenia i obejmują również wyposażenie wnętrza.

Fotografia 8. XIII-wieczny kościół w Gieble
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

2.2.2.2 Obiekty zakwalifikowane do Gminnej Ewidencji Zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23.07 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 22) władze lokalne zobowiązane są do prowadzenia ewidencji obiektów zabytkowych zlokalizowanych na obszarze ich administrowania. Zarządzeniem Burmistrza Miasta i

Gminy Ogrodzieniec, nr 429/2017 z dnia 2.08.2017 roku założono Gminną Ewidencję Zabytków. Oprócz obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz około 150 stanowisk archeologicznych w Ewidencji zamieszczonych jest 56 obiektów zabytkowych (stan na 2018 rok).

Tabela 2

Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp.	Obiekt	Ulica	Miejscowość
1	stara plebania	ul. Częstochowska naprzeciwko kościoła	Giebło
2	cmentarz parafialny	ul. Częstochowska 72	Giebło
3	budynek mieszkalny	ul. Częstochowska 100, Giebło	Giebło
4	budynek mieszkalny	ul. Częstochowska 34	Giebło
5	studnia gromadzka	ul. Częstochowska 36	Giebło
6	dawny dwór	ul. Dworska 4	Giebło
7	Park	ul. Dworska	Giebło
8	budynek mieszkalny	ul. Turystyczna 75	Kiełkowice
9	kapliczka słupowa	ul. Leśna, w południowej części wsi	Mokrus
10	studnia gromadzka	ul. Leśna 24	Mokrus
11	studnia gromadzka	ul. Leśna 43	Mokrus
12	budynek usługowy – sklep	ul. 1 Maja 11	Ogrodzieniec
13	budynek mieszkalny	ul. 1 Maja 21	Ogrodzieniec
14	plebania parafii p. w. Przemienienia Pańskiego	ul. Kościuszki 33	Ogrodzieniec
15	budynek mieszkalno – usługowy	ul. Kościuszki 66	Ogrodzieniec
16	budynek mieszkalno – usługowy	ul. Kościuszki 80	Ogrodzieniec
17	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 130	Ogrodzieniec
18	budynek mieszkalny osiedla „Firleja”	ul. Kościuszki 131	Ogrodzieniec
19	budynek mieszkalny osiedla „Firleja”	ul. Kościuszki 135	Ogrodzieniec
20	Park	ul. Kościuszki w Ogrodzieńcu – Cementowni	Ogrodzieniec
21	Kapliczka	na rogu ul. Olkuskiej i ul. Sobieskiego	Ogrodzieniec
22	dawna willa dyrektora cegielni	Os. Elizy Orzeszkowej 2	Ogrodzieniec
23	stary ratusz i zajazd	Pl. Piłsudskiego 17	Ogrodzieniec
24	ruiny prochowni	nr ewidencyjny działki: 4904/10	Ogrodzieniec
25	Cmentarz	róg ul. Cmentarnej i Bzowskiej	Ogrodzieniec
26	budynek mieszkalny	ul. Słowackiego 6	Ogrodzieniec
27	budynek mieszkalny	ul. Słowackiego 4	Ogrodzieniec
28	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 32	Ogrodzieniec
29	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 30	Ogrodzieniec
30	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 26	Ogrodzieniec
31	figura świętego Jana Nepomucena	Róg ul. Kościuszki i ul. Narutowicza	Ogrodzieniec
32	posąg Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia	ul. Kościuszki, obok kościoła	Ogrodzieniec
33	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 50	Podzamcze
34	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 32	Podzamcze
35	budynek mieszkalny	ul. Krakowska 29	Podzamcze
36	Schrony	położone po północnej stronie Ruin	Podzamcze

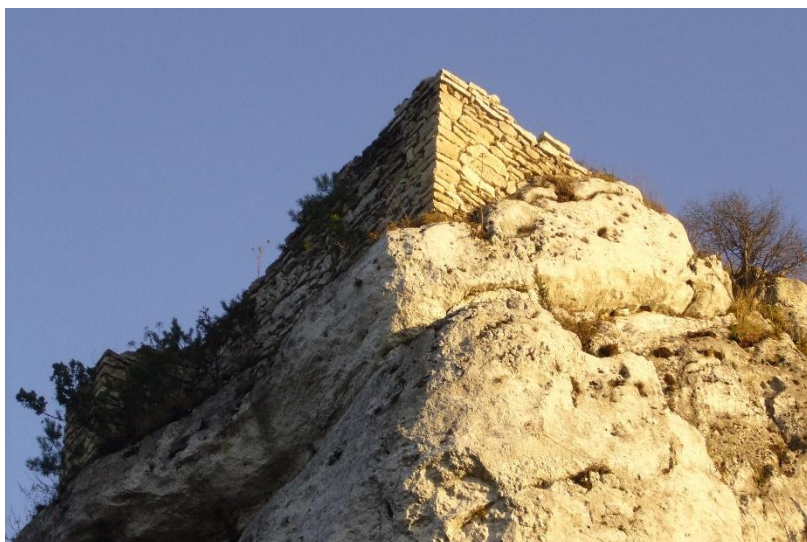
		Zamku Ogrodzieniec; nr ewid. Działek: 1627, 1627/3	
37	budynek usługowy	ul. Krakowska 4	Podzamcze
38	sanktuarium Matki Boskiej Skałkowej	ul. Wojska Polskiego pomiędzy nr 47 i 51	Podzamcze
39	studnia wiejska	ul. Morusy23	Podzamcze
40	mogiła ofiar hitleryzmu	ul. Armii Krajowej 15	Ryczów
41	mogiła zmarłych na cholereę	na południe od cmentarza w Ryczowie (ok. 300 m) przy czarnym szlaku nr ewidencyjny działki: 972/2	Ryczów
42	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 6	Ryczów
43	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 8	Ryczów
44	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 26	Ryczów
45	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 78	Ryczów
46	budynek mieszkalny	ul. Ogrodzieniecka 28	Ryczów
47	budynek mieszkalny	ul. Ogrodzieniecka 35	Ryczów
48	ruiny strażnicy	ul. Basztowa 68	Ryczów
49	studnia gromadzka	ul. Grochowiecka 26	Ryczów
50	studnia gromadzka	ul. Grochowiecka 49	Ryczów
51	chałupa drewniana	ul. Ogrodzieniecka 20	Ryczów
52	Chałupa	ul. 3 Maja 42	Ryczów – Kolonia
53	budynek mieszkalny	ul. Ogrodzieniecka 27	Ryczów
54	Chałupa	ul. Turystyczna 17	Żelazko
55	chałupa drewniana	ul. Turystyczna 18	Żelazko
56	Kapliczka	ul. Leśna, w centrum wsi	Żelazko
57	studnia	ul. Krakowska (obok nr 5)	Podzamcze

Opracowanie własne na podstawie Załącznika 1 do Zarządzenia nr 429/2017 Burmistrza Miasta i Gminy Ogrodzieniec z dnia 02.08.2017 r. oraz Zarządzenia nr 526/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Ogrodzieniec z dnia 12.02.2018 r.

2.2.2.3 Inne wybrane obiekty kulturowe w gminie Ogrodzieniec

Wieża w Ryczowie

Na szczycie 16-to metrowego ostańca, we wsi Ryczów, mieściło się niegdyś słowiańskie obronne grodzisko, pobudowane w połowie XIV wieku. Na szczycie skały można obecnie podziwiać resztki murów dawnej strażnicy obronnej wzniesionej na planie wieloboku. Rozbudowane podzamcze było otoczone fosą, która miejscami miała szerokość ponad 10 m, a jej głębokość sięgała 5 m. Od strony zewnętrznej fosę wzmocniały ogromne wały z drewnianym częstokołem. Wewnątrz umocnień znajdował się dziedziniec, na którym mieściły się drewniane pomieszczenia straży.

Fotografia 9. Ruiny Strażnicy w Ryczowie
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Strażnica była jednym z punktów oporu w systemie obrony granicy od strony czeskiej, stworzonym przez Kazimierza Wielkiego. Obwałowania wokół grodziska miały najprawdopodobniej formę umocnień drewniano-ziemnych. Fortyfikacja posiadała wieżę, basztę oraz majdan gospodarczy. Budynek najprawdopodobniej stanowił pomieszczenie dla dowódcy, garnizonu i punkt stałej obrony. Obecnie trudno jednoznacznie określić gdzie znajdowało się wejście. Przypuszcza się, że budynek miał charakter zamknięty i do jego środka można się było dostać jedynie po linach lub po drabinach.

Do dziś nie wiadomo, kiedy i z jakich powodów fortyfikacja została opuszczona. Najprawdopodobniej powodem mogło być spalenie grodziska, ewentualnie fortyfikacja przestała pełnić funkcję systemu obronnego na granicy ze Śląskiem. Niestety w latach międzywojennych wraz ze skałą runęła część wieży od strony północno-wschodniej. Dopiero po 1960 r. przeprowadzono prace konserwatorskie zabezpieczające resztki ruin. Współcześnie zachowały się dobrze widoczne podstawy muru, umożliwiające odczytanie zarysu obiektu²³.

Dworek w Gieble

²³ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/231,Zamki.html>; dostęp: 16.02.2020

W obniżeniu centralnej części Giebla, obok sadzawki znajduje się uroczy dworek szlachecki. Jest to budynek parterowy, murowany o dwuspadowym dachu krytym dachówką.

Dworek wzniesiono z kamienia na rzucie prostokąta i otynkowano. Przed wojną jego dzierżawcami byli Niedzielscy. Odnowiony dworek jest umiejscowiony w przepięknym kompleksie parkowym nad brzegiem stawu²⁴.

Fotografia 10. Dworek w Gieble

Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Wybrane wartości kultury niematerialnej

Ocena atrakcyjności turystycznej elementów kultury niematerialnej jest nieco skomplikowana, gdyż wynika ona w pełni możliwa na obszarach o silnych kulturowych konotacjach (np. Podhale, Kaszuby). Nie znaczy to jednak, że na innych obszarach, kultura niematerialna nie jest zauważalna i nie stanowi elementu atrakcyjności turystycznej danego regionu czy miejsca.

Na terenie gminy Ogrodzieniec możemy zauważyć pewne objawy kultywowania kultury niematerialnej w postaci choćby konotacji do legend i podań dotyczących ogrodzienieckiego zamku, jak również do pewnych elementów mających swoje odniesienia w tradycjach (właściwie w rytuałach) życia codziennego społeczności lokalnej. Jeszcze kilka

²⁴ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/232,Dwory.html>; dostęp: 16.02.2020

lat temu można było na terenie gminy spotkać się z przejawami ludowego koronkarstwa, hafciarstwa, szydełkowania czy też rzeźby i mające długą tradycję tworzenie słomianych pajaków oraz bukietów kwiatów z bibuły.

Współcześnie najbardziej widocznymi objawami kultywowania przejawów kultury niematerialnej są różnego rodzaju zespoły artystyczne i rzemieślnicze. Do aktywnie obecnie działających zespołów należą:

- **Zespół Folklorystyczny „Wrzos” z Ryczowa-Kolonii** - założony w 1981 roku. Obecnie działa przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu w Ogródzieńcu. Zespół ze swoim repertuarem zapisał się na kartach lokalnej historii prezentując muzykę, pieśni i przyśpiewki ludowe, tradycyjne obrzędy, a także rękodzielnictwo, kuchnię regionalną, pamięć o polskiej i lokalnej tradycji. Działając nie tylko w swoim środowisku, członkowie zespołu propagują ideę pielęgnowania więzi rodzinnych, bogatej tradycji i kultury ludowej;

Fotografia 11. Zespół Folklorystyczny „Wrzos”

Źródło: Archiwum Gminy Ogródzieńce

- **Zespół „Ryczowianki” z Ryczowa**. To najstarsza, formalna inicjatywa społeczna w gminie przekształcona z Koła Gospodyń Wiejskich w Ryczowie działająca od 1960 roku. Skupia miejscowe gospodynie, których działania mają na celu pracę na rzecz środowiska wiejskiego poprzez integrację społeczności oraz rozwój życia kulturalnego. Ważnym elementem działalności zespołu jest pielęgnowanie i kultywowanie rodzimych tradycji ludowych, co odzwierciedla się w repertuarze, w którym znajdują się przede wszystkim charakterystyczne dla regionu jurajskiego pieśni i przyśpiewki jak również obrzędy m.in.: Darcie pierza, Wieczór Andrzejkowy czy tzw. „Pustocha”;

Fotografia 12. Zespół „Ryczowianki”
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

- **Fundacja Wspierania Aktywności Twórczej i Regionalnej „Stara Szkoła”** w Ryczowie założona w 2011 roku. Fundacja w ramach aktywizacji mieszkańców realizuje szereg działań m.in. z zakresu: sztuk plastycznych, kultywowania tradycji i kultury ludowej, promocji kultury, rzemiosła i rękodzieła, turystyki, promocji zdrowia, ekologii, rozwoju wspólnot lokalnych, działalności charytatywnej oraz promocji regionu. Poprzez udział w jarmarkach, organizacji przedstawień teatralnych o charakterze regionalnym, bierze ważny udział w promocji gminy wśród turystów odwiedzających gminę.

Gmina posiada także blisko 100-letnie tradycje orkiestr dętych. Najstarszymi jednostkami są orkiestry z Ogrodzieńca i Giebła. Historia pierwszej z nich powiązana jest z funkcjonowaniem Cementowni „Wiek”, natomiast drugiej z tradycjami kolędniczymi strażaków, którzy zdobywali fundusze na swoją działalność chodząc po domach i śpiewając kolędy. Były one bezpośrednią inspiracją do założenia i działalności Młodzieżowej Orkiestry Dętej Ogrodzieniec, a także Orkiestry Dętej OSP Giebło i Ryczów. Nie można nie wspomnieć też o prężnie działającym zespole wokalnoinstrumentalnym „Echo”, działającym przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Ogrodzieńcu od 1998 roku. Zespół ten brał udział w licznych polskich i międzynarodowych festiwalach.

Fotografia 13. Zespół wokalny-instrumentalny „Echo”
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Równie prężnie działają „Seniorzy” z Ogrodzieńca. Zespół założony w roku 2000 przy MGOK. W swoim repertuarze posiada pieśni patriotyczne i wojskowe, popularne piosenki współczesne i piosenki z czasów młodości członkiń zespołu, a także piosenki biesiadne i regionalne. Podobnie jak „Echo” uczestniczy w corocznych przeglądach i festiwalach muzycznych.

Fotografia 14. „Seniorzy” z Ogrodzieńca
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Pewnym przejawem globalizującej się kultury jest funkcjonujący w gminie Zespół Mażorettek „Fantazja”. Działa on przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Ogrodzieńcu od 2008 roku. Aktualnie „Fantazja” liczy pięćdziesiąt osób, trenujących w czterech grupach:

przygotowawczej, kadetek, junierek i senierek. Od 2009 roku „Fantazja” prezentuje swoje umiejętności na różnych konkursach tanecznych. Co roku bierze udział w zawodach rangi ogólnopolskiej i europejskiej. Aktywność mażorettek powiązana jest z działaniami promocyjnymi gminy i wpisują się we współpracę partnerską miast.

Fotografia 15. Zespół mażorettek „Fantazja”
Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

Podsumowując, można stwierdzić, iż potencjał kulturowy miasta i gminy Ogrodzieniec jest niezwykle spory. Skutkuje to wykształceniem na tym obszarze specyficznego i bardzo atrakcyjnego krajobrazu kulturowego, stanowiącego potencjał dla turystyki. Wybrane, najciekawsze zdaniem autorów opracowania elementy zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 3
Wybrane obiekty, tereny rekreacyjne i atrakcje turystyczne Miasta i Gminy Ogrodzieniec

Sołectwo/ miasto	Zabytki w tym zabytkowe kościoły i kapliczki	Miejsca pamięci	Tereny rekreacyjne	Atrakcje turystyczne
Miasto Ogrodzieniec	- kościół p.w. Przemienienia Pańskiego z 1787r., - pomnik Jana Pawła II i figura Matki Bożej, - kapliczka Św. Floriana przy ul. Olkuskiej - figura Św. Jana przy ul. Kościuszki	- ul. Kościuszki w Ogrodzieńcu, - w Kościele p.w. Przemienienia Pańskiego w Ogrodzieńcu, - przy ul. Cmentarnej w Ogrodzieńcu, - na cmentarzu	- Józefów (stawy śródleśne), - Krepa (baseny, plac zabaw, parking, lasy) i Lachowizna (kompleks leśny) - część przemysłowa Ogrodzieńca tzw. Cementownia: hala	- Park Kolejowy - Ośrodek rekreacyjny Krempa / Krepa

	- kapliczki i krzyże przydrożne (ul. 1-go Maja, ul. Bzowska, ul. Kościuszki, ul. Narutowicza, Józefów) - ruiny „Prochowni”, dawnej fabryki prochu	parafialnym, przy ul. Kościuszki 69 w Ogrodzieńcu.	sportowa ze ścianką wspinaczkową - boisko Orlik przy Zespole-Szkolno Przedszkolnym w Ogrodzieńcu	
<u>Sołectwo Fugasówka</u>	- kapliczki: 1 wybudowana z kamienia przy ul. Bzowskiej, - 3 nadrzewne (ul. Poniatowskiego, ul. Kolejowa, w lesie na "krzyżowych drogach") - 1 krzyż misyjny przy przystanku relacji Zawiercie-Ogrodzieniec.	- zbiorowa Mogiła Powstańców z 1863 roku oznakowana przez Komisję Ochrony Zabytków PTTK w Zawierciu przy ul. Reja,		
<u>Sołectwo Giebło</u>	- późno-romański kościół p.w. Św. Jakuba Apostoła z XIII w. z plebanią - dworek szlachecki z XIX/XX w. w kompleksie parkowym nad stawem w centrum wsi liczne kapliczki i krzyże: 2 typowe murowane kapliczki przy ul. Częstochowskiej i ul. Edukacyjnej, 3 krzyże przy ul. Częstochowskiej oraz 3 kapliczki nadrzewne (1 przy stawie i 2 przy drodze relacji Giebło - Giebło Kolonia).		- boisko do piłki nożnej	
<u>Sołectwo Giebło Kolonia</u>	1 kapliczka murowana (przy przystanku), 1 krzyż przydrożny przy ul. Polnej oraz 2 kapliczki nadrzewne przy drodze z Giebła Kolonii do Giebła.			
<u>Sołectwo Gulzów</u>	7 kapliczek i krzyży przydrożnych			
<u>Sołectwo Kielkowice</u>		Miejsmem pamięci jest, przy ul. Turystycznej, pomnik ku czci Członków Ruchu Oporu poległych w latach 1939-1945		Ferma Strusi Afrykańskich, Wioska Indiańska
<u>Sołectwo Mokrus</u>	3 kapliczki przydrożne (2 murowane i 1 drewniany krzyż)			
<u>Sołectwo Podzamcze</u>	ruiny XIV-wiecznego Zamku Ogrodzieniec, zrekonstruowany Gród			szlaki turystyczne piesze i rowerowe plus węzeł szlaków

	<p>na Górze Birów, Sanktuarium Matki Bożej Skałkowej, kapliczki (np. kapliczka przy Placu Jurajskim z kamienia zamkowego) i krzyże przydrożne, szkoła podstawowa, biblioteka szkolna i filia MGBP w Ogrodzieńcu, cmentarzysko kurhanowe w okolicy Góry Birów</p>			<p>- cykliczne imprezy na Zamku Ogrodzieniec (www.zamek- ogrodzieniec.pl): Turnieje Rycerskie, Święto Gminy zakończone pokazem pirotechnicznym, Jurajskie Śpiewanie, Najazd Barbarzyńców, park miniatur pod zamkiem (Park Miniatur, Park Rozrywki, Park Doświadczeń Fizycznych, Dom Legend i Strachów, Tor Saneczkowy) park linowy – AdrenaLinaPark</p>
<p><u>Sołectwo Ryczów</u></p>	<p>- ruiny strażnicy obronnej z XIV w. - kościół pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Ryczowie - kilkanaście kapliczek i krzyży przydrożnych (największe skupisko w odniesieniu do innych miejscowości w gminie) - drewniana „stara szkoła” z 1948 roku – obecnie siedziba Fundacji Wspierania Aktywności Twórczej i Regionalnej „Stara Szkoła”</p>	<p>miejsca pamięci: mogiła zbiorowa mieszkańców pomordowanych przez hitlerowców przy ul. Armii Krajowej „na skale”; w lesie za cmentarzem komunalnym, pomiędzy skałami Księdza Górą i Sołtysią Górą znajduje się „Grób zbiorowy zmarłych na epidemii cholery w 1852 roku, poległych w czasie Powstania Styczniowego oraz żołnierzy austriackich poległych w czasie I wojny światowej i żołnierzy niemieckich poległych w czasie II wojny światowej – pomnik”</p>	<p>szlaki turystyczne piesze i rowerowe plus węzeł szlaków</p>	
<p><u>Sołectwo Ryczów Kolonia</u></p>		<p>Kaplica pod wezwaniem Św. Apostołów Piotra i Pawła w Ryczowie Kolonii (należy do Parafii</p>	<p>szlaki turystyczne piesze i rowerowe</p>	

		Rzymskokatolickiej p.w. NNMP w Ryczowie), 3 kapliczki, krzyże przydrożne		
<u>Sołectwo Żelazko miejscowość Żelazko</u>		- kaplica pod wezwaniem Św. Izydora (Parafia p.w. NNMP w Ryczowie) - kapliczki i krzyże przydrożne		miejsce z tradycjami zlotów harcerskich siedziba organizatorów biegów przełajowych

Opracowanie własne na podstawie: https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_fugasowka;
https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_gieblo_kolonia; https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_kielkowice;
https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_ogrodzieniec; https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/atrakcje_turystyczne;
https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_ryczow; https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_ryczow_kolonia;
https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_gieblo; https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_gulzow;
https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_mokrus; https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/m_podzamicze; dostęp: 16.02.2020

3. Infrastruktura turystyczna i ruch turystyczny

Najważniejszym warunkiem korzystania z atrakcji turystycznych na jakimś obszarze jest infrastruktura turystyczna. Składają się na nią cztery zasadnicze elementy: baza noclegowa, baza gastronomiczna, baza towarzysząca oraz dostępność komunikacyjna.

Stopień zagospodarowania jest decydujący w procesie tworzenia produktu turystycznego, gdyż decyduje on o możliwościach dotarcia do regionu atrakcyjnego turystycznie, warunkuje pobyt oraz realizację potrzeb turystów. Poziom, a przede wszystkim jakość usług oferowanych przez poszczególne elementy infrastruktury podnosi konkurencyjność danego obszaru (w tym wypadku gminy) na tle obszarów ościennych.

W ramach infrastruktury turystycznej, a zwłaszcza infrastruktury paraturystycznej istotne są też obiekty służące nie tylko przybywającym turystom, ale również społeczności lokalnej. Przykładem takich obiektów są obiekty sportowe i rekreacyjne. Do obiektów sportowych w gminie Ogrodzieniec zaliczyć można:

- hala sportowa w Ogrodzieńcu-Cementowni, osiedle E. Orzeszkowej;
- boisko sportowe w Gieble.
- kompleks boisk wielofunkcyjnych Moje Boisko - Orlik 2012 przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Ogrodzieńcu.

Natomiast do ciekawych i nabierających coraz większego znaczenia obiektów rekreacyjnych zaliczyć należy:

- Ośrodek Rekreacyjny „Krępa” - to położony około 2,5 km od centrum miasta Ogrodzieniec śródleśny ośrodek rekreacyjny, na którego terenie znajduje się brodzik dla dzieci z placem zabaw, sezonowy punkt bistro, staw rybny (biorący swój początek z pobliskiego źródła „Bełkotek”), miejsce wypoczynkowe z plażą i palmami, deptak spacerowy, siłownia na świeżym powietrzu, palenisko oraz 3 wiaty wypoczynkowe. Punkt wypoczynkowy bezpośrednio powiązany jest z pieszymi i rowerowymi leśnymi szlakami turystycznymi. Historycznie ośrodek był miejscem wypoczynkowym wyposażonym w 2 baseny (brodzik oraz basen głęboki), a także naturalny staw. Okresy jego największej popularności przypadały na lat 60 i 70’te ubiegłego stulecia. Po wielu latach degradacji został rewitalizowany i przywrócony do użyteczności przez władze gminy. Miejsce jest chętnie odwiedzane przez turystów i mieszkańców;

Fotografia 15. Plaża Ośrodka Rekreacyjnego „Krępa”

Źródło: Archiwum Gminy Ogrodzieniec

- Otwarte Strefy Aktywności - wyposażone są one w sprzęt do treningu z masą własnego ciała. OSA dostępne są całorocznie dla mieszkańców i przyjezdnych. Poszczególne strefy zlokalizowano: Ogrodzieniec ul. Słowackiego, Ogrodzieniec – Cementownia, Mokrus, Podzamcze, Żelazko;
- Ferma strusi – znajduje się przy Gospodarstwie Agroturystycznym „Ferma Strusi” w Kielkowicach. Powstało w 2003 roku, a od 2013 funkcjonuje także jako Zagroda

Edukacyjna. Ferma specjalizuje się w hodowli i sprzedaży wyrobów ze strusi afrykańskich oraz emu;

- Stowarzyszenie Rekreacyjno-Wędkarskie w Ogrodzieńcu - działa od 2003 roku. Administruje dwoma akwenami na Krępie i jednym w Cementowni. Sprawuje stały nadzór nad: urządzeniami technicznymi (przepusty), ogólnym stanem linii brzegowych oraz stanem skarp grobli i poziomu wód.
- Miejskie Koło Wędkarskie „OKOŃ” przy Domu Kultury w Ogrodzieńcu powstało w 1966 roku, zajmuje się amatorskim połowem ryb na stawach w Józefowie,

3.1. Baza noclegowa

Baza noclegowa jest jednym z podstawowych elementów zagospodarowania turystycznego. W jej skład wchodzi różnego rodzaju obiekty noclegowe i urządzenia towarzyszące, pozwalające turystom na przebywanie poza miejscem stałego zamieszkania i spełniających ich upodobania i oczekiwania w tej dziedzinie. Charakter i struktura bazy noclegowej w znacznym stopniu zależą od uwarunkowań przyrodniczych oraz społeczno-ekonomicznych.

Bazę noclegową dzieli się ze względu na jej sezonowość (jedno-, wielo- lub całosezonowa) oraz dostępność (zamkniętą – np. uzdrowiska; otwartą). Podział obiektów noclegowych na poszczególne kategorie wynika z Ustawy o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych z 1997 roku. Wyszczególnione zostały następujące rodzaje obiektów: hotele, motele, pensjonaty, kempingi, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska oraz pola biwakowe. Również Główny Urząd Statystyczny, na potrzeby prowadzonej przez siebie ewidencji statystycznej wprowadził 18 kategorii obiektów noclegowych.

Ważnym elementem jest też rozróżnienie bazy noclegowej ze względu na jakość świadczonych usług. Służyć ma temu kategoryzacja, której podlegają praktycznie wszystkie obiekty.

Według danych z 2019 roku, zamieszczonych w Lokalnym Banku Danych GUS Gminie Ogrodzieniec zlokalizowanych jest 6 obiektów z 286 miejscami noclegowymi. Są to obiekty całoroczne. Trzy z tych obiektów to hotele, które oferują 216 miejsc w 104 pokojach z

pełnym węzłem sanitarnym. Jeden hotel jest skategoryzowany na poziomie 4 gwiazdek (106 miejsc w 54 pokojach), dwa natomiast to obiekty 3-gwiazdkowe (w sumie 110 miejsc w 50 pokojach). W gminie zlokalizowany jest jeden obiekt w kategorii „inne obiekty hotelowe” oferujący 45 miejsc w 16 pokojach z pełnym węzłem sanitarnym. Dodatkowo w statystykach GUS uwzględnione są w gminie: jeden ośrodek agroturystyczny oferujący 10 miejsc, oraz jeden ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy oferujący 15 miejsc noclegowych. W wymienionych obiektach hotelowych funkcjonuje w sumie 6 placówek gastronomicznych, w tym: 2 restauracje, 3 bary i kawiarnie oraz 1 stołówka.

W mieście Ogrodzieniec zlokalizowany jest jeden z wymienionych obiektów hotelowych. Według danych GUS jest to hotel 3-gwiazdkowy oferujący 60 miejsc noclegowych w 31 pokojach wyposażonych w pełen węzeł sanitarny. W obiekcie tym funkcjonują również restauracja oraz bar z kawiarnią.

Jak można zauważyć w poniższej tabeli baza noclegowa w Gminie Ogrodzieniec jest bardzo rozbudowana. Przeważają w niej obiekty agroturystyczne, które mają szeroką ofertę. Jednak większość z tych obiektów znajduje się w Ogrodzieńcu. Na terenie Ogrodzieńca znajdują się trzy hotele i jeden zajazd. Około połowa tych obiektów posiada swoje strony internetowe.

W poniższej tabeli zestawiono obiekty bazy noclegowej w oparciu o analizę stron internetowych – www oraz inwentaryzację z natury.

Tabela 4
Baza noclegowa Gminy Ogrodzieniec

Lp.	Nazwa obiektu	Adres	Telefon	Strona www
1	Poziom 511 Design Hotel & Spa****	Bonerów 33, 42-440 Podzamcze	32/746 28 00	http://www.poziom511.pl
2	Hotel & Restauracja Pod Figurą***	ul. Wojska Polskiego 1B, 42-440 Podzamcze	733 110 000	http://www.podfigura.pl
3	Hotel Centuria*** Wellness & SPA	ul. Centuria 1 42-440 Ogrodzieniec	32/678 35 00	http://www.hotelcenturia.pl
4	Gościniec „Pod Lilijką”	ul. Wojska Polskiego 21, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	32/67 32 145	www.zamek-ogrodzieniec.pl/kategorie/gosciniac_pod_lilijka
5	Karczma Jurajska	Plac Jurajski 1, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	32/67 32 079	http://www.karczmajurajska.com
6	Restauracja w Ratuszu	ul. Plac Piłsudskiego 17, 42-440 Ogrodzieniec	506 046 200	http://www.restauracjawratuszu.pl
7	Agroturystyka	ul. Zuzanka 11,	504 105 996	http://www.jura.turist.pl/zuzank

	„Chata pod Zamkiem” Joanna Matusiak	Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec		a11/
8	Agroturystyka „Firlejówka” Małgorzata Rudy	ul. Firleja 10, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	662 287 005	firlejowka@ogrodzieniec.eu
9	Biały Dwór Sala Bankietowa	Ul. Edukacyjna 4, 42-440 Giebło	695 202 027	www.bialy-dwor.com.pl
10	Agroturystyka „Kaktus” Wacław i Urszula Kijas	ul. Krakowska 12, 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 018, 788 663 053	
11	Agroturystyka „Orlik” Renata Szota	ul. Turystyczna 132, Kielkowice 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 302, 500 109 056	http://www.zajazdorlik.pl
12	Agroturystyka „Pod Czeresnią” Filomena Kalamar	ul. Szkolna 5, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 122 660 417 695	http://www.kalamar.pl/szkolna5
13	Gosp. Agroturystyczne „Pod Strzechą” Dorota i Janusz Grzesiak	ul. Basztowa 33, Ryczów 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 806, 694 951 199	http://www.agrostrzecha.pl
14	Gosp. Agroturystyczne i Ferma Strusi Afrykańskich	ul. Łąki 90, 42-440 Ogrodzieniec	32/67 75 752, 604 366 886	http://www.fermastrusi.pl
15	Zajazd Agroturystyczny "Kaja"	ul. Łąki 77, Kielkowice 42-440 Ogrodzieniec	32/67 75 735, 608 476 357	
16	Całoroczne domki wypoczynkowe „Jura”	ul. Turystyczna 103, Kielkowice 42-440 Ogrodzieniec	530 008 922, 505 011 320	http://www.osrodekjura.pl
17	Centrum Turystyki Aktywnej „Żelazko”	ul. Jurajska 17, Żelazko 42-440 Ogrodzieniec	881 331 443 884 331 445	http://zelazko-jura.pl
18	Pokoje Gościnne”BAJM	ul. Wojska Polskiego 41a, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	32/67 32 866, 505 101 989	
19	Pokoje Gościnne „Skalny”	ul. Partyzantów 4, 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 317 782 322 501	http://www.jura.turist.pl/skalny
20	Bożena Porada	ul. Zwycięstwa 2a, 42-440 Ogrodzieniec	32/673 34 77	
21	Halina Pilarczyk	ul. Skałkowa 4, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 166	
22	Jerzy Podsiadło	ul. Wojska Polskiego 2b, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 197	
23	Krzysztof Jureczko	ul. Krakowska 44, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	885 638 099 723 989 399	
24	Lucjan Stefański	ul. Zamkowa 15, 42-440 Ogrodzieniec	32/67 33 196 514 171 710	
25	Maria i Wacław Firek	ul. Wojska Polskiego 31a, Podzamcze 42-440 Ogrodzieniec	32/67 32 318 502 035 895	
26	Marianna Korczyńska	ul. Wojska Polskiego 2, Podzamcze 24-440 Ogrodzieniec	32/67 32 304 698 244 860	

Opracowanie własne na podstawie:
<https://turystyka.gov.pl/cwoh/index>;
https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/obiekty_hotelarskie;
<http://www.zawiercie.powiat.pl/page/219,GMINA-OGRODZIENIEC.html>

3.2. Szlaki turystyczne

W literaturze przedmiotu można spotkać wiele definicji szlaku turystycznego. Niewątpliwie jest to element łączący interesujące punktu w terenie, organizujący jednocześnie ruch turystyczny. Jest to zatem obiekt fizyczny zorganizowany dla realizacji funkcji turystycznej. Z punktu widzenia prawnej regulacji za szlak turystyczny uznać trzeba natomiast to, co J. Styperek określa jako "ciąg turystyczny" W tej grupie linearnych systemów penetracji rekreacyjnej mieszczą się:

- szlaki turystyczne – piesze, rowerowe, wodne, konne, narciarskie itp.,
- ścieżki dydaktyczne,
- ścieżki zdrowia,
- szlaki specjalistyczne – archeologiczne, historyczne, pielgrzymkowe,
- trasy spacerowe²⁵.

Położenie gminy na szlaku średniowiecznych warowni jurajskich powoduje, że na jej obszarze rozwinęła się sieć lokalnych, czy też regionalnych szlaków turystycznych.

3.2.1. Szlaki piesze

Szlak czarny na odcinku: Góra Zborów-Kołoczyk

²⁵ Stasiak A.: Szlaki turystyczne od pomysłu do realizacji, Wydawnictwo PTTK "Kraj", Warszawa, 2014

Łączna długość trasy wynosi: 2 km. Największą atrakcją na tym szlaku jest Jaskinia Głęboka. Podłoże szlaku jest urozmaicone: piaszczyste i kamieniste ścieżki.

Szlak niebieski "Warowni Jurajskich" na odcinku: Ogorzelnik, Zdów, Podlesice, Skarżyce, Pomrożyce, Zawiercie, Ogrodzieniec, Podzamcze, Ryczów-Kolonia, Złożeniec, Dłużec. Łączna długość trasy: 51.55 km. Idąc tym szlakiem podziwiać możemy przepiękne jurajskie krajobrazy: liczne ostańce, skałki wspinaczkowe, jurajskie pola, lasy i największą atrakcją na szlaku: słynne ruiny zamku w Ogrodzieńcu. Szlak wiedzie drogą asfaltową, ścieżkami polnymi i leśnymi a także przez tereny zabudowane (m.in. przez centrum Zawiercia).

Szlak czerwony "Orlich Gniazd" na odcinku: Mirów - Bobolice - Zdów - Żerkowice - Karlin - Podzamcze - Pilica - zamek Smoleń - Krzywopłoty - Góry Bydlińskie - Bydlin. Łączna długość trasy: 47.05 km. Jest to jeden z najważniejszych i jednocześnie najciekawszych pod względem „architektonicznym” szlaków Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Największą atrakcją szlaku są ruiny zamków, tzw. "orlich gniazd": w Ogrodzieńcu -Podzamczu, Morsku, Smoleniu oraz znajdujących się poza granicami powiatu zawierciańskiego, ruin zamków w Mirowie i Bobolicach (gmina Niegowa, powiat myszkowski).

Szlak zielony "Tysiąclecia" na odcinku: Siewierz-Kuźnica Sulikowska-Ciągowice-Łazy-Rokitno Szlacheckie-Hutki Kanki - Żelazko - Podzamcze - Bzów - Kromołów - Skarżyce. Łączna długość trasy wynosi: 38 km. Szlak zielony często zmienia swoje podłoże: raz biegnie asfaltem, raz drogą szutrową, innym razem piaszczystą polno-leśną dróżką lub lasem. Najciekawszą atrakcją szlaku jest rezerwat leśny "Góra Chełm" w gminie Łazy. Występują

tu unikalne gatunki roślin - naliczono ponad 220 gatunków roślin naczyniowych, z czego 20 podlega ochronie całkowitej, a 8 ochronie częściowej.

Szlak zielony na odcinku: Mrzygłód-Góra Zborów-Zalew Kostkowice. Łączna długość trasy wynosi: 16 km. Trudna trasa - urozmaicona stromymi podejściami m.in. w Górze Włodowskiej i pod Górą Zborów (Podlesie). Większa część szlaku prowadzi przez las oraz pośród malowniczych jurajskich krajobrazów (strumyki, skałki, wapienne ostańce).

Szlak czarny na odcinku: Józefów-Krępa (gmina Ogrodzieniec). Łączna długość: 6 km. Szlak wiedzie leśnymi, gdzieniegdzie piaszczystymi duktami lasu iglastego. Ten szlak

polecany jest miłośnikom fortyfikacji i pozostałości powojennych (ruiny rosyjskiej fabryki prochu strzelniczego z XIX w.)²⁶.

3.2.2. Szlaki rowerowe

Czerwony jurajski szlak rowerowy "Orlich Gniazd" na odcinku: Zamek Morsko - Skarżyce - Żerkowice - Karlin - Bzów - Podzamcze - Ryczów-Kolonia - Ryczów - Złożeniec - Smoleń - Krzywopłoty - Zamek Bydlin. Łączna długość trasy: 40.0 km. Najciekawszą atrakcją szlaku są ruiny średniowiecznych zamków tzw. "orle gniazda" w Morsku, Ogrodzieńcu-Podzamczu, Smoleniu oraz Bydlinie (poza granicami powiatu zawierciańskiego). Trasa jest trudna ze względu na licznie wyrastające korzenie, gałęzie oraz uskoki. Wiele ciężkich podjazdów, w niektórych momentach rower trzeba prowadzić.

W oparciu o czerwony szlak rowerowego utworzono trasę dostępną dla turystów niepełnosprawnych. Jest to zaadoptowany odcinek około 9 km biegnący trasą Ryczów - Złożeniec - Smoleń pod ruinami - dolina Wodącej i powrót do Ryczowa. Trasa zaczyna się na krzyżówce na skraju Ryczowa i biegnie przez malowniczy, niezamieszkały teren, pokonując 2 niewielkie podjazdy i po 4 km dojeżdża się do szosy Pilica – Klucze. Następuje, krótkim podjazdem dociera się do Złożenia i zjeżdża w dolinkę, gdzie dołącza niebieski szlak pieszy Warowni Jurajskich.

Ostatni odcinek prowadzi przez wspinały, zwłaszcza jesienią tunel z drzew. Po wyjściu z lasu szlak mija basztę ruin zamku w Smoleniu i prowadzi dalej do doliny Wodącej ze skałami Zegarowymi²⁷.

Żółty szlak rowerowy z Markowizny do Podzamcza. Szlak o długości około 17 km rozpoczyna się na południowych przedmieściach Zawiercia, od źródeł Czarnej Przemszy, obok „Starej Prochowni”, przez ośrodek „Krepa”, źródła rzeki Centurii, Górę Birów aż do Podzamcza, gdzie u podnóża ogrodzenieckiego zamku ma swój koniec.

Niebieski szlak rowerowy. Jest to szlak o dwóch wariantach przebiegu, zaczynający się w Markowiznie. Pierwszy wariant (północny o długości około 10 km) wiedzie od Markowizny przez Krępe, Podzamcze do Czarnego Lasu. Drugi (południowy o długości

²⁶ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/238,Szlaki-piesze.html>, dostęp: 20.02.2020

²⁷ http://www.turystykadlawszystkich.pl/o_szlaki.php?id=67; dostęp: 20.02.2020

około 8,5 km) również rozpoczyna się w Markowiznie, biegnie przez Krępę by następnie skierować się do Ryczowa przez Śrubarnię i Żelazko.

W gminie funkcjonuje również jedna ścieżka rowerowa łącząca Fugasówkę z Ogrodzińcem o długości około 3 km²⁸.

3.2.3. Szlaki turystyki jeździeckiej

Przez gminę Ogrodzieniec przebiega **Transjurajski Szlak Konny PTTK**. Jest to szlak ciągnący się od Stadniny Koni Huculskich w Nielepicach pod Krakowem aż do Ośrodka Górskiej Turystyki Jeździeckiej „Pegaz” w Mirowie koło Częstochowy. Długość szlaku to około 221 km, a przez gminę, w rejonie Krępy, Lachowizny i Podzamcza przebiega odcinek łączący Małobądz i Karlin o długości około 33 km.

Oprócz tego turystyka i rekreacja konna w gminie jest realizowana przez 5 prywatnych stajni i ośrodków jeździeckich²⁹

Rysunek 6. Przebieg Jurajskiego Szlaku Konnego PTTK

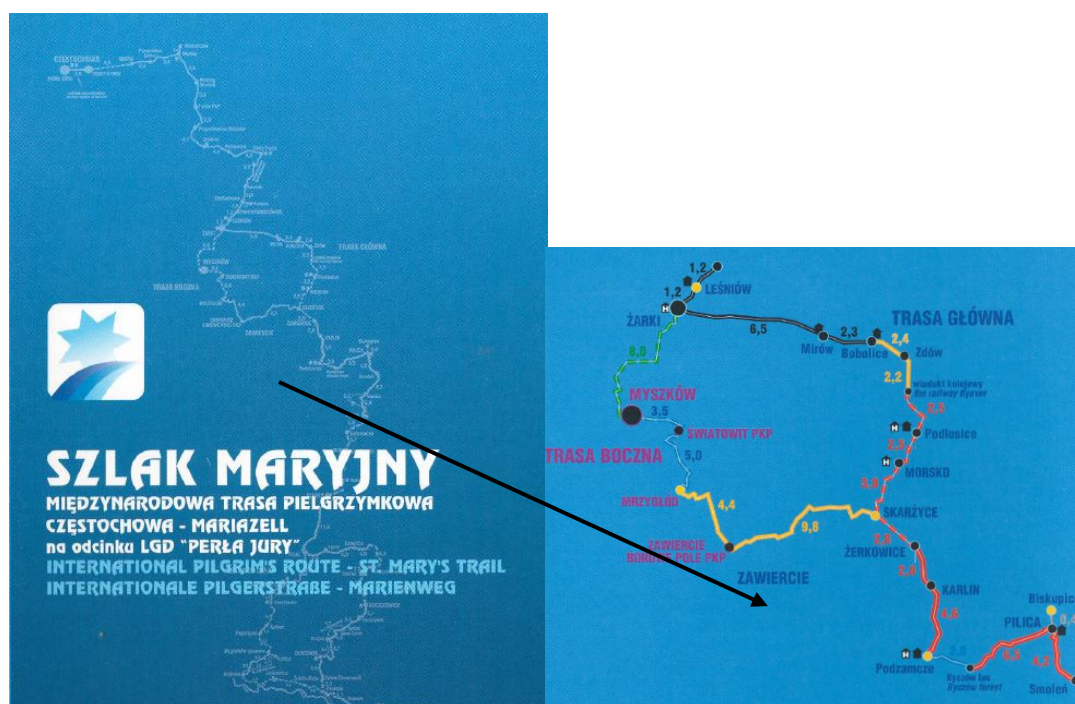
Źródło: <https://gtj.pttk.pl/index.php/szlaki-konne/szlaki-konne-glowne/transjurajski-szlak-konny-pttk/>

3.2.4. Międzynarodowy Pielgrzymkowy Szlak Maryjny

²⁸ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/240,Szlaki-rowerowe.html>, dostęp: 20.02.2020

²⁹ Dane pozyskane w wyniku wywiadu oraz inwentaryzacji terenowej.

Idea szlaku pielgrzymkowego łączącego Częstochowę z Mariaszell (a więc dwa największe ośrodki kultu maryjnego w środkowej Europie) zrodziła się w Austrii. Trasie nadano międzynarodowy numer I-23 i nazwano Szlakiem Maryjnym. Szlak w Polsce biegnie z Częstochowy przez Przeprósna Górkę, Wancerzów, Leśniów, Myszków-Mrzygłód, Skarżyce, Podzamcze, Pilicę, Jaroszowiec, Płoki, Paczółtowice, Czerną, Tenczynek, Alwernię, Trzebinę, Kalwarię Zebrzydowską, Maków Podhalański, Jordanów, Ludźmierz, Krzeptówki. Głównym miejscem pielgrzymkowym w gminie jest Sanktuarium Matki Bożej Skałkowej w Podzamczu. W 2006 r. z inicjatywy PTTK oraz „Stowarzyszenia na Bursztynowym Szlaku” z Lanckorony, na polskim odcinku trasy z Częstochowy do Zakopanego ustawiono tablice i drogowskazy, wykorzystując głównie istniejące turystyczne szlaki piesze i rowerowe oraz przygotowano ofertę turystyczną. Celem tych działań jest poprawa warunków pielgrzymowania do sanktuariów maryjnych na trasie Szlaku, zwiększenie dochodów z turystyki dla mieszkańców i przedsiębiorców, rozwój idei gospodarki społecznej, a także nawiązanie krajowej i międzynarodowej współpracy pomiędzy Lokalnymi Grupami Działania. To duża wartość ze względu na podniesienie atrakcyjności regionu, jak i zaangażowanie wielu partnerów zarówno świeckich jak i kościelnych.

Rysunek 7. Przebieg Międzynarodowego Pielgrzymkowego Szlaku Maryjnego w rejonie Gminy Ogrodzieniec
 Źródło: Materiały informacyjne Lokalnej Grupy Działania „Perły Jury”

3.2.5. Ścieżki dydaktyczne

Ścieżka dydaktyczna Szlak "Warowni Ogrodzienieckich" o długość około 6 km, a trasa ścieżki to: Plac Jurajski w Podzamczu - ul. Zuzanka - Góra Birów - wzgórze Suchy Połęcz - Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu - Plac Jurajski.

Głównymi zagadnieniami na które napotkają przemierzający tę ścieżkę są:

- rozpoznawanie gatunków roślin;
- rozpoznawanie gatunków zwierząt;
- budowa i funkcjonowanie ekosystemu: lasu, łąki i pastwiska, murawy kserotermicznej
- budowa geologiczna.

Punktem wyjściowym szlaku jest Plac Jurajski w Podzamczu, przy którym znajdują się tablice informacyjne zawierające dane dotyczące tras turystycznych wokół Podzamcza oraz innych elementów eksponowanych w terenie ze względu na swe walory krajoznawcze, przyrodnicze i historyczne.

Trasa wiedzie ulicą Zuzanka, gdzie znajduje się punkt widokowy z szeroką panoramą na Zamek Ogrodzieniecki i Górę Birów oraz punkt przyrodniczy i geologiczny. W miejscu tym zamontowano tablice informacyjne, jest tu także punkt przyrodniczy - informujący o roślinności ruderalnej i punkt geologiczny - informujący o budowie geologicznej obszaru.

Kolejnym punktem trasy jest Góra Birów z jej głównymi atrakcjami czyli jaskiniami i relikdami Grodu (rekonstrukcja Grodu).

Na południowy - wschód od Góry znajduje się skupisko kilku nasypów ziemnych tworzących wczesnośredniowieczne cmentarzysko. Historię tego miejsca przedstawia tablica informacyjna. Uzupełnieniem informacji jest tablica opisująca atrakcje przyrodnicze lasu. W pobliżu znajduje się również studnia - źródło. W tym miejscu umieszczona jest tablica prezentująca przeszłość geologiczną obszaru.

Kolejnym punktem trasy jest ostaniec o nazwie Suchy Połęcz. Znajdują się tutaj pojedyncze schrony i bunkry bojowe niemieckiej linii umocnień z 1945r. U podnóża skały umieszczona została tablica opisująca jedno z najcenniejszych zbiorowisk roślinnych na

Jurze - murawy kserotermiczne, a na samym szczycie Suchego Połcia platforma widokowa z tablicą prezentująca historię umocnień z okresu II wojny światowej.

Dalej szlak kieruje się już bezpośrednio ku zamkowi, przekraczając drogę relacji Ogrodzieniec - Pilica i prowadzi dalej pomiędzy zabudowaniami, gdzie zlokalizowana jest tablica z opisem roślin zbiorowisk synantropijnych. Dalsza wędrówka szlakiem prowadzi do "Skalnego Miasta" w Podzamczu, czyli skupiska skałek o niepowtarzalnych kształtach. Jest to miejsce wyznaczone do uprawiania wspinaczki skałkowej oraz wypoczynku. Z tego punktu rozpościera się panorama na pasmo Smoleńsko-Niegowonickie z wieżą zamku w Smoleniu.

Trasa zwiedzania prowadzi dalej wokół murów zamku oraz kolejnych kompleksów skałkowych doprowadzając ostatecznie przed bramę wejściową Zamku, gdzie znajduje się tablica dotycząca historii tej budowli. Po wejściu na zamek zwiedzanie odbywa się zgodnie z wytyczoną przez gospodarzy zamku trasą. Na wieży zamkowej zlokalizowany jest punkt widokowy, gdzie w koronach murów wieży znajdują się tablice z opisami oglądanych fragmentów krajobrazu.

Opuszczając zamek warto skierować się w stronę Placu Jurajskiego, w pobliżu którego znajduje się XIX wieczna kapliczka z detalami architektonicznymi pochodzącymi z wystroju budowli zamkowych.

Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna z Markowizny do kamieniołomu w Ogrodzieńcu

- Długość - 20,5 km
- Miejscowości: Wydra Zielona- Markowizna - Ogrodzieniec - Podzamcze
- Trasa: Mostek na Czarnej Przemszy - Józefów - Stara Prochownia – Krępa - Bełkotek - Lachowizna - Plac Jurajski - Góra Birów - Kamieniołom

Zagadnienia:

- rozpoznawanie gatunków roślin;
- rozpoznawanie gatunków zwierząt;
- budowa i funkcjonowanie ekosystemu: lasu, murawy kserotermicznej, stawu

- inne: mokradła³⁰.

3.2.6. Szkoły wspinaczkowe

Na terenie gminy funkcjonuje Szkoła Alpinizmu i Speleologii „No Limit” z siedzibą w Ogrodzieńcu przy ulicy Kościuszki 66 (kontakt telefoniczny: 32/673 22 20). Obsługuje ona najbardziej popularne rejony wspinaczkowe, ze szczególnym uwzględnieniem poniższych:

1. **VI.1** - Filar wyklętych (Góra Zborów, Podlesice)
2. **VI.1+** - Zimne łapki (Okiennik Skarżycki, Zawiercie)
3. **VI.2** - Filar Ratusza (Podzamcze)
4. **VI.2+** - Śniadanie mistrzów (Podlesice)
5. **VI.3** - Taniec ze słoniem (Wielki Prochowiec k. Ryczowa)
6. **VI.3+** - Wiosenne klekoty (Rzędkowice)
7. **VI.4** - Strzał w 10-tkę (Podlesice)
8. **VI.4+** - Niemyte dusze (Podzamcze)
9. **VI.5** - Mandala Życia (Podzamcze)
10. **VI.5+** - Charitka (Podzamcze)
11. **VI.6** - Super akcje (Okiennik Skarżycki), Kruczata Trzeźwosci (Podzamcze)
12. **VI.6+** - Potęga Trójkątów (Podzamcze)
13. **VI.7** - Tyranozaurus rex (Podlesice)³¹

3.3 Dostępność komunikacyjna

Poprzez dostępność komunikacyjną rozumie się możliwość dojazdu do regionu lub miejsca atrakcyjnego turystycznie oraz dystrybucja ruchu turystycznego wewnątrz tego regionu.

Podstawą dostępności komunikacyjnej gminy Ogrodzieniec są dwie drogi wojewódzkie nr 790 oraz 791. Pierwsza z nich, relacji Dąbrowa Górnicza, Niegowonice, Ogrodzieniec, Mitręga, Pilica, przecina gminę z zachodu na wschód. Druga, przecina obszar gminy z północy na południe przebiegając z Kolonii Poczesna przez Osiny, Poraj, Myszków, Zawiercie, Fugasówkę, Ogrodzieniec, Olkusz, Lgotę i Myślachowice do Trzebini (łącząc

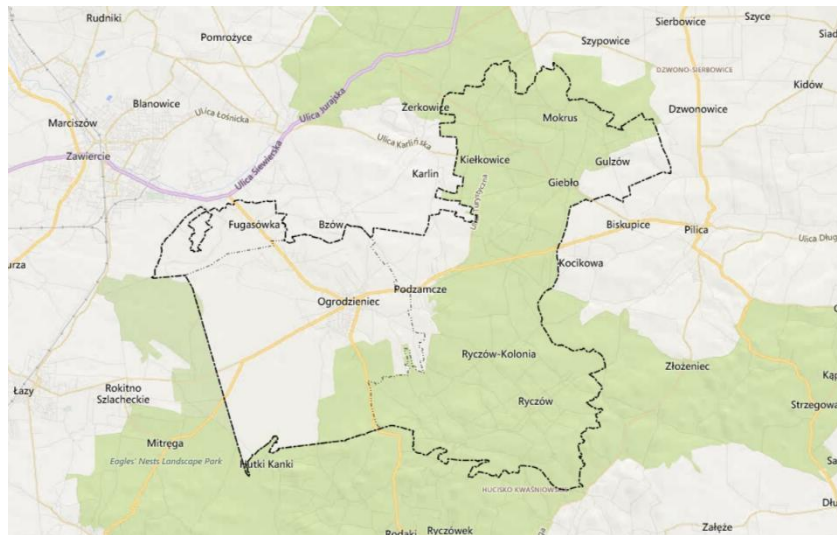
³⁰ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/239,Sciezki-przyrodniczo-dydaktyczne.html>; dostęp: 20.02.2020

³¹ <http://www.zawiercie.powiat.pl/page/317,popularne-rejony-wspinaczki.html>; dostęp: 20.02.2020

w ten sposób drogi krajowe nr 1 i 79). Obie drogi krzyżują się w Ogrodzieńcu. Jak wynika z badań są to drogi o dużym natężeniu ruchu drogowego, dodatkowo zwiększającego się w okresach weekendowych oraz wakacyjnych³².

Wewnętrzna dostępność komunikacyjna w gminie Ogrodzieniec realizowana jest poprzez sieć dróg powiatowych i gminnych. Sieć dróg powiatowych jest dość dobrze rozwinięta a z rejestru Powiatowego Zarządu Dróg w Zawierciu (2019) wynika, że w gminie jest 13 dróg tego typu.

Jeżeli chodzi o drogi gminne to jest ich ponad 100 o łącznej długości około 55 km, z czego około 34 posiada nawierzchnię bitumiczną lub betonową³³.

Rysunek 8. Drogi krajowe przebiegające przez gminę Ogrodzieniec

Dostępność komunikacyjna zewnętrzna i wewnętrzna miasta i gminy Ogrodzieniec realizowana jest w oparciu o dość bogatą sieć połączeń obsługiwanych przez Zawierciański Zakład Komunikacji Miejskiej. Ważne miejsce w sieci połączeń komunikacji drogowej odgrywają również te obsługiwane przez prywatnych przewoźników. Przez Ogrodzieniec realizowane są w/w połączenia pomiędzy Krakowem i Częstochową, także Krakowem i Katowicami. Od strony Krakowa do gminy funkcjonują połączenia z Olkusza i Klucza. Z Olkusza do Ogrodzieńca można dojechać z następującymi przewoźnikami: PKS

³² Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec. T. I, 2018;

³³ Jak wyżej

Częstochowa, PKS Wieluń, UNI-METAL. Do przewoźników obsługujących połączenia pomiędzy miejscowościami powiatu zaliczyć można: Firmę Przewozową JAW-BUS Anna Jaworska, GONPOL Szczepan Goncerz, Kamil Goncerz Spółka Jawna, MINI BUS Aleksander Szczerbiński. Na Terenie gminy funkcjonują także połączenia taxi - Jura Taxi, Luna Taxi, Super Taxi, Sprint Taxi, Taxi Zawiercie. Duża różnorodność form komunikacyjnych sprawia, że gmina jest bardzo dostępna nawet dla niezmotoryzowanego turysty.

3.4. Ruch turystyczny w gminie

Ruch turystyczny to określenie przemieszczania się ludzi, które nie jest wymuszone przez czynniki zewnętrzne. W wyniku tej migracji ludzie zmieniają miejsce pobytu, swoje środowisko a nawet rytmu życia dobrowolnie bez przymusu. Ruch turystyczny odnosi się do określonego obszaru, kierunku oraz okresu w którym trwa. Jest w pewnym sensie odzwierciedleniem atrakcyjności turystycznej danego miejsca czy regionu.

Zasadniczą bolączką prowadzonych w terenie badań jest znaczna trudność w realizacji stałego monitoringu ruchu turystycznego. Prowadzenie statystyk wynikających z ewidencji gości powinno być realizowane przez poszczególne obiekty hotelowe, jednakże, pomimo funkcjonujących rozporządzeń nie wszystkie hotele udostępniają takie dane do badań. Poniżej przedstawiono statystykę ruchu turystycznego za lata 2011-2019, w oparciu o dane dotyczące największych atrakcji gminy – Zamek Ogrodzieniec oraz Gród Birów. Analiza poniższych danych wskazuje na tendencję wzrostową ruchu turystycznego w tych obiektach oraz na brak tego ruchu (dotyczy to przede wszystkim Grodu Birów) w miesiącach styczeń, luty, marzec oraz grudzień.

Tabela 5

Wielkość ruchu turystycznego w Zamku Ogrodzieniec

Miesiące	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Styczeń				62	102	441	125	935	148
Luty					104	985	0	1.057	1.672
Marzec	1.701	3.086		53	1.955	2.764	2.534	1.938	5.059
Kwiecień	9.901	9.241	3.506	8.979	8.355	10.379	11.546	19.060	10.322
Maj	27.214	30.831	22.764	27.151	31.010	38.901	37.170	48.452	43.202
Czerwiec	28.762	24.096	20.265	25.459	28.289	25.730	31.704	27.220	33.336
Lipiec	28.024	24.509	24.239	26.464	27.503	31.544	34.787	32.885	33.277
Sierpień	36.757	29.810	32.239	35.606	35.474	43.376	38.506	35.268	48.428
Wrzesień	18.778	14.749	11.699	16.539	15.229	19.268	12.001	18.231	16.523

Październik	11.037	9.099	11.489	14.639	11.254	10.086	10.544	13.211	17.697
Listopad	3.129	2.141	2.148	4.725	2.392	1.858	3.294	3.794	4.023
Grudzień	24			179	830	147	526	568	886
Razem:	165.327	147.562	128.349	159.856	162.497	185.479	182.737	202.619	214.573

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o dane uzyskane z Zamek Sp. z o.o w Ogródzieńcu

Pozyskane dane ruchu turystycznego w Zamku Ogródzieniec za lata 2011 – 2019 w miesiącach od stycznia do grudnia, czyli obejmują cały rok. W pierwszych prezentowanych latach, tj. 2011 – 2013 nie wykazywano ruchu turystycznego w miesiącach: styczeń i luty, a także brakuje danych za luty 2014 rok. Brak tych danych spowodowany jest zamknięciem obiektu na czas zimy. Jak można zauważyć z powyższych danych liczba odwiedzających systematycznie się powiększa i najwięcej osób odwiedziło Zamek w ubiegłym roku – 2019. Miesiącami w których Zamek przyjmuje najwięcej odwiedzających są typowe dla miesięcy wakacyjnych, czyli są to miesiące od czerwca do sierpnia. Można również zauważyć, że z roku na rok przybywa odwiedzających w grudniu, uważa się, że ta tendencja powinna być utrzymywana i poszerzana.

Tabela 6

Ruch turystyczny w Grodzie Birów

Miesiące	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Marzec									
Kwiecień	1.525	2.372	996	1.469	1.919	2.545	1.226	3.204	
Maj	7.446	9.128	5.926	7.833	7.837	8.442	9.289	7.993	10.733
Czerwiec	8.281	7.339	5.721	7.678	6.533	5.646	8.324	5.600	7.381
Lipiec	7.104	6.880	6.680	6.565	6.701	6.479	8.397	8.444	8.375
Sierpień	10.476	8.393	9.062	8.419	7.151	10.394	10.366	8.511	13.253
Wrzesień	6.214	3.914	2.927	3.139	2.761	3.815	2.627	3.954	3.463
Październik	3.419	3.641	3.274	3.812	2.811	2.219	2.245	3.285	4.250
Listopad	733	133	63		380	217			
Grudzień									
Razem:	45.198	41.800	34.649	38.915	36.093	39.757	42.474	40.991	47.455

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o dane uzyskane z Zamek Sp. z o.o w Ogródzieńcu

Tabela 8 przedstawia dane dotyczące ruchu turystycznego w Grodzie na Górze Birów. W ramach prowadzonych danych można zauważyć, że obiekt jest otwarty od kwietnia do listopada, wobec tego takimi danymi dysponuje Spółka Zamek. Podobnie jak na Zamku główny ruch turystyczny koncentruje się w miesiącach wakacyjnych tj. od czerwca do sierpnia, przy czym najwięcej odwiedzających przypada na miesiąc sierpień. Podobnie jak w przypadku Zamku stale rośnie liczba odwiedzających Gród.

Informacja turystyczna

Ważnym z punktu widzenia rozwoju ruchu turystycznego i powszechnego udostępniania informacji, nie tylko o najważniejszych walorach turystycznych gminy, ale również o odbywających się w niej imprezach turystycznych jest sprawnie funkcjonująca informacja turystyczna. Oprócz funkcjonującego punktu informacji turystycznej, w gminie działalność informacyjną prowadzą również inne podmioty. Poniżej zamieszczono ich spis.

- Punkt informacji 42-440 Podzamcze, ul. Zamkowa 19, tel. 501-107-203;
- Kasa Zamku "Ogrodzieniec", 42-440 Podzamcze, tel. 32 673-22-85, www.zamek-ogrodzieniec.pl;
- Związek Gmin Jurajskich, Plac Wolności 42, 42-440 Ogrodzieniec, (budynek Biblioteki Publicznej i Rady Gminy), tel. 32 673-33-64, [_www.jura.info.pl](http://www.jura.info.pl)
- Zamkowy Gościniec pod Lilijką, 42-440 Podzamcze, ul. Wojska Polskiego 21 (rynek), tel. 32 673-21-45
- F.H.U. „New Standard”, 42-440 Ogrodzieniec, ul. Kościuszki 11, tel./fax.: 32 673-29-14, e-mail: newstandard@interia.pl

Z informacji uzyskanych w Urzędzie Gminy wynika, że prowadzone są zaawansowane prace w celu uruchomienia punktu informacji turystycznej na rynku w Podzamczu. Biorąc pod uwagę wielkość Gminy można stwierdzić, że ilość punktów informacji turystycznej jest wystarczająca. Jednak można się zastanowić, czy godziny otwarcia tych miejsc są dobrze dostosowane do obsługi odwiedzających i turystów.

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT dla Gmin Ogrodzieniec

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">➤ Walory przyrodniczo-kulturowe Szlaku Orlich Gniazd ulokowanego na Jurze Częstochowsko-Krakowskiej➤ Różnorodność walorów przyrodniczych i kulturowych umożliwiającą rozwój różnych wyspecjalizowanych form turystyki➤ Potencjał warunków przyrodniczych i organizacyjnych w zakresie rozwoju turystyki	<ul style="list-style-type: none">➤ Słabo rozwinięta i przestarzała baza turystyczna i rekreacyjna - szczególnie podstawowa: noclegowa i gastronomiczna, niekiedy jej brak➤ Zbyt mała ilość turystów przyjeżdżających z odleglejszych regionów Polski➤ Słaba komunikacja➤ Brak spójnej informacji o dostępności miejsc parkingowych

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Warunki umożliwiające uprawianie różnorodnych form turystyki aktywnej ➤ zróżnicowanie walorów przyrodniczo – krajobrazowych ➤ Znaczący udział obszarów chronionych - rezerваты i parki krajobrazowe ➤ Liczne szlaki turystyczne ➤ Dobry stan środowiska przyrodniczego i zadawalająca ogólnodostępna powierzchnia leśna ➤ Dobre warunki do rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki ➤ Pozytywny wizerunek Jury wśród mieszkańców oraz z poza województwa śląskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niskiej jakości oferta około turystyczna ➤ Brak sprzedaży oferty turystycznej przez tour operatorów ➤ Brak bazy towarzyszącej, szczególnie ośrodków rekreacyjno – sportowych ➤ Zły stan infrastruktury wiejskiej - niska jakość usług turystycznych ➤ Zły stan techniczny, słaba przepustowość i jakość dróg ➤ Słabo rozwinięty system informacji turystycznej i dostęp do informacji ➤ Słaba promocja powiatu i jego produktów ➤ Brak wyspecjalizowanych kadr ➤ Brak współpracy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w obsłudze ruchu turystycznego ➤ Niedocenywanie atrakcyjności powiatu przez jego mieszkańców
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Moda na produkty regionalne ➤ Wzmocnienie prawnej ochrony krajobrazu ➤ Rosnące zainteresowanie atrakcjami turystycznymi w Polsce zarówno wśród turystów krajowych i zagranicznych (wynikającą np. z obostrzeń i zagrożeń spowodowanych epidemią COVID-19) ➤ Nowe trendy w turystyce i rekreacji ➤ Wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem, turystyką weekendową i uzdrowiskową ➤ Stopniowy rozwój turystyki na obszarach wiejskich ➤ Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w zakresie tworzenia, promocji i sprzedaży oferty turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niezrównoważony rozwój turystyki na obszarach przyrodniczo wrażliwych ➤ Powstanie i funkcjonowanie infrastruktury przemysłu wydobywczego ➤ Planowany przebieg linii kolejowej w ramach projektu CPK ➤ Zmiany klimatyczne ➤ Zagrożenia epidemiologiczne ➤ Brak zainteresowania ze strony inwestorów krajowych i zagranicznych ➤ Brak wyznaczonych stref rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych na terenie parków krajobrazowych, brak planów rozwoju turystycznego na terenach chronionych ➤ Moda na wyjazdy zagraniczne

Poważnym zagrożeniem dla atrakcyjności turystycznej gminy Ogrodzieniec stać się może powstanie i funkcjonowanie zakładu przemysłu ciężkiego. Jak wynika z informacji uzyskanych zarówno z prasy lokalnej jak i regionalnej planowana jest budowa kopalni rud cynku i ołowiu. Choć co do lokalizacji tego zakładu nie podjęto jeszcze wiążących decyzji, to bezpośrednie i pośrednie oddziaływanie takiej inwestycji nie pozostanie bez wpływu na jakość walorów gminy. Najcenniejsze jej atuty w postaci przyrodniczych i kulturowych kompleksów krajobrazowych (z takimi dominantami i akcentami jak: specyficzne formacje roślinne obszarów przyrodniczo cennych, ostańce skalne, ruiny zamku czy też historyczne układy wsi i osad) mogą zostać bezpowrotnie utracone na rzecz zdegradowanego krajobrazu przemysłowego, w którym dominantą będą składowiska odpadów pokopalnianych i elementy infrastruktury technicznej. Dodatkowo biorąc pod uwagę jakość obszarów

chronionych na terenie gminy oraz poza nią, rozwiązanie takie jawi się jako niezwykle niekorzystne z punktu widzenia ochrony walorów przyrodniczych jak i zrównoważonego ruchu turystycznego.

Również poważnym zagrożeniem dla rozwoju turystyki w gminie może okazać się realizacja przeprowadzenia linii kolejowej w ramach projektu CPK. Jak wynika z przedstawionych już wariantów przebiegu tej linii zostaną zagrożone likwidacją lub bezpośrednim negatywnym oddziaływaniem (np. hałas) najcenniejsze walory przyrodnicze i kulturowe Gminy (zwłaszcza w wariantcie I). Biorąc pod uwagę wymagany zakres prac zarówno na etapie przygotowawczym jak i późniejszym, eksploatacyjnym można się spodziewać również daleko idących negatywnych i nieodwracalnych zmian w krajobrazie i to nie tylko na poziomie jego struktury, ale przede wszystkim na poziomie jego estetyki i znaczenia dla turystyki.

Wszystkie elementy zawarte w przedstawionej analizie wynikają z przeprowadzonych badań środowiskowej i społecznych w formie analizy materiału źródłowego, badań terenowych (inwentaryzacja i kartowanie) oraz przeprowadzonych wywiadów. Należy nadmienić, iż do tej pory w żadnych analizach nie brano pod uwagę elementów związanych z szeroko pojętym zagadnieniem bezpieczeństwa publicznego. Jest to obecnie niezwykle ważne, gdyż gospodarka turystyczna, nawet regionalna, musi w swych strategiach brać pod uwagę elementy zagrożeń środowiskowych np. w postaci epidemii chorób zakaźnych czy klęsk żywiołowych wynikających ze zmian klimatycznych.

CZEŚĆ STRATEGICZNA

Gmina Ogrodzieniec według przeprowadzonych badań kojarzy się najczęściej z Zamkiem w Podzamczu. Podobnego zdania jest również Zarząd Spółki „Zamek”, który uważa, że gmina Ogrodzieniec bez wątpienia kojarzona jest przede wszystkim z Zamkiem Ogrodzienieckim w Podzamczu –XIV wieczną twierdzą należącą do Szlaku Orlich Gniazd. Pośrednio dzięki Górze Birów z grodem czy charakterystycznym wapiennym skałom, które są świetnym punktem do treningu wspinaczki.

Gmina Ogrodzieniec powinna kojarzyć się z szeroko rozumianą turystyką, z intensywnym rozwojem tego segmentu rynku, a więc nie tylko z atrakcją jaką jest Zamek, ale także z bogatą ofertą kulturalną, sportowo – rekreacyjną, doskonałą bazą noclegową i gastronomiczną oraz jako miejsce do rozwoju inwestycji i działalności gospodarczej w sektorze turystycznym. Wśród mieszkańców często pojawiają się głosy, aby Ogrodzieniec był kojarzony z Wiedźminem, serialem realizowanym właśnie w gminie przez platformę Netflix, kręconym na podstawie prozy Andrzeja Sapkowskiego. Zamek Ogrodzieniec odegrał rolę w finałowym, 8 odcinku I serii serialu co może wywoływać pozytywne skojarzenia nie tylko wśród fanów uniwersum. Niestety z uwagi na szereg obwarowań wynikających z praw autorskich do wykorzystywania nazewnictwa i symboliki Wiedźmina sugeruje się, aby miejsce to było promowane przez pryzmat planu zdjęciowego serialu – miejsca, gdzie kręcono Wiedźmina, a także aby wprowadzić ofertę luźno powiązaną fabułą powieści i serialu, a nawiązującą do literatury fantastycznej wykorzystującej motyw łowców duchów i potworów.

Podsumowaniem tych rozważań jest wizualizacja percepcji atrakcyjności turystycznej i wynikającej z tego hierarchizacji postrzeganych wartości gminy Ogrodzieniec wśród odwiedzających Przedstawiono to poniżej w formie tzw. „chmury wizualizacyjnej” (rysunek 9)

Rysunek 9. Chmura atrakcji turystycznych Gminy Ogrodzieniec
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Ponadto z przeprowadzonych rozmów jak i badań ankietowych można wskazać na długość pobytu oraz cel pobytu. Można uznać, że gminę Ogrodzieniec odwiedzają osoby „na chwilę” i raczej bez konkretnego celu (tylko 21% respondentów przyjechało celowo). Jeżeli już pobyt przybierał dłuższą formę to zamykał się on najczęściej w granicy trzech dni. Najczęściej realizowaną formą turystyki jest wędrowka piesza i krótkoterminowy pobyt wypoczynkowy.

Gmina postrzegana jest przez przybywających pozytywnie. Jak wynika z ankiet nie doskwiera turystom nadmierna ich liczba, a raczej życzliwy odbiór ruchu turystycznego przez mieszkańców gminy jest też postrzegany jako atut. W większości przypadków o walorach gminy turyści dowiedzieli się ze stron internetowych i chętnie poleci gminę Ogrodzieniec jako miejsce wypadu weekendowego.

Za największą zaletę analizowanego obszaru respondenci uznali jurajski krajobraz wraz z ogrodzienieckim zamkiem (choć najbardziej rekomendowanym przez ankietowanych obiektem jest właśnie zamek). Za największą wadę natomiast uznali brak miejsc parkingowych, niedostateczna, komunikacja, publiczna, czy też mało informacji o atrakcjach gminy. Warto w tym miejscu podkreślić niedostateczną ilość informacji w językach obcych (angielski, niemiecki), co w naturalny sposób ogranicza przyjazd gości z tych terenów, a także samą komunikację z krajowymi i zagranicznymi biurami podróży.

Działania w ramach tworzonej strategii powinny być kierowane przede wszystkim do lokalnych przedsiębiorców, mieszkańców oraz do turystów, zarówno z kraju jak

i z zagranicy. Działanie na zasadzie klastrowości, czyli zdrowej konkurencji, a także wprowadzanie wspólnych pakietów pobytowo-rozrywkowych podniosłyby znacznie wartość miejscowej oferty turystycznej.

W strategii powinny być uwzględnione produkty nie tylko tak znane jak Zamek czy Gród na Górze Birów, ale również te, o których często osoby odwiedzające Ogrodzieniec nie wiedzą: np. Góry Ruskie, bunkry z II wojny światowej, tzw. Centuria i wiele innych. Ogrodzieniec powinien stać się punktem docelowym dla turysty - miejscem gdzie może zwiedzić ciekawe miejsca, odpocząć na łonie przyrody, poznać historię i kulturę niezwyklej miejscowości, zasmakować w ofercie sportowo - kulturalnej.

5. Strategia rozwoju produktów turystycznych gminy Ogrodzieniec

W licznych koncepcjach marketingowych produktem nazywane jest wszystko co oferowane jest na rynku w celu zaspokojenia potrzeb konsumenta. Tak więc może to być towar, usługa czy nawet idea jeżeli odpowiada społecznemu zapotrzebowaniu.

W literaturze pojęcie produktu turystycznego jest pojmowane, na wiele sposobów. Wynika to z faktu, że pod tym pojęciem w turystyce rozumiana jest zarówno jednostkowa usługa (np. noclegowa, transportowa czy żywieniowa) jak również pakiet różnych świadczeń nabywanych przez klienta jako kompleks usług. Tak więc można powiedzieć, że obejmuje on cały zespół świadczeń dla określonego obszaru produktowego od usług bytowych, handlowych przez udogodnienia o nie rynkowym charakterze (np. ochrona środowiska, bezpieczeństwo itp.) aż do możliwości korzystania z dóbr turystycznych (rekreacyjnych, sportowych rozrywkowych czy leczniczych). Inną formą jest produkt kompleksowy w postaci np. wycieczki dookoła świata.

W literaturze przedmiotu pod pojęciem produktu turystycznego rozumie się dostępny na rynku pakiet materialnych i niematerialnych komponentów umożliwiających realizację celu wyjazdu turystycznego³⁴.

Stosownym w tym miejscu wydaje się przedstawienie kilku zasadniczych pojęć i definicji związanych z zakresem produktu turystycznego.

³⁴ Kompendium wiedzy o turystyce. Red. G. Gołembski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2002

Produkt idealny – jest o to bardziej produkt wyobrażony przez klienta i przez niego oczekiwany. W takim ujęciu traktowany jest raczej jako pakiet wartości, których realizacja jest oczekiwana przez klienta.

Produkt rzeczywisty – to pochodzenia naturalnego i antropogenicznego dobra turystyczne, towary i usługi umożliwiające transport, pobyt, korzystanie z walorów turystycznych miejsca (zarówno przyrodniczych jak i kulturowych) oraz atrakcyjne spędzanie wolnego czasu. W skrócie można powiedzieć, że jest to walor turystyczny z pełnym zapleczem infrastrukturalnym, odpowiednio przedstawiony i sprzedany na rynku turystycznym.

Produkt potencjalny – jest on utożsamiany z atrakcjami turystycznymi lub pewną kompozycją świadczeń, które po odpowiednim zagospodarowaniu i uatrakcyjnieniu stanowić będą pełnowartościowy produkt turystyczny regionu czy miejsca.

Rdzeń produktu - to potrzeba, jaką zaspakaja turysta, w związku w wyjazdem turystycznym. Są to korzyści, które osiąga konsument podejmując decyzję o podróżowaniu. Rdzeń produktu nie jest zazwyczaj przedmiotem transakcji, lecz stanowi istotę produktu turystycznego. Rdzeniem produktu turystycznego jest np. walor krajoznawczy czy zaspokojenie potrzeby wypoczynku.

5.1. Wizja i misja turystyczna gminy

Zasadniczym elementem wizji Strategii jest multidyscyplinarnie pojmowany rozwój turystyki. Szeroko rozumiana gospodarka turystyczna, jak wskazują doświadczenia innych regionów, ma niebagatelny wpływ na zachodzące procesy ekonomiczne. Rozwój sektora turystycznego to również wzrost zamożności społeczności lokalnej, która czując się gospodarzem miejsca spełnia równocześnie ważne role nie tylko w kreowaniu ale również w funkcjonowaniu produktów markowych. Z drugiej strony nie można zapomnieć o roli dziedzictwa, zarówno materialnego jak i niematerialnego, które stanowi specyficzny rdzeń produktu turystycznego.

Jak wynika z pozyskanych informacji, władze gminne podejmują działania zmierzające do jeszcze wyraźniejszego zaakcentowania dziedzictwa historycznego miasta. Przykładem tego niech będzie wniosek złożony do Komisji Heraldycznej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji o zaopiniowanie zmiany herbu, flagi, pieczęci miasta,

pieczęci burmistrza oraz pieczęci przewodniczącego rady miejskiej wzorowanej na pieczęci symbolizującej Gozdawę (rysunek 8), wykonanej i używanej przez historyczne władze Ogrodzieńca na przełomie XVI i XVII wieku.

Rysunek 10. Symbol Gozdawa na XVI-wiecznej pieczęci
Źródło: Zbiory UMiG.

W 2019 roku na potrzeby gminy opracowano Strategię Rozwoju Marketingowego promującą miejscowość przez pryzmat hasła „Ogrodzieniec – Serce Jury”. W tym celu opracowana została trójkolorowa wizualizacja – Logo. Podczas spotkania z mieszkańcami i przedsiębiorcami wykazywali oni aprobatę do przyjętej wizualizacji.

Rysunek 11. Symbol – logo Strategii Rozwoju Marki „Ogrodzieniec – Serce Jury”
Źródło: Zbiory UMiG.

Hasło „Ogrodzieniec – serce Jury” – wskazuje, jak istotny dla gminy jest rozwój turystyki, realizowany zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, z wykorzystaniem

bogactwa i różnorodności walorów przyrodniczych i kulturowych, silnie naznaczonych pięknem przyrody jurajskiej i dziedzictwem „dawnych czasów”. Symbolika serca ma przywołać odbiorcy na myśl gminę, jako punktu definiującego Jurę, miejsca które jest odniesieniem dla innych jurajskich miejscowości. Ma jednocześnie podkreślać, iż jest to obligatoryjne miejsce destynacji turystycznej dla każdego turysty odwiedzającego rejony Jury Krakowsko-Częstochowskiej.

Logotyp wykonano na bazie trzech symboli:

- a) szarej wieży zamkowej – nawiązującej do historii, tradycji, zaznaczającej, że to właśnie ruiny średniowiecznego zamku są centrum gminy i turystyki;
- b) zielonych pól – obrazujących zielone, rekreacyjne i ekologiczne tereny gminy, które stanowią niewątpliwą atut miejscowości;
- c) czerwonego serca- nawiązującego do energii, punktu centralnego Jury, będącego najważniejszym i najbardziej rozpoznawalnym miejscem turystycznym w regionie i jednym z bardziej charakterystycznych miejsc w Polsce.

Daje to przyjezdnym zarówno tym z bliska (gminy, regionu, województwa) jak i z daleka (z innych części kraju oraz z zagranicy) możliwość wypoczynku oraz aktywnego i atrakcyjnego spędzenia wolnego czasu.

Ważnym elementem wizji strategii rozwoju turystyki jest różnorodność oferty turystycznej, wynikającej z różnorodności środowiska przyrodniczego, krajobrazu jak i specyficznym dziedzictwie kulturowym gminy. Można te elementy traktować również jako swoiste marki stanowiące o atrakcyjności turystycznej miasta i gminy Ogrodzieniec.

Podsumowując, można stwierdzić, iż wynikająca z wizji rozwoju turystyki różnorodność ofertowa umożliwi zaspokojenie potrzeb szerokiego spektrum turystów przy jednoczesnym skupieniu się na najważniejszych markach (produktach) turystycznych gminy.

Kolejnym istotnym czynnikiem jest dobrze wyznaczona misja, czyli ogólny cel, który został wyznaczony dla całej gminy Ogrodzieniec. Misja może stać się drogowskazem, który w sposób jasny i czytelny wskaże kierunek działań.

Misją gminy Ogrodzieniec jest sprzyjanie rozwojowi aktywnego wypoczynku, turystyki, zdrowego stylu życia oraz promocji walorów turystycznych i markowych produktów regionalnych swojej Gminy dla mieszkańców i turystów.

5.2. Cele strategiczne i operacyjne rozwoju turystyki w gminie

Podsumowując badania ankietowe przeprowadzone wśród turystów odwiedzających gminę Ogrodzieniec można sformułować następujące wnioski i spostrzeżenia. Zasadnicze spostrzeżenie jest takie, że gmina jest odwiedzana przede wszystkim przez mieszkańców województwa śląskiego, a najwięcej respondentów było w wieku w przedziale 26-40 lat.

Działania powinny być kierowane do dwóch głównych grup docelowych: do mieszkańców gminy oraz szeroko rozumianych turystów:

I. Mieszkańcy – to społeczność lokalna Gminy Ogrodzieniec. Jako osoby związane z regionem i swoją małą ojczyzną będą korzystać ze strategii poprzez prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą, aktywne tworzenie produktu jakim jest turystyka w gminie, a także poprzez uczestnictwo w życiu kulturalnym gminy, pielęgnację tradycji związanych z działalnością Zamku czy Grodu. Aktywne uczestnictwo w realizacji strategii będzie korzyścią dla rozwoju gospodarczego gminy m.in. poprzez wzrost zatrudnienia i cross – marketingu działalności prowadzonych na jej terenie.

II. Turysty – podzielić ich można na dwie pomniejsze grupy:

- zwiedzających - z terenów pobliskich gminie, oddalonych max 30-50km od Ogrodzieńca, którzy przyjeżdżają do gminy w celu m.in. zwiedzenia Zamku, ale nie korzystają z bazy noclegowej. Tę grupę można podzielić na: klienta indywidualnego: rodziny, pary; i klienta grupowego - wycieczki szkolne, grupy pracownicze uczestniczące w szkoleniach, grupy korzystające z oferty imprez firmowych, a także z oferty integracyjnej i teambuldingowej.

- turystów – osoby z kraju jak i zagranicy, którzy przyjeżdżają do Ogrodzieńca i korzystają z bazy noclegowej. Ogrodzieniec może być tylko ich miejscem przejazdowym lub docelowym. Tą grupę także można podzielić na klienta indywidualnego i klienta grupowego (dłuższe pobyty).

Grupa defaworyzowana to w Ogrodzieńcu osoby w wieku powyżej 55+ wciąż potencjalnie aktywne zawodowo. Wyodrębnienie tej grupy wiekowej związane jest z dostępnością ofert pracy oraz zapotrzebowania rynku na pracowników młodych, mobilnych, o określonych umiejętnościach np. znających języki obce, obsługujących aplikacje mobilne itp. Osoby w wieku 55+ mogą spotkać się z problemami w znalezieniu zatrudnienia,

ze względu m.in. na zjawisko "Generation Gap" czyli różnicy/konfliktu pokoleń i ich umiejętności względem wymagań współczesnego społeczeństwa, a także biznesu. Osoby w wieku >55 poszukujące pracy napotykają wiele barier związanych z wiekiem (zwłaszcza w sektorze szeroko rozumianej obsługi klienta np. w hotelowych recepcjach czy restauracjach), brakiem doświadczenia (np. w prowadzeniu kanałów w socialmediach, umiejętności korzystania z innych narzędzi Digital Marketingu), a także ze względu na brak/posiadanie niewystarczających umiejętności i kompetencji. Rosnące wymagania pracodawców nie sprzyjają zatrudnianiu osób w wieku 55+, które pomimo swojego wieku i posiadanego doświadczenia nie spełniają oczekiwań pracodawców.

Odrębną grupą docelową mogą być klienci chcący skorzystać z możliwości organizacji eventów czy wydarzeń w gminie (baza noclegowo - gastronomiczna) oraz w obiektach takich jak Zamek Ogrodzieniec. Do tej grupy można zakwalifikować klienta indywidualnego organizującego wydarzenie dla większej ilości osób. np. śluby, jubileusze. Kolejną grupą, która może odnosić korzyści ze strategii może być branża eventowa. Firmy eventowe poprzez aktywną współpracę z gminą i lokalnymi przedsiębiorcami będą pełniły rolę medium reklamowego.

W wyniku przeprowadzonej w trakcie prac przygotowawczych niniejszego opracowania wyłoniło się pięć obszarów, które uznano za bardzo istotne. Są to: produkt turystyczny, infrastruktura, kadry, marketing oraz wsparcie instytucjonalne (kooperacja między instytucjonalna). Są to ważne obszary działań, gdyż warunkują one stabilny rozwój turystyki na obszarach rozpoznanych jako atrakcyjne turystycznie. Najważniejsze priorytety w zakresie tych obszarów można zdefiniować następująco:

- produkt turystyczny – najważniejszy atut związany z atrakcyjnością gminy. Priorytetem w tym zakresie jest stworzenie wysokiej jakości atrakcji turystycznych, wspólnego ich połączenia oraz uzupełnienia ich sferą usług;
- infrastruktura – jak na większości obszarów atrakcyjnych turystycznie tak i w gminie Ogrodzieniec priorytetem w tym obszarze jest nie tylko rozbudowa infrastruktury, ale również jej utrzymanie i podnoszenie pod względem jakościowym. Pamiętać należy, że zwłaszcza rozbudowa infrastruktury (zwłaszcza tej zmierzającej do zwiększenia dostępności walorów turystycznych – np. szlaki, punkty widokowe,

ale również parkingi itp.) powinna odbywać się zgodnie z zasadami ochrony i poszanowania dóbr przyrodniczych i kulturowych;

- kadry – priorytetem w tym zakresie jest niewątpliwie podnoszenie kompetencji osób obsługujących ruch turystyczny w zakresie obsługi klienta, znajomości języków obcych. Nie dotyczy to jedynie pracowników bezpośrednio związanych z turystyką, ale również kadry samorządowe. Podnoszenie świadomości miejsca (tożsamość miejsca) może być realizowana w formie różnego rodzaju szkoleń i wykładów jak również wyjazdów studyjnych;
- marketing – obszar ten jest jednym z najważniejszych elementów związanych z rozwojem ogólnej (zwłaszcza wśród turystów) świadomości atrakcyjności turystycznej danego obszaru. Za priorytetowe rozwiązania uważa się przede wszystkim stworzenie w miarę spójnego programu promocji nie tylko poszczególnych atrakcji ale i całej gminy Ogrodzieniec;
- wsparcie instytucjonalne (kooperacja) – ogólnie można ten obszar zakwalifikować do systemu zarządzania. Uznano, że najważniejsze zdania priorytetowe w tym obszarze to przede wszystkim szeroko rozumiana współpraca na poziomie branżowym jak i branży z samorządem.

Odnosząc się do różnych programów strategicznych, takich jak: Programu Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+ (jest to załącznik 1 do Uchwały Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2110/222/V/2017 z dnia 17.10.2017 r.), Strategii Rozwoju Turystyki w Powiecie Zawierciańskim z 2004 roku z realizacji niniejszego dokumentu można sformułować następujące cele:

1. udoskonalenie istniejących oraz stworzenie nowych produktów turystycznych w celu wzmocnienia marki regionalne, są to zatem działania zmierzające do tworzenia produktów turystycznych oraz rozwijanie już istniejących w oparciu o zasoby przyrodnicze i kulturowe gminy;
2. stworzenie atrakcyjnej, charakteryzującej się wysokim standardem infrastruktury turystycznej i około turystycznej. Cel ten jest niezwykle istotny, gdyż jak już wspomniano wcześniej to właśnie wysokiej jakości elementy infrastruktury gwarantują sukces danej marki czy produktu turystycznego. Ważnym jest, by rozwój infrastruktury oraz jej modernizacja odbywały się zgodnie z zasadami

zrównoważonego rozwoju i poszanowaniu zasad ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego. Cel ten ma również za zadanie spowodować większą i łatwiejszą dostępność komunikacyjną samej gminy. Istotnym aspektem, zwłaszcza dotyczącym infrastruktury liniowej jest współpraca z sąsiednimi gminami w celu zapewnienia jednakowej, wysokiej jakości obiektów infrastrukturalnych;

3. zwiększenie efektywności w zakresie zarządzania marką jak i produktami turystycznymi gminy. Chodzi tutaj przede wszystkim o spójne działania na rzecz gminnej turystyki i jej rozwoju. Ważna w tej kwestii jest przede wszystkim współpraca nie tylko w sektorze turystycznym, ale również na poziomie branża-samorząd. Dobrą praktyką w tym zakresie jest realizacja okresowych spotkań instytucji i firm działających w branży turystycznej celem wymiany doświadczeń, nawiązywania partnerstw i rozwiązywania bieżących problemów Spójna polityka promocji i marketingu, wieloaspektowa współpraca w pozyskiwaniu środków finansowych (lokalnych, regionalnych, wojewódzkich, krajowych czy w końcu międzynarodowych) oraz wprowadzenie różnego rodzaju elementów powodujących wzrost kompetencji kadr związanych z turystyką – to najważniejsze kwestie wynikające z realizacji tego celu.

Tabela 7

Zakres celów Strategii Rozwoju Turystyki Miasta i Gminy Ogrodzieniec

Obszary	Priorytety	Cele szczegółowe	Kierunki działań	Odbiorcy	Zakładane efekty działań
Produkt turystyczny	Produkt turystyczny	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Działania kreatywne w turystyce ➤ Udoskonalanie istniejących i tworzenie nowych produktów turystycznych ➤ Wzmacnianie marek już istniejących 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wsparcie rozwoju usług oferty turystyki weekendowej poprzez m.in. tworzenie kompleksowej i wariantowej oferty zakładającej nocleg, wyżywienie, korzystanie z pobliskich atrakcji, czy zwiedzanie zabytków;; ➤ wykreowanie całorocznych produktów w zakresie turystyki aktywnej oraz kulturowej; ➤ rozwój produktów turystycznych opartych na zasobach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego; ➤ rozwój i powiązanie turystyki biznesowej z ofertą turystyki wypoczynkowej i kulturowej; ➤ rozwój turystyki i oferty eventowej oraz przemysłu dużych wydarzeń; ➤ wsparcie przedsiębiorczości w sektorze turystycznym i okołoturystycznym; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ turyści regionalni (z woj. śląskiego i małopolskiego); ➤ turyści krajowi; ➤ turyści biznesowi; ➤ rodziny z dziećmi; ➤ młodzież szkolna; ➤ studenci; ➤ seniorzy; ➤ turyści poszukujący aktywnej formy spędzania czasu; ➤ osoby z niepełnosprawnościami; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wzrost liczby produktów turystycznych; ➤ wzrost ilości wydarzeń o zasięgu krajowym i międzynarodowym; ➤ wysoki standard oferowanych produktów turystycznych, ➤ wzrost rozpoznawalności marki lokalnej

			<ul style="list-style-type: none"> ➤ promocja istniejących marek terytorialnych; ➤ digitalizacja produktów turystycznych (tworzenie elektronicznych wersji/odpowiedników atrakcji: quizy, gry, filmy) 		
Infrastruktura	Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoki standard i jakość infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa i modernizacja całorocznych obiektów turystyczno-rekreacyjnych pozwalających na uatrakcyjnienie istniejącej oferty z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ograniczania presji na środowisko; ➤ budowa i modernizacja wysokiej jakości infrastruktury turystyki aktywnej; ➤ rozbudowa i poprawa spójności sieci szlaków turystycznych i dróg rowerowych (w tym wdrożenie standardu jakości i oznakowania oraz poprawy bezpieczeństwa); ➤ przygotowanie i udostępnienie obszarów chronionych do celów turystycznych z uwzględnieniem potrzeb ochrony walorów przyrodniczych; ➤ budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ wysoka jakość infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej; ➤ większa dostępność miejsc atrakcyjnych turystycznie; ➤ zwiększenie dostępności atrakcji dla osób z niepełnosprawnościami; ➤ spójny system szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych czy też konnych); ➤ udostępnienie turystyczne miejsc cennych kulturowo i przyrodniczo przy jednoczesnym poszanowaniu tych walorów i zasobów; ➤ rozszerzenie okresu dostępności na sezony do tej pory mniej lub nie atrakcyjne

			<p>ułatwiającej dostępność do obiektów turystyki np. parkingi, chodniki oraz infrastruktury zapewniającej ochronę środowiska;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ dostosowanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 		
Kadry	System zarządzania	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wzrost produktywności i sprawności sektora turystycznego i podmiotów współpracujących 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ konsekwentne budowanie pozytywnego wizerunku regionu w oparciu o jego różnorodność; ➤ stałe wsparcie tworzenia, produktów turystycznych, zarządzania nimi i promocji; ➤ wzmocnienie kompetencji kadry branży turystycznej i administracji publicznej oraz informacji turystycznej poprzez system szkoleń kompetencyjnych; ➤ wspieranie stałych form współpracy międzysektorowej np. lokalne fora, organizacje turystyczne, system informacji turystycznej itp.; ➤ rozbudowa, standaryzacja i kompleksowość systemu informacji turystycznej opartej na nowoczesnych 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ wysoko wykwalifikowana kadra branży turystycznej i administracji publicznej; ➤ poprawa komunikacji pomiędzy sektorem publicznym a turystycznym; ➤ poprawa komunikacji wewnątrzsektorowej (organizatorzy, przedsiębiorcy); ➤ wysoki stopień znajomości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu;

Cele strategiczne zostały podzielone na cztery obszary: produkt turystyczny, infrastruktura, kadry oraz marketing. Celem wyznaczonych produktów turystycznych jest ciągle wzmacnianie i udoskonalanie już istniejących produktów. Kierunki działań powinny być skupione na stałym wsparciu rozwoju usług oraz kreowaniu produktów, które mogą być oferowane przez cały rok. Prezentowani odbiorcy produktów turystycznych, to osoby, które zostały bądź też zostaną przypisane dla określonych produktów.

W ramach infrastruktury proponuje się, aby głównym celem było osiągnięcie wysokiego standardu jakości infrastruktury. Powinno się budować oraz ciągle modernizować obiekty całoroczne obsługujące ruch turystyczny. Efektem końcowym powinna być wysoka jakość oraz lepsza dostępność infrastruktury.

Kolejnym elementem są kadry. Działania powinny być skupione wokół systemu zarządzania, którym głównym celem powinien być wzrost produktywności i współpracy różnorodnych podmiotów biorących udział w tworzeniu oferty turystycznej. Proponowane działania powinny doprowadzić do budowy pozytywnego wizerunku. A w efekcie podejmowanych działań powinno skupić się na wysoce wykwalifikowanej kadrze. Kadra, która będzie odznaczać się wysokimi kwalifikacjami, które będą dotyczyły między innymi bogatej znajomości Gminy Ogrodzieniec.

Ostatnim elementem jest marketing, który powinien się koncentrować na wzmacnianiu wizerunku. Wizerunek każdego miejsca docelowego powoduje jednocześnie zwiększenie zakresu oddziaływania na potencjalnych turystów i odwiedzających. Efektem szerokich działań marketingowych będzie wzrost popularyzacji przy jednoczesnym stworzeniu nowoczesnego systemu zarządzania informacją turystyczną. W efekcie otrzymany komunikat będzie spójny i aktualny.

5.3. Markowe produkty turystyczne

Zakłada się, że wdrożenie każdego z produktów turystycznych wskazanych w Strategii zostanie zorganizowane w formie dedykowanego projektu, który będzie szczegółowo opisany w ramach programu rozwoju produktu turystycznego. Rekomenduje się w pierwszej kolejności opracowanie programów rozwoju dla każdego z produktów wiodących. W ramach programu zostaną szczegółowo rozpisane parametry czasowo-finansowe wdrożenia produktu. Każde z działań rekomendowanych do realizacji w

niniejszej Strategii zostanie ujęte w tygodniowy harmonogram wdrożenia obejmujący także kosztorys planowanych działań. W ramach takich programów powinny także powstać wymagane prawem projekty i koncepcje niezbędne do skutecznego wdrożenia inicjatywy.

Kolejnym krokiem we wdrożeniu celu strategicznego Gminy Ogrodzieniec będzie wskazanie elementów zagospodarowania kluczowych obszarach działania. Realizacja poniższych działań pozwoli na dostosowanie się do potrzeb ruchu turystycznego. Należy wziąć pod uwagę zarówno spójne oznakowanie oraz następujące wymienione elementy:

- potrzeba zdobycia informacji – realizowana poprzez umieszczenie tablic informacyjnych, drogowskich, map ze wskazaniem najważniejszych atrakcji turystycznych, pobrania treści multimedialnych, możliwość otrzymania informacji w formie folderu/mapy,
- potrzeba odpoczynku/regeneracji sił w danym miejscu – wskazanie miejsc realizacji odpoczynku, ławek, platform rekreacyjnych, miejsc spotkań, trawników,
- możliwość zainspirowania i dostarczenia treści edukacyjnych – umieszczenie interaktywnych i inspirujących informacji, związanych tematycznie z miejscem produktów turystycznych,
- potrzeba przebywania w estetycznym otoczeniu – zapewnienie ładu przestrzennego poprzez, między innymi, usunięcie chaotycznych treści reklamowych (jest to zgodne z wymogami ustawy krajobrazowej z dnia 24 IV 2015 r.), poprawę jakości ciągów pieszych, fasad budynków.

W istniejącej infrastrukturze gminnej z pewnością brakuje miejsc parkingowych, miejsc odpoczynku w pobliżu Zamku. Dojazd do Podzamcza odbywa się głównie samochodami osobowymi, dlatego ważne jest nawiązanie współpracy z lokalnymi przewoźnikami (busy, ZKM) oraz przewoźnikami kolejowymi (PKP ICC oraz Koleje Śląskie ze stacją w Zawierciu), a tym samym przygotowanie i dostosowanie informacji o możliwościach komunikacyjnych do Ogrodzieńca w miejscach takich jak dworce PKP oraz dworce autobusowe.

Tabela 8

Elementy wpływające na tworzenie produktu turystycznego Miasta i Gminy Ogrodzieniec

Rdzeń produktu	Wykorzystywane elementy produktu	Niewykorzystywane elementy produktu (lub wykorzystywane w niedostatecznym zakresie)	Zasadnicze problemy rozwojowe produktu
Miasto i Gmina Ogrodzieniec	<ul style="list-style-type: none"> ➤ walory przyrodnicze i krajobrazowe; ➤ dziedzictwo kulturowe (materialne i niematerialne); ➤ Szlak Orlich Gniazd; ➤ wspinaczka skałkowa; ➤ turystyka piesza, rowerowa i konna 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ lepsze udostępnienie turystyczne obszarów cennych i niepowtarzalnych przyrodniczo z jednoczesnym poszanowaniem ich ochrony; ➤ rozwój oferty sezonowej (zwłaszcza zimowej); ➤ zagospodarowanie i udostępnienie terenów zdegradowanych i przemysłowych do celów turystycznych; ➤ budowa punktów i platform widokowych w celu jeszcze lepszego wykorzystania walorów przyrodniczych i krajobrazowych; ➤ wykorzystanie potencjału związanego z miejscem kultu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ograniczenia możliwości finansowania; ➤ ograniczone lub niewystarczające środki na promocje regionu; ➤ niewystarczający rozwój komunikacji i transportu publicznego; ➤ niedostateczna aktywność marketingowa na poziomie ponadlokalnym oraz niskie kompetencje w sektorze nowoczesnego marketingu i oferty turystycznej wśród branży turystycznej; ➤ niewystarczająca współpraca między podmiotami branży jak również między branżą a samorządem

Źródło: Opracowanie własne

Proponowane produkty turystyczne na terenie gminy Ogrodzieniec:

1. Opracowanie i przygotowanie pełnej oferty luźne nawiązującej do Wiedźmina – łowcy duchów i potworów z szczególnym uwzględnieniem praw autorskich. Proponowanym produktem markowym przez spółkę Zamek powinna stać się postać wzorowana na powieściach fantasy, nawiązująca pośrednio do "Wiedźmina", czyli bohater literatury fantasy autorstwa Andrzeja Sapkowskiego. W kwietniu 2019 roku platforma Netflix właśnie w Zamku Ogrodzieniec kręciła sceny do serialu pod tym samym tytułem, a dokładniej do najsłynniejszej bitwy uniwersum - bitwy pod

Sodden. Powyższy fakt, a także fenomen serialu, gier i literatury sprawia, iż ogrodzieniecki zamek będzie naturalnym miejscem poszukiwania legendarnych, fantastycznych wojowników. Fakt ten można skorelować z funkcjonującym od dawna produktem pt.: Wieczory z Duchami i stworzyć ofertę gier, wystaw, eventów nawiązujących do mitycznego uniwersum. W przyszłości wątki te można rozwijać o akcenty regionalne, bazujące na miejscowych legendach tj. Czarnym Psie, Białej Damie itp.

2. Opracowanie i wdrożenie produktu turystycznego związanego z rozwojem, przystosowanie i promocją Szlaku Orlich Gniazd. Działania te powinny opierać między innymi na: zagospodarowaniu turystycznym i rekreacyjnym w tym oznakowaniu, podniesieniu jakości świadczonych w ramach szlaku usług, rozwój subproduktów, i rozszerzenie oferty, poprawę komunikacji publicznej, w celu zwiększenia dostępności do atrakcji turystycznych oraz finansowanie wspólnej promocji.
3. Rozwój turystyki pieszej, rowerowej, konnej. Wyznaczenie i zagospodarowanie wszystkich typów wspomnianych tras poprzez ustawienie tablic informacyjnych na początku szlaków. Stworzenie systemu szlaków tematycznych z folderami w oparciu o istniejące znakowane trasy piesze (np. szlakiem zabytkowej architektury, szlakiem pomników przyrody).
4. Zagospodarowanie miejsc związanych z popularyzacją wspinaczki skałkowej i speleologii. Utrzymanie i modernizacja istniejących ośrodków szkoleniowych wspinaczki skałkowej i jaskiniowej. Przygotować i udostępnić kolejne jaskinie do zwiedzania nie wyczynowego.
5. Przygotowanie i opracowanie produktów tematycznych, np.: wyprawy geologiczne – zbieranie, rozpoznawanie, klasyfikowanie, datowanie skal i minerałów. Wycieczki botaniczne – rozpoznawanie, klasyfikowanie, oznaczanie roślin, indywidualne zielniki.
6. Wyznaczenie Szlaków przyrody gminy Ogrodzieniec ma na celu połączenie różnego rodzaju obiektów przyrodniczych, ukazujących dziedzictwo przyrody ożywionej i nieożywionej województwa śląskiego. Przewiduje się wariantowe propozycje

przebiegu szlaków, umożliwiające poznanie tajemnic historii rozwoju nieożywionych i żywych elementów przyrody.

7. W ramach agroturystyki oraz turystyki wiejskiej, specjalizować gospodarstwa agroturystyczne z uwzględnieniem kryterium lokalizacji i oferowanych usług w zakresie rekreacji (posiadanie wokół gospodarstw przestrzeni rekreacyjnej – miejsca pod namioty, trawnika do gier i zabaw, miejsce na grilla, place zabaw dla dzieci).
8. W ramach tworzenia produktów turystycznych, należy uzupełnić o opracowanie jednolitego systemu wizualnego nawiązującego do tradycji historycznych obszarów gminy Ogrodzieniec – rycerstwa.

Ważnym dokumentem jest opracowana przez gminę Strategia Rozwoju Marketingowego „Ogrodzieniec - Serce Jury”, której zasadniczym elementem są ruiny XIV wiecznego Zamku Ogrodzieniec w Podzamczu. W dokumencie stwierdzono, że Zamek ma ugruntowaną w Polsce pozycję na rynku usług turystycznych. Taka też informacja została pozyskana z przeprowadzonych badań (wyniki przedstawione w Załączniku nr 1). Wskazuje ona również, iż dla każdego klienta niezależnie od okoliczności przybycia, przygotowana jest tutaj bogata oferta m.in. wycieczki z przewodnikiem, podróże po komnatach zamczyska, czy spacer po terenach pobliskiego Grodu na Górze Birów. Również organizowane na terenie Zamku cykliczne wydarzenia kulturalne i imprezy tematyczne cieszą się dużą popularnością³⁵. Biorąc pod uwagę ilość i rodzaj to można wskazać na takie imprezy jak:

- Kulinaryny weekend w sercu Jury;
- Festiwal kultury wczesnego średniowiecza;
- Wieczory z duchami;
- Wzgórze magii;
- Husaria – Skrzydlaci Rycerze;
- Baśniogród- przegląd małych form teatralnych;
- Średniowieczne Atelier.

³⁵ Strategia Rozwoju Marketingowego Ogrodzieniec - Serce Jury, Ogrodzieniec, 2018

Na uwagę zasługuje również impreza, która odbywa się w ramach Święta Szlaku Orlich Gniazd – Juromania. W roku 2020 została planowana trzecia już edycja. Rekomenduje się, aby takie imprezy (ściśle korespondujące z czasem i przestrzenią historyczną tych miejsc) odbywały się częściej oraz wciąż były udoskonalane przez dodawanie nowych, ciekawych wydarzeń. W edycji na 2020 rok zaplanowano Jura Beer&Food – czyli jurajski festiwal piwa staropolskiej kuchni na Zamku w Ogrodzieniec. Proponuje się, żeby tego typu wydarzenia były kontynuowane i miały powiązanie z bogatym dziedzictwem kulturowym gminy.

6. System realizacji i wdrażania strategii

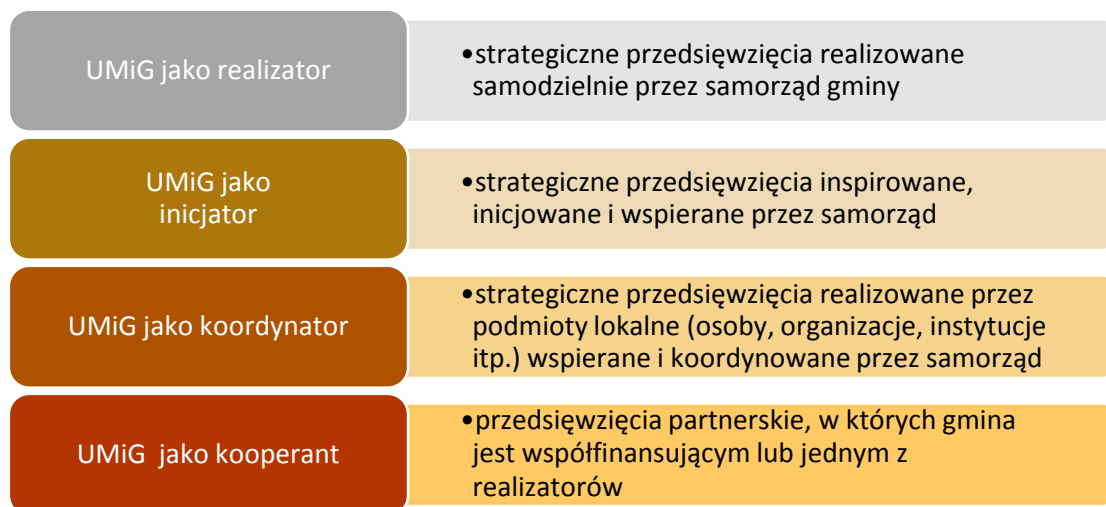
W części strategicznej wdrożeniu Strategii Rozwoju Turystyki w gminie Ogrodzieniec na lata 2020-2030 najważniejsze jest stworzenie efektywnej i trwałej struktury organizacyjnej, w ramach której współpracujące ze sobą podmioty będą dążyły do osiągnięcia wspólnych celów.

Turystyka bowiem jako heterogeniczna gałąź gospodarki wymaga przyjęcia postawy współpracy i otwartości przez wiele podmiotów, które w swojej działalności muszą zauważyć i zrozumieć potrzeby turysty. Konieczne jest także stworzenie w mieście instytucji, służących koordynacji i sieciowaniu współdziałania podmiotów z zakresu kultury, infrastruktury noclegowej, czy bazy turystyki biznesowej.

6.1. Podmiot odpowiedzialny za wdrażanie strategii

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za koordynację i kontrolę działań Strategii będzie zasadniczo Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec. Jednakże, jak wynika z proponowanych w dokumencie działań i projektów do pełnej ich realizacji niezbędne będą wspólne i koordynowane przez władze gminy działania innych podmiotów. Do ściśle współpracujących z gminą podmiotów zaliczyć niewątpliwie należy takie instytucje jak: „Zamek” sp. z o.o. w Ogrodziencu, jak również Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Ogrodziencu. Jednostki te posiadają możliwości techniczne, organizacyjne, a także zaplecze kadrowe zdolne realizować, koordynować poszczególne zadania w zakresie rozwoju produktów i działań turystycznych. Gmina w tym zakresie może domagać się

określonych sprawozdań z realizacji działań, a także prowadzić działania o charakterze doradczo kontrolnym, ewentualnie kooperacyjnym.

Rysunek 12. Rola samorządu gminy w realizacji Strategii Rozwoju Turystyki

Źródło: Opracowanie własne

W procesie realizacji działań wynikających ze strategii istotną będzie aktywność nie tylko samorządu gminnego, ale również podmiotów sektora prywatnego (i to nie tylko ściśle związanego z gospodarką turystyczną). Można zatem stwierdzić, iż realizacja strategii będzie powinna opierać się na:

- partnerstwie;
- programowaniu;
- holistycznym podejściu do regionu (całościowym i racjonalnym wykorzystaniu potencjału gminy);
- spójności z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi;
- zasadach zrównoważonego rozwoju;
- zasadach przeciwdziałania negatywnym skutkom dla środowiska przyrodniczego i kulturowego wynikającym z realizacji zadań rozwoju turystyki.

6.2. Partnerstwo i działania w gminie służące rozwojowi turystyki

Partnerstwo produktowe gminy Ogrodzieniec wraz z lokalnymi przedsiębiorcami to gwarancja wspólnego sukcesu. Zamek, Park Ogrodzieniec, Park Kolejowy, Park Linowy, hotele, restauracje, lokalni artyści, miłośnicy rękodzieła i historii itp. zjednoczeni pod hasłem

„Ogrodzieniec – serce Jury” z pewnością będą mieli realny wpływ na zwiększenie ruchu turystycznego w gminie. Współpraca z gminami partnerskimi czy podobnymi obiektami rozrywkowymi także pozwoli na poszerzenie zasięgów kampanii promocyjnych i stworzenie wspólnych inicjatyw wspierających turystykę.

Celem partnerstwa będzie:

- nawiązanie ścisłej współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami, a gminą oraz Zamkiem Ogrodzieniec.
- wypracowanie wspólnego produktu turystycznego i określenie działań promocyjnych pod wspólnym hasłem „Ogrodzieniec – serce Jury”.
- Dostosowanie istniejącej infrastruktury do wymagań turystów - zwiększenie miejsc parkingowych, łatwiejsza komunikacja z ościennymi miejscowościami, punkt informacji turystycznej, poszerzenie oferty transportowej pomiędzy obiektami.
- Nawiązanie współpracy z innymi popularnymi obiektami kulturalno - rozrywkowymi w Polsce, wypracowanie wspólnej koncepcji produktu i wdrożenie działań promocyjnych.

Zjednoczenie sił lokalnych przedsiębiorców ze spółką Zamek Ogrodzieniec oraz gminą Ogrodzieniec będzie miało duże znaczenie dla całej gminy i jego mieszkańców. Wspólna oferta hoteli/restauracji/miejsc rozrywek z Zamkiem z pewnością wpłynie na zwiększenie ruchu turystycznego.

W ramach powstającej Strategii powinno dojść do szerokiej współpracy organizacji turystycznej z podmiotami zainteresowanymi rozwojem turystyki i rekreacji na terenie gminy (samorządy powiatowe i gminne, właściciele obiektów turystycznych, gospodarstw agroturystycznych, bazy gastronomicznej, stadnin koni, ZHP, PTTK, PZW, GOPR, PZN, ZGJ, LGD, Zarząd Jurajskich Parków Krajobrazowych, Zarząd Lasów Państwowych, gminne ośrodki kultury, parafie, właściciele i gestorzy akwenów wodnych, szkoły wspinaczkowe). Warto w tym zakresie podkreślić współpracę z jednostkami Ochotniczych Straży Pożarnych, które biorą czynny udział w kreowaniu lokalnej turystyki i promocji gminy.

Gmina powinna również brać czynny udział w podejmowaniu i inicjowaniu współpracy pomiędzy różnymi partnerskimi miastami położonymi w Europie. Do tej pory podjęto współpracę z gminą znajdującą się w Polsce to Tuczno. Umowę o współpracy podpisano 8 sierpnia 2008 r. Gmina Tuczno leży na pagórkowato – lesistej zachodniej części

Pojezierza Wałęckiego. W granicach administracyjnych miasta znajdują się trzy jeziora, oraz rzeka Runica.

W Europie Gmina współpracują z wieloma innymi gminami:

- Bogasc – Węgry. gmina Ogrodzieniec od 1994r. współpracuje z węgierską Gminą Bogasc położoną w powiecie Miskolc. Bogacs zamieszkuje niewiele ponad 2 tys mieszkańców, jednak każdego roku odpoczywa tam ogromna rzesza turystów. Magnesem jaki ich przyciąga jest kompleks basenów z gorącymi, leczniczymi wodami oraz winnice w których powstają różne gatunki win.
- Spisske Podhradie – Słowacja. W 1998r. Gmina Ogrodzieniec rozpoczęła współpracę ze słowackim miastem - Spisske Podhradie. Jest to malowniczo położone miasto w słowackim regionie Spisz, które zamieszkuje ponad 3 tys mieszkańców. Z Ogrodzieńcem łączy je element historyczny, a mianowicie wspaniała, wręcz identyczny zamek.
- Melissano – Włochy. 17 czerwca 2000r. Gmina Ogrodzieniec na mocy podpisanego aktu braterstwa rozpoczęła współpracę z położoną na południu Włoch Gminą Melissano. Gmina ta jest bardzo atrakcyjnie położona: na samej "ostrodze włoskiego buta", tuż nad brzegiem Morza Jońskiego. Włoski partner Ogrodzieńca jest wiodącym producentem skarpet oraz wina i oliwy z oliwek. Współpraca ta poza wymianą kulturalną i społeczną rozwijać się będzie przede wszystkim w wymiarze gospodarczym.
- Groß-Bieberau – Niemcy. 4 grudnia 2001 r. gmina Ogrodzieniec zawarła porozumienie o współpracy z Groß – Bieberau. To niewielkie miasto liczące 4,5 tys. mieszkańców, położone w północnej części Odenwaldu w powiecie Darmstadt-Dieburg ok. 45 km od Frankfurtu. Na terenie miasta znajduje się wiele zakładów pracy, szkół, związków, stowarzyszeń i gospodarstw rolnych, które gwarantują bogatą ofertę wykształcenia, dużo miejsc pracy oraz możliwość atrakcyjnego wypoczynku.
- Forbach – Niemcy. Jest niewielką gminą położoną w sercu północnego Schwarzwald (zachodnia część Niemiec). Gmina liczy ok. 6 tys. mieszkańców. Ponad 10 tys. hektarów obszaru gminy zajmują lasy. Malowniczy krajobraz, świeże

powietrze i możliwość kontaktu z naturą przyciąga rzesze turystów. Od ponad 20 lat Forbach ma rangę narodowego uzdrowiska³⁶.

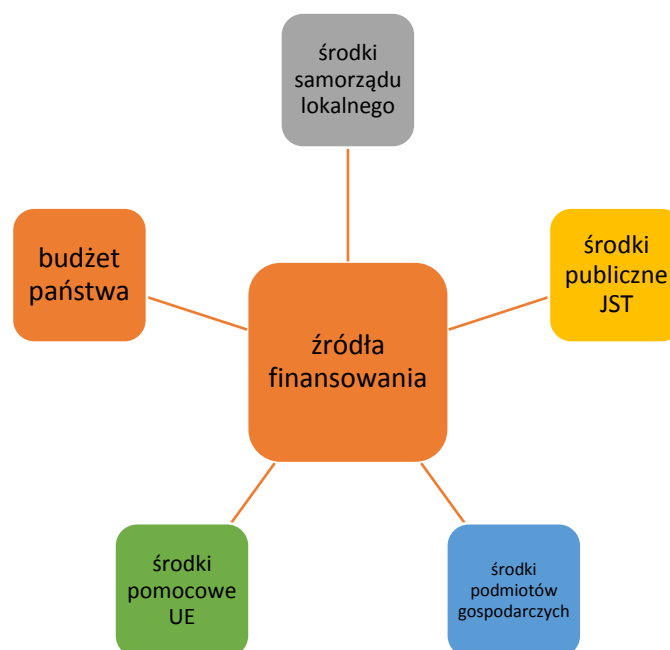
Ważne jest też by władze gminy podejmowały w dalszym ciągu starania o nowe partnerstwa, gdyż pozwoli to na rozszerzenia rynku potencjalnych odbiorców produktów turystycznych gminy i miasta Ogrodzieniec. Ciekawymi, wydają się być turystyczne miejscowości Francji i Chorwacji, a to ze względu na liczne podobne cechy takie jak np. przeszłość historyczna, znaczenie dla dziedzictwa kulturowego regionu czy też formy prowadzonej działalności marketingowej i promocyjnej (np. Carcassonne we Francji)

Gmina powinna być otwarta na wszelkie propozycje, które mogą wpłynąć na poprawę jakości życia jego mieszkańców i pozwolą się rozwijać lokalnym firmom. Dlatego też jeżeli przedsiębiorcy lub mieszkańcy mają pomysły na stworzenie innowacyjnego produktu, usprawnienie komunikacji, nawiązanie współpracy biznesowej lub partnerskiej z innymi podmiotami, to gmina chętnie powinna nawiązywać wzajemną współpracę pomiędzy różnymi instytucjami.

6.3. Źródła finansowania

Realizacja działań wskazanych w strategii opierać się będzie na wykorzystaniu szeregu możliwości finansowych, które stosowane będą w zależności od aktualnych uwarunkowań. Można je podzielić na środki wewnętrzne i zewnętrzne. Najważniejszym wewnętrznym instrumentem finansowym realizacji opisanych działań jest budżet gminy.

³⁶ Opracowane na podstawie: https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/gminy_krajowe;
https://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/gminy_zagraniczne; dostęp: 20.03.2020

Rysunek 13. Główne źródła finansowania rozwoju turystyki w gminie Ogrodzieniec
Źródła: opracowanie własne

Nie są to jednak jedyne środki, za pomocą których będzie możliwa realizacja przedsięwzięć wynikających ze strategii. Będą więc one realizowane również poprzez finansowanie z budżetów podmiotów je realizujących, jak również z funduszy pozyskanych z krajowych i zagranicznych projektów i grantów pomocowych. Można tutaj wymienić takie środki jak:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- krajowe środki budżetowe pochodzące z budżetu ministerstw, w tym w szczególności Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz podmiotów powołanych bądź upoważnionych do dystrybucji środków na zadania statutowe w obszarze rozwoju turystyki w tym: środki celowe będące w dyspozycji agend powołanych do realizacji określonych zadań;
- środki z programów współpracy międzynarodowej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej;
- Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
- środki dostępne w ramach Planu Junckera, Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych;

- inne programy operacyjne i ramowe Unii Europejskiej takie jak np.: COSME – program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz MŚP, który zakłada m.in. poprawę warunków dla tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw poprzez wsparcie poszczególnych sektorów wraz ze szczególnym uwzględnieniem turystyki.

Gmina pozyskuje środki zewnętrzne nie tylko z funduszy unijnych, ale także m.in. z ministerstwa kultury na różnego rodzaju inwestycje.

7. Monitoring i ocena prowadzonych działań w ramach strategii

Istota oceny i monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Turystyki polega na prowadzeniu stałych obserwacji, dokonywania systematycznych pomiarów, określaniu narzędzi pomiarów przebiegu procesów, które nas interesują. Zaleca się opracowywanie cyklicznych raportów monitoringowych, które dotyczyły by ruchu turystycznego oraz zadowolenia z poziomu świadczonych w gminie usług turystycznych.

Można też zdefiniować zasadnicze efekty wynikające z proponowanych w strategii działań. Będą to:

- wzrost dochodów uzyskiwanych z turystyki;
- wzrost wartości i liczby inwestycji w branży turystycznej;
- wzrost liczby turystów (zwłaszcza spoza województw śląskiego i małopolskiego);
- wydłużenie pobytów turystycznych;
- wzrost zainteresowania turystów gminą nie tylko w sezonach wiosenno-letnich, ale również w sezonie zimowym;
- pozytywny wizerunek miasta i gminy Ogrodzieniec jako miejsca o wielu atrakcjach turystycznych.

8. Wnioski końcowe

Położenie gminy Ogrodzieniec ma dla rozwoju gminnej turystyki strategiczne znaczenie. Bowiem znajduje się w środkowo – wschodniej części województwa śląskiego i jednocześnie w południowej części Powiatu Zawierciańskiego, w niewielkiej odległości od trzech głównych aglomeracji Polski południowej: Krakowa (60 km), Katowic (55 km) i Częstochowy (50 km). W odległości 30 km od Ogrodzieńca znajduje się międzynarodowe lotnisko pasażerskie w Katowicach - Pyrzowicach, a w odległości 60 km międzynarodowe

lotnisko w Krakowie-Balicach. Obszar Gminy znajduje się w granicach Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, a jednocześnie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd. Gmina charakteryzuje się typowym wyżynnym krajobrazem z lasami, polami oraz licznymi ostańcami skalnymi. Najwyższym wzniesieniem jest Góra Zamkowa, zwana również Górą Janowskiego, wznosząca się na 515,5 m. nad poziom morza. Takie położenie oraz walory jakie posiada Gmina powinny być w centrum zainteresowania władz lokalnych, mieszkańców oraz odwiedzających ten obszar. Aby obszar gminy był cały czas atrakcyjny należy podejmować różnorodne działania. Pierwszym zalecanym jest, aby władze lokalne skupiały się na ciągłym i systematycznym podnoszeniu atrakcyjności, rozbudowie i udostępnieniu posiadanych walorów zarówno antropologicznych jak i przyrodniczych. Podstawowym kierunkiem aktywizacji powiatu powinno być wykorzystanie i przystosowanie jego terenów dla celów turystyczno-wypoczynkowych.

Jak wykazano w Strategii marketingowej należy swoje działania wzmocnić do różnorodnych grup docelowych wraz z zaprezentowanymi narzędziami marketingowymi:

- 1) Turyści – dzięki odpowiednio prowadzonym działaniom komunikacyjnym i promocyjnym ich liczba będzie się zwiększać. Wszystkie podejmowane działania pozwolą zrzesać wokół marki odbiorców, którzy po skorzystaniu z oferty, będą mogli polecać markę innym. Ponadto zwiększy się także rozpoznawalność marki na rynku krajowym.

Narzędzia – dobrane do konkretnych grup turystów zestawy narzędzi komunikacji i promocji, w tym w szczególności Internet i media społecznościowe, wydawnictwa, oraz działania public relations. Dużą rolę w tym procesie będzie miało zaangażowanie do działań wszystkich partnerów marki w kooperacji z wydziałami promocji jednostek samorządowych.

- 2) Mieszkańcy – głównym zadaniem będzie informowanie mieszkańców o prowadzonych działaniach, ich integracja wokół założeń i wartości marki oraz motywowanie do prowadzenia działań zgodnych z założeniami strategii marki, co w przyszłości doprowadzi do rozwoju gospodarczego regionu, wzrostu inwestycji i poziomu zamożności mieszkańców.

Narzędzia – działania oparte przede wszystkim na public relations, przy wykorzystaniu mediów lokalnych, Internetu oraz wydarzeń promocyjnych. Istotną rolę przy ich wykorzystaniu odgrywać będzie zaangażowanie partnerów, władz samorządowych i organizacji społecznych, edukacyjnych i kulturowych.

- 3) Lokalni przedsiębiorcy – podmioty oferujące produkty i usługi na obszarze marki z przekonaniem, że region w którym pracują stwarza dobre warunki do prowadzenia i rozwijania własnego biznesu oferującego unikalne i autentyczne produkty.

Narzędzia – warsztaty, szkolenia, konferencje, konsultacje, study tour.

- 4) Władze lokalne – władze samorządowe przekonane, że prowadzone działania podejmowane na rzecz budowy marki są szansą dla lokalnej społeczności.

Narzędzia – szkolenia, warsztaty, konferencje, konsultacje, study tour, marketing bezpośredni.

- 5) Media – będące narzędziem dotarcia do grup odbiorców, jak i odrębnym odbiorcą komunikatów. Dzięki mediom możliwe będzie informowanie o marce, jej założeniach, wartościach, tożsamości i produktach przez nią oferowanych.

Narzędzia – Press tour’y dla dziennikarzy, artykuły sponsorowane, patronaty medialne i współpraca z redakcjami mediów lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich a także z mediami tematycznymi³⁷.

Ważną rolę (zwłaszcza w aspekcie powyższego punktu 5) autorzy opracowania widzą w działalności Gazety Ogrodzienieckiej. W Gazecie publikowane są artykuły i informacje dotyczące życia lokalnego i spraw związanych z działalnością samorządu gminnego. Zamieszczane są informacje bieżące, aktualności kulturalne, artykuły i felietony o tematyce historycznej, religijnej. Niezwykle istotnym jest fakt, że GO nie tylko pełni rolę informatora, ale przyczynia się również do promowania gminy, a mieszkańcy lokalnej społeczności współtworzą to wydawnictwo. To publikowane przez Radę Miejską w Ogrodzieńcu od 30 lat wydawnictwo może spełniać (choć już to doskonale realizuje) ważną rolę w dziedzinie marketingu i reklamy całej gminy z punktu widzenia turystyki i rekreacji.

³⁷ Strategia... *op.cit.*, s.9-10

Poza wymienionymi podmiotami oczywiście mogą być również znane osoby, artyści, sportowcy, wszystkie osoby, które wyróżniają się swoją osobowością, zdolnościami czy też zainteresowaniami, a mogłyby propagować pozytywny wizerunek gminy.

Działania marketingowe mogą być wsparte produkcją pamiątek turystycznych związanych z obszarem gminy. Proponuje się następujące przedmioty z wykorzystaniem logo oraz hasła Gminy:

- Koszulki
- Czapeczki
- Chustki
- Peleryny przeciwdeszczowe
- Smycz
- Puzzle
- Odblaski
- Latarki kieszonkowe
- Zapałki
- Podkładki
- Kubki
- Notesy, zeszyty
- Widokówki
- Znaczki pocztowe
- Długopisy, ołówki, kredki, temperówki.

Największym wyzwaniem dla gminy Ogrodzieniec będzie przede wszystkim modernizacja i rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej. Takie działanie przyczyni się do rozwoju małej przedsiębiorczości, należy tu jednak cały czas pamiętać o spójności i zachowaniu tożsamości miejsca. Wszystkie działania, które będą spójne i systematyczne doprowadzą do wzrostu dochodów ludności oraz poprawie kondycji ekonomicznej gmin i powiatu. Prawidłowy zrównoważony rozwój będzie skutkował poprawie ładu przestrzennego i ochronie środowiska. W znakomity sposób przyczyniłoby się to do ukształtowania nowego, atrakcyjnego wizerunku gminy poprzez:

- rozwój turystyki krótkoterminowej w tym świątecznej,
- budowa okresowych punktów gastronomicznych,

- rozbudowa bazy noclegowej,
- budowę i rozbudowę szlaków turystycznych, m.in. konnych,
- poprawę oznakowania i punktów informacji turystycznej,
- dodatkowe imprezy kulturalno – rozrywkowe,
- przystosowanie, udostępnienie ścian wspinaczkowych oraz dodanie nowych imprez obejmujących tą dziedzinę rekreacji,
- w miarę możliwości poszerzenie oferty dla osób niepełnosprawnych, np. poprzez wytyczenie odpowiednich ścieżek rekreacyjnych.

Oczywiście działań, które można przeprowadzić mogą obejmować szereg zmian dotyczących poprawy funkcjonowania komunikacji, dróg oraz miejsc parkingowych.

Warto podkreślić, iż tylko wdrażanie skoordynowanych działań określonych spójną strategią przy współpracy administracji, biznesu, sektora N.G.O w perspektywie długofalowej zapewni nie tylko minimalizację kosztów ewentualnych kryzysów, ale także pomoże rozwinąć w pełni potencjał turystyczny gminy.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Gmina Ogrodzieniec na tle województwa Śląskiego.....	10
Rysunek 2. Podział gminy Ogrodzieniec na sołectwa.....	11
Rysunek 3. Przebieg Szlaku Orlich Gniazd.....	20
Rysunek 4. Położenie Obszaru Natura 2000 „Ostoja Śródjurajska”	22
Rysunek 5. Położenie Ostoji „Las Niwiski” będącego częścią Obszaru Natura 2000 „Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski”,	24
Rysunek 6. Przebieg Jurajskiego Szlaku Konnego PTTK.....	58
Rysunek 7. Przebieg Międzynarodowego Pielgrzymkowego Szlaku Maryjnego w rejonie gminy Ogrodzieniec.....	59
Rysunek 8. Drogi krajowe przebiegające przez gminę Ogrodzieniec.....	63
Rysunek 9. Chmura atrakcji turystycznych gminy Ogrodzieniec.....	70
Rysunek 10. Symbol Gozdawa na XVI wiecznej pieczęci.....	73
Rysunek 11. Symbol – logo Strategii Rozwoju Marki „Ogrodzieniec – Serce Jury”	73
Rysunek 12. Rola samorządu gminy w realizacji Strategii Rozwoju Turystyki.....	89
Rysunek 13. Główne źródła finansowania rozwoju turystyki w Gminie Ogrodzieniec.....	93

SPIS FOTOGRAFII

Fotografia 1. Rezerwat Ruskie góry, widok od strony Ryczowa.....	26
Fotografia 2. Rozlewiska Centurii.....	27
Fotografia 3. Sanktuarium Matki Bożej Skałkowej w Podzamczu.....	33
Fotografia 4. Ruiny zamku w Podzamczu.....	35
Fotografia 5. Gród na Górze Birów.....	36
Fotografia 6. XVIII-wieczny kościół w Ogrodzieńcu.....	37
Fotografia 7. Kapliczka w Podzamczu przy ul. Zamkowej.....	38
Fotografia 8. XIII-wieczny kościół w Gieble.....	39
Fotografia 9. Ruiny Strażnicy w Ryczowie.....	41
Fotografia 10. Dworek w Gieble.....	42
Fotografia 11. Zespół Folklorystyczny „Wrzos”	43
Fotografia 12. Zespół „Ryczowianki”	44
Fotografia 13. Zespole wokalnoinstrumentalnym „Echo”	45
Fotografia 14. Zespół „Seniorzy”	46
Fotografia 15. Zespół mażorettek „Fantazja”	46
Fotografia 16. Plaża Ośrodka Rekreacyjnego „Krępa”	51

SPIS TABEL

Tabela 1. Obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków.....	34
Tabela 2. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.....	39
Tabela 3. Wybrane obiekty, tereny rekreacyjne i atrakcje turystyczne miasta i gminy Ogrodzieniec.....	47
Tabela 4. Baza noclegowa gminy Ogrodzieniec.....	53
Tabela 5. Wielkość ruchu turystycznego w Zamku Ogrodzieniec.....	64
Tabela 6. Ruch turystyczny w Grodzie Birów.....	65

Tabela 7. Zakres celów Strategii Rozwoju Turystyki miasta i gminy Ogrodzieniec.....	79
Tabela 8. Elementy wpływające na tworzenie produktu turystycznego miasta i gminy Ogrodzieniec.....	85

ZAŁĄCZNIK I

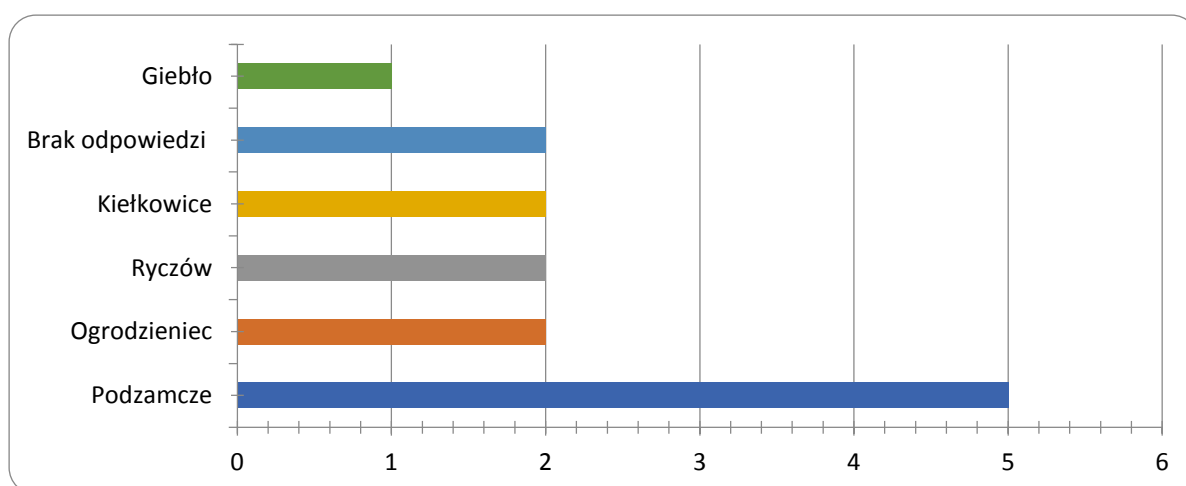
ANALIZA I PODSUMOWANIE PRZEPROWADZONYCH ANKIET

1. Przedsiębiorcy

W tej grupie ankietowanych zostało wypełnionych jedynie 14 arkuszy ankiet. Dziwnym jest fakt, że dwóch ankietowanych nie podało w jakiej miejscowości prowadzą swoją działalność.

Wykres 1

Miejsce prowadzenia działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najwięcej przedsiębiorców biorących udział w badaniu pochodziło z Podzamcza, tj. 36%, pozostali po 2 przedsiębiorstwa było z: Ogrodzieńca, Ryczowa, Kiełkowic, tj. po 14%. Jeden przedsiębiorca pochodził z Giebła. W ramach prowadzonych działalności wskazano na dwa obiekty hotelarskie: 2 z nich były hotelami 3 gwiazdkowymi, a 1 obiekt był 4 gwiazdkowy. Reszta wskazanych przedsiębiorców dysponowała obiektami noclegowymi nie skategoryzowanymi.

Kolejnym opisywanym elementem była liczba pokoi. Trzech przedsiębiorców wskazało, że posiadają 5 pokoi. Pozostali wskazali na następujące ilości pokoi: 4, 6, 16, 19, 32, 42. Pięciu przedsiębiorców nie wskazało pokoi. Omawiana baza noclegowa dysponuje różną ilością miejsc noclegowych, które zostały pogrupowane:

- od 1-go do 20 miejsc: 5 obiektów;

- od 21 do 60 miejsc: 2 obiekty;
- powyżej 60: 2 obiekty.

Do tego dwa obiekty posiadają restaurację. W jednym dysponują 90 miejscami, a w drugim 230 miejsc.

Kolejnym elementem w charakterystyce obiektów noclegowych było wskazanie na posiadanie sal konferencyjnych.

Tabela 1
Liczba sal konferencyjnych

Liczba sal konferencyjnych	Liczba wskazań
3	3
2	1
1	1
Brak	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W większości, tj. 64% obiektów nie posiada sal konferencyjnych. Trzy obiekty, to jest 22% ankietowanych obiektów posiada po 3 sale konferencyjne. Jeden obiekt posiada dwie sale, a kolejny jedną. Maksymalna liczba miejsc w salach wyglądała następująca:

- w przedziale od 150 do 130: wskazało 2 obiekty;
- w przedziale od 100 do 50: wskazało 2 obiekty;
- 23 miejsc wskazał jeden obiekt.

Kolejne pytanie dotyczyło rodzaju świadczenia usług w bazie noclegowej. Podobnie jak w poprzednim pytaniu można było wskazać na kilka rodzajów świadczonych usług.

Tabela 2
Rodzaj świadczonych usług

Rodzaj świadczonych usług	Wskazania
Szkolenia/Konferencje	4
Sport/Rekreacja	8
Wellness i SPA	2
Wesela/Przyjęcia Okolicznościowe	4
Inne:	
Noclegi	3
Bar	1
Wynajem sprzętu (rowery, narty)	2
Plac zabaw, grill	1
Wspinaczka skałkowa	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najwięcej obiektów posiada udogodnienia związane ze sportem czy też rekreacją. Po cztery wskazania otrzymały: szkolenia/konferencje oraz przyjęcia okolicznościowe w tym wesela. W innych potwierdzono udzielanie usług noclegowych. Po dwie usługi wskazano na Wellness i SPA oraz wynajem sprzętu, w przypadku Gminy to usługi wynajmu rowerów. Po jednej usłudze wykazywanej: bar, plac zabaw, grill oraz wspinaczka skałkowa.

Kolejne pytanie dotyczyło średniej rocznej liczbie klientów. W przypadku obszarów odwiedzanych przez turystów czy też odwiedzających sytuacja wygląda zróżnicowanie zależnie od pory roku. W przypadku dużych obiektów wskazano na liczbę 50 tys. osób. Następnie wskazano na 2 tys. osób. Kolejnym przedziałem wskazanym jest przedział od 100 do 450 osób. W przypadku okresu od maja do września wskazano na około 80% zajętych miejsc. Średnia z powyższych danych wyszła na poziomie 100 osób, oczywiście pomijając te najwyższe dane.

Kolejna część kwestionariusza dotyczyła marketingu oraz sprzedaży. W pierwszym pytaniu należało wskazać z jakich mediów najczęściej korzysta obiekt do promocji. Można było wskazać na 3 najważniejsze, bądź też najczęściej używane.

*Tabela 3
Najczęściej wykorzystywane media przez obiekt do promocji.*

Narzędzie marketingowe	Ilość wskazań
Reklama prasowa	5
Reklama zewnętrzna	9
Reklama internetowa	13
Reklama telewizyjna	1
Telemarketing	0
Reklama radiowa	0
Booking.com	2
Social media	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najczęściej przedsiębiorcy używają reklamy internetowej w procesie budowania wizerunku obiektu. Na drugim miejscu wskazano na reklamę zewnętrzną. Następnie używają reklamy prasowej. Najmniej używanym narzędziem jest portal Booking.com,

reklama telewizyjna, czy też social media. Właściciele obiektów nie korzystają w ogóle z telemarketingu oraz reklamy radiowej.

Tabela 4
Ocena roli używanych przez hotel mediów społecznościowych

Ocena	Ilość wskazań
Bardzo dobrze	5
Dobrze	8
Przeciętnie	0
Źle	0
Bardzo źle	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Według Tab. Nr. 4 media społecznościowe zostały ocenione bardzo dobrze i dobrze. Wynik ten bardzo zaskakuje, ponieważ tylko jeden obiekt wskazał, że korzysta z mediów społecznościowych, ale wszyscy bardzo dobrze je oceniają.

W następnym pytaniu należało wskazać jakie innowacyjne formy marketingu/sprzedaży stosuje się w poszczególnych obiektach.

Tabela 5
Stosowane innowacyjne formy marketingu/sprzedaży

Forma	Wskazania
Responsywna witryna www	9
Sprzedaż z wykorzystaniem social media	8
Infolinia	2
Wysyłka katalogów z ofertą podmiotu	0
Sprzedaż powiązana z ofertami innych podmiotów	2
Przedstawiciele handlowi	1
Karty stałego klienta	0
Spacer 3D po obiekcie	1
Prezentacje wideo obiektu	2
Inne: Galeria zdjęć – 1 Brak – 1	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Innowacyjne formy marketingu używane przez obiekty to przede wszystkim responsywna witryna www oraz sprzedaż przy użyciu mediów społecznościowych. Po dwie

formy wskazano na: infolinię, sprzedaż powiązaną z ofertami innymi podmiotów oraz prezentację wideo obiektu. Jedna odpowiedź dotyczyła: przedstawicieli handlowych oraz spacer 3D po obiekcie. Dodatkowo w innych wskazano na galerię zdjęć. Jedna osoba przyznała, że nie wykorzystuje innowacyjnych form marketingowych oraz nikt nie wskazał, że wysyła swoje katalogi z ofertą podmiotu i nie wprowadził kart stałego klienta.

Druga część kwestionariusza dotyczyła charakterystyki gościa hotelowego, czy też restauracyjnego.

Tabela 6
Najczęstszy cel pobytu gości hotelowych

Cel pobytu	Wskazania
Biznes	2
Odwiedziny rodziny/znajomych	5
Wypoczynek/rekreacja	12
Zakupy	0
Zdrowie	2
Tranzyt	0
Wycieczki szkolne	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W tym pytaniu można było wskazać do dwóch najczęstszych motywów przyjazdów gości do obiektu. Najczęstszym powodem przyjazdu do gminy Ogrodzieniec był wypoczynek lub/i rekreacja. Następnie odwiedziny u krewnych i znajomych. Po dwa wskazania otrzymały biznes – czyli wyjazdy podejmowane w celach biznesowych oraz związane ze zdrowiem. Jeden obiekt podał, że wycieczki szkolne. Żaden obiekt nie wskazał na zakupy oraz tranzyt. Co w przypadku charakteru gminy uważa się za oczywiste. Wyjątkiem mogłoby być wprowadzenie systematycznych targów czy też jarmarków regionalnych.

Tabela 7
Średnia średnią długość pobytu gości

Średnia długość pobytu	Wskazania
1-2 dni	10
3-5	3
6-9	0
Powyżej 10	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Średnia długość pobytu to zdecydowanie weekend, czyli od 1 do 2 dni. Maksymalny czas jaki spędzają turyści w Gminie to 5 dni, powyżej tej liczby nie było wskazań. Następnym istotnym elementem było określenie kraju pochodzenia gości.

Tabela 8
Ilość turystów zagranicznych

Procent klientów zagranicznych	Liczba wskazań
Brak	3
do 3%	5
5%	1
10%	2
10-15%	1
25%	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Ilość gości z poza granic Polski jest bardzo mała. Wobec tego najwięcej osób tworzy grupę gości w których turyści zagraniczni tworzyli do 3% wszystkich gości. W przedziale od 10% do 15% było w 3 obiektach, pozostałe wskazały maksymalnie do 25% osób.

Biorąc pod uwagę kraj pochodzenia turystów wyglądał następująco:

- a) Niemcy: 10;
- b) Wielka Brytania: 4;
- c) Czechy: 4;
- d) Polska: 3;
- e) Ukraina: 3;
- f) Anglia: 2;
- g) Słowacja: 2;
- h) Francja: 1;
- i) Szwecja: 1;
- j) Holandia: 1;
- k) Irlandia: 1;
- l) Włochy: 1;
- m) Chiny: 1.

W tym zestawieniu 3 osoby nie wskazały swojego kraju. Tylko jedna osoba pochodziła z poza Europy.

Trzecia część i jednocześnie ostatnia odnosiła się do współpracy przedsiębiorców z organami administracji publicznej.

Tabela 9

Współpraca przedsiębiorców z jednostkami administracji publicznej

Jednostki	Współpraca
Gmina w tym jednostki gminne	12
Powiat w tym jednostki powiatowe	6
Urząd Marszałkowski i jednostki urzędu	1
Powiatowy Urząd Pracy	3
Śląska Organizacja Turystyczna	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Pierwsze pytanie w tej części dotyczyło współpracy z różnymi jednostkami. W tym pytaniu można było wskazać więcej niż jeden podmiot. Wobec tego 12 przedsiębiorców na 14 współpracuje z gminą i jej odpowiednimi jednostkami. Jednie 6 współpracuje z powiatem oraz jednostkami powiatowymi. Z Powiatowym Urzędem Pracy współpracuje 3 przedsiębiorców. Jednostką, która mogłaby realnie wpłynąć na rozwój turystyki jest Śląska Organizacja Turystyczna z którą współpracuje 2 przedsiębiorstwa. Tylko jeden przedsiębiorca potwierdził współpracę z urzędem marszałkowskim.

Kolejne pytanie dotyczyło oceny tej współpracy, która jest właściwie oceniana na bardzo dobrą i dobrą. Tylko jeden podmiot uznał, że ta współpraca jest przeciętna.

Następny istotnym zagadnieniem było stwierdzenie jakie formy pomocy otrzymują obiekty od władz gminy lub/i powiatu.

Tabela 10

Formy pomocy świadczone przez gminy/powiaty

Forma	Wskazania
Wspólny system informacji turystycznej	6
Wspólne publikacje (w tym reklamowe)	4
Wspólna organizacja wydarzeń	2
Wspólne akcje promocyjne	2
Spotkania z przedsiębiorcami w tym obiektami hotelarskimi	0

Udzielanie informacji o możliwościach rozwoju (szkoleniach, dotacjach, etc.)	6
Brak działań	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Przedsiębiorcy najbardziej oczekują od gminy czy też powiatu informacji o możliwościach rozwoju poprzez udział w szkoleniach, kursach itd. Podobnie jak oczekiwaliby wspólnego systemu informacji turystycznej. Na drugim miejscu wskazali na wspólne publikacje, w tym reklamowe. W tej grupie były też obiekty, które nie oczekiwały żadnych działań. Po dwa obiekty wskazały na wspólną organizację wydarzeń oraz wspólne podejmowanie akcji promocyjnych.

Tabela 11

Wpływ wspólnego systemu informacji turystycznej dla promocji obiektu

Regionalny system	Wskazania
Bardzo duży	1
Duży	6
Przeciętny	3
Mały	2
Żaden	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Mimo odpowiedzi powyżej w której oczekuje się wspólnego systemu informatycznego, to już jego ocena kształtuje się na poziomie dużym. Jednak są przedsiębiorstwa, które uznają, że taki wspólny system będzie miał małe albo żadne znaczenie dla promocji obiektu.

Tabela 12

Wpływ lokalnych wydarzeń kulturalnych, historycznych, sportowych etc. na zwiększenie liczby gości w obiekcie

Wpływ	Wskazanie
Bardzo duży	3
Duży	9
Przeciętny	1
Mały	0
Żaden	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Biorąc pod uwagę wpływ różnorodnych wydarzeń w gminie to przedsiębiorcy uważają, że tego typu imprezy mają duży i bardzo duży wpływ na promocję ich obiektu. Po jednej odpowiedzi wskazano na przeciętny oraz żaden. Żaden przedsiębiorca nie wskazał na mały wpływ. Wydaje się, że w ramach różnorodnych wydarzeń przedsiębiorcy mogą skorzystać poprzez wynajem swoich miejsc noclegowych, czy też obsługując swoich gości w restauracjach czy innych punktach gastronomicznych.

Kolejne zagadnienie dotyczyło działań marketingowych prowadzonych przez Urząd Marszałkowski.

Tabela 13

Wpływ działań marketingowych Urzędu Marszałkowskiego na liczbę turystów w gminie

Ocena działań	Wskazania
Bardzo duży wpływ	2
Duży wpływ	4
Przeciętnie	8
Źle wpływają	0
Bardzo źle wpływają	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Działania, które mogłyby być proponowane przez Urząd Marszałkowski zostały ocenione na poziomie przeciętnie. Z kolei 6 przedsiębiorców oceniło takie działania na poziomie bardzo dużego i dużego wpływu. Wydaje się, że wspieranie przedsiębiorców z gmin położonych na obszarach turystycznych powinno się odbywać wielotorowo i obejmuje szereg działań.

Ostatnie pytanie dotyczyło prowadzonych działań proekologicznych stosowanych w poszczególnych obiektach. Najprostszym działaniem, które podejmuje 10 obiektów to segregacja śmieci, a 8 z nich stosuje oświetlenie energooszczędne. W grupie omawianych przedsiębiorstw 5 z nich jest wyposażone w sprzęt RTV o wysokiej klasie energooszczędności oraz dozowniki płynów/mydeł. O jeden mniej przedsiębiorców stosuje odnawialne źródła energii takie jak: solary, fotowoltaika, pompy ciepła etc. Trzech przedsiębiorców posiada następujące elementy:

- inteligentny system zarządzania energią w pokojach (np. czytelniki na kartę);
- system informacji proekologicznej w pokojach;
- stosują ekologiczne środki czystości;

- wodoszczelne baterie w kranach oraz toalety.

Podsumowując, obiekty noclegowe mają bardzo duże możliwości rozwoju oraz zastosowania przeróżnych działań z zakresu CSR. CSR jest to odpowiedzialność organizacji za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko zapewniania przez przejrzyste i etyczne postępowanie, które przyczynia się m.in. do zrównoważonego rozwoju dla społeczeństwa. CSR jest bardzo szerokim pojęciem, pod którym kryje się szereg różnych inicjatyw czy procedur.

Z powyższej analizy nasuwają się następujące wnioski. Większość przedsiębiorstw zlokalizowanych jest w najbardziej atrakcyjnie turystycznie miejscowości gminy, co niewątpliwie ma wpływ na ich działalność. Wykazana różnica w jakości usług (wynikająca z podanej kategoryzacji) powoduje, że klient ma możliwość wyboru obiektu pod swoje preferencje. Dodatkowym atutem w przypadku 3 obiektów jest posiadanie zaplecza (np. sal konferencyjnych) niezbędnego do realizacji oczekiwań klientów biznesowych. Generalnie oferta świadczonych usług, wykazana w ankiecie jest szeroka i nie odbiega od standardu świadczonych usług w innych regionach. Jeżeli chodzi o przybywających gości to w większości są to Polacy, którzy przyjeżdżają maksymalnie na 5 dni (choć średni czas pobytu to 1-2 dni) w celach wypoczynkowo rekreacyjnych. Gość zagraniczny jest dość sporadyczny i można wnioskować, że motywem jego przyjazdu były cele biznesowe.

Analiza pytań ankietowych dotyczących marketingu i reklamy daje ciekawe spostrzeżenia. Najwięcej respondentów wykazało, iż najczęściej wykorzystywaną przez nich formą reklamy jest reklama internetowa, a najmniej social media i telewizyjna. Małe zainteresowanie social mediami jest w tej sytuacji zastanawiające, gdyż ankietowani w większości ocenili ich działanie na dobrym i bardzo dobrym poziomie. Przedsiębiorcy widzą też potrzebę wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w działaniach marketingowych i za takie w większości uważają responsywne witryny www.

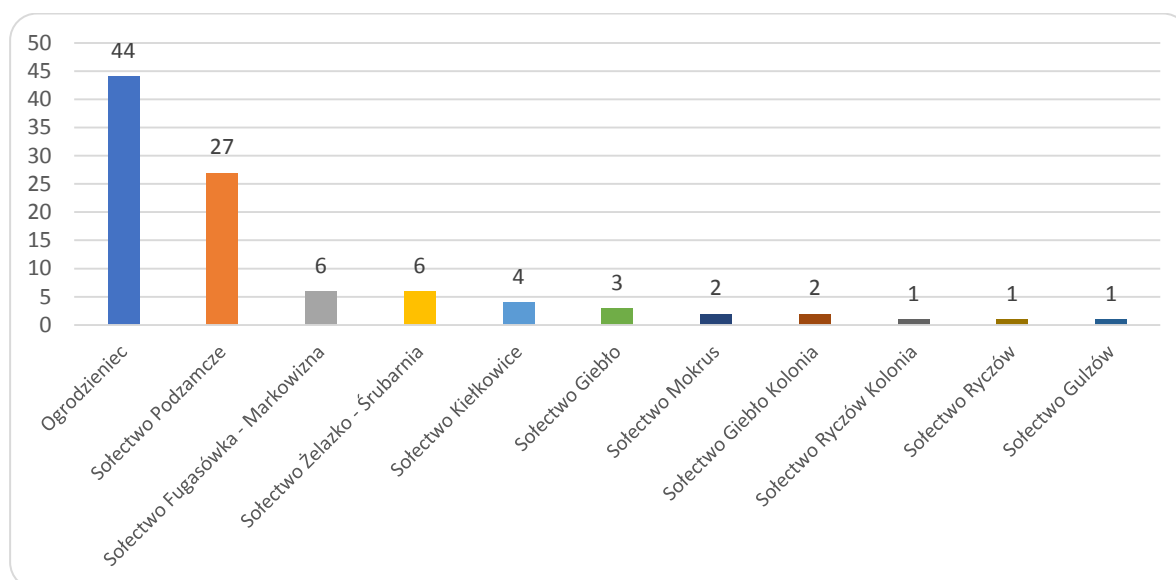
Większość respondentów wykazała współpracę z jednostkami administracji publicznej. Wskazują oni jednocześnie pozytywny wpływ na ich działalność tejże współpracy w postaci, wspólnego systemu informacji turystycznej, a przede wszystkim organizowanych i promowanych przez gminę różnego rodzaju imprez i eventów. Najslabiej w tej ocenie wypadły działania marketingowe prowadzone przez Urząd Marszałkowski.

Cenne i ważne są inicjatywy proekologiczne realizowane przez przedsiębiorców. Wielu z nich potwierdziło realizowanie zasadniczych procedur dotyczących segregacji odpadów i energooszczędności czy korzystania z energii odnawialnej. Jedynie trzech respondentów wykazało dostosowanie działalności do zasad ekologizacji usług hotelowych.

2. Mieszkańcy

W tej części zostały poddane analizie wyniki ankiety w której brali udział mieszkańcy. W sumie wzięło udział 97 osób.

Wykres 2
Miejsce zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

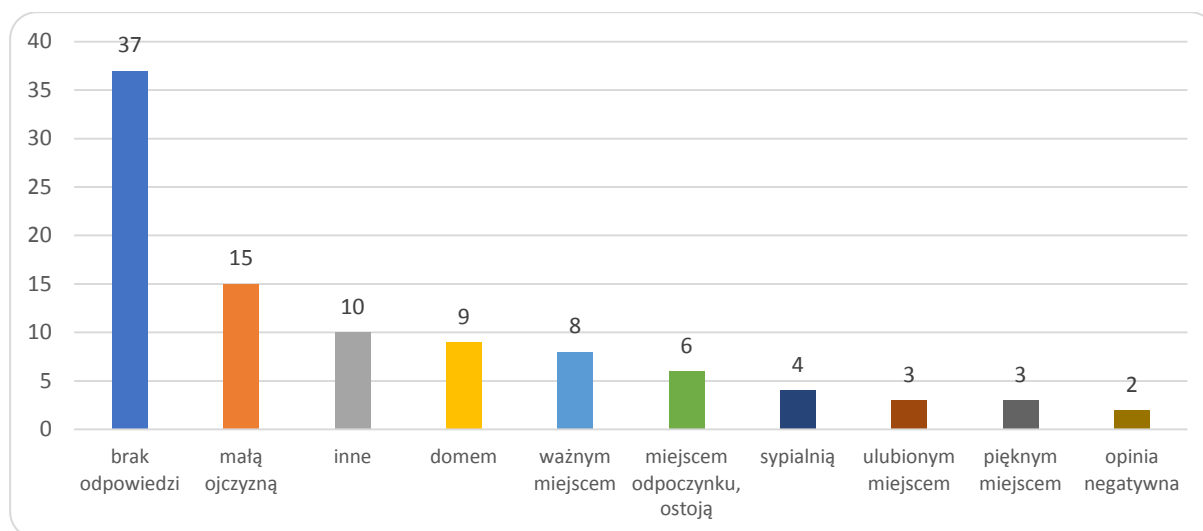
Najwięcej osób było z Ogrodzienia (46%), a 28% osób pochodziło z Sołectwa Podzamcze. Podobna ilość osób pochodziła z dwóch sołectw: Fugasówka oraz Żelazko, każde po 6% osób. Z Sołectwa Kielkowice w badaniu wzięło udział 4% mieszkańców. Sołectwo Giebło było reprezentowane przez 3% mieszkańców. Kolejne na dwa sołectwa: Mokrus oraz Giebło Kolonia przez 2% mieszkańców. Pozostałe pojedyncze osoby pochodziły z sołectw: Ryczów Kolonia, Ryczów oraz Gulzów.

W pierwszym pytaniu osoby ankietowane zostały poproszone o wskazanie znaczenia jakie ma dla nich oraz ich bliskich miejsce zamieszkania. Pytanie to miało zadanie wskazać

na pierwsze skojarzenie dotyczące zamieszkałej miejscowości. W tym pytaniu można było wskazać więcej niż jeden element.

Wykres 3

Znaczenie miejsca zamieszkania dla mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Niestety 38% mieszkańców nie wskazała żadnego skojarzenia związanego z miejscem zamieszkania. Sporo osób również wskazało na inne, przy czym nie podało co mają na myśli w tych elementach (tj. 11%). Małą ojczyznę wskazało 16% mieszkańców. Dla 9% osób jest to po prostu dom, dla mniej o 1% to ważne miejsce. Dla kolejnych osób to miejsce, gdzie mogą odpoczywać i jest dla nich ostoją (6%). W ankiетowanej grupie wskazano również, iż miejsce zamieszkania to sypialnia (4%). Tyle samo odpowiedzi dotyczyło: ulubionego miejsca oraz pięknego miejsca. Dwie osoby, wypowiedziały się negatywnie o miejscu swojego zamieszkania.

W następnym pytaniu mieszkańcy mieli stwierdzić, czy do ich miejscowości, czy też sołectw przyjeżdżają turyści. Zdecydowana większość potwierdziła, że przyjeżdżają (82%), pozostałe 18% zaprzeczyły. Osoby, które zaprzeczyły mieszkały w następujących miejscach:

- Ogrodzieniec – 7 osób;
- Sołectwo Fugasówka – 4 osoby;
- Sołectwo Giebło – 2 osoby;
- Sołectwo Mokrus – 2 osoby;

- Sołectwo Podzamcze – 1 osoba;
- Sołectwo Ryczów Kolonia – 1 osoba.

Powodem dla którego te osoby tak się wypowiedziały były różne i zależne od miejsca zamieszkania. W przypadku mieszkańców Ogrodzienca wskazano na brak atrakcji turystycznych oraz brak informacji o atrakcjach. Mieszkańcy też podali, że jest bardzo brzydko. Taki osąd dotyczy głównej drogi przy której znajdują się stare i zaniedbane domy. Niektóre z nich są niezamieszkałe i nadają się do rozbiórki lub do administracyjnej interwencji u właściciela. Mieszkańcy wskazywali opinię turystów, którzy twierdzili, że Ogrodzieniec to „dziura”, co nie powoduje miłych odczuć dla mieszkańców. Mieszkańcy również wskazywali inne miejsca, które powinny zostać uporządkowane lub odrestaurowane, np.: figura św. Jana. Wymieniają również zabytkowe budynki pompowni oraz mleczarni, które mogłyby stać się atrakcją turystyczną. Mieszkańcy Ogrodzienca przyznają, że nie ma w nim nic ciekawego, a turyści wolą udać się do zamku w Podzamczu. Problemem, który zauważają mieszkańcy to również bardzo zła infrastruktura, taka jak na przykład komunikacja. Brakuje również: centrum kulturalnego, informacji turystycznej, małej gastronomii, „klimatycznej” kawiarni. Problemem jest również jedna toaleta.

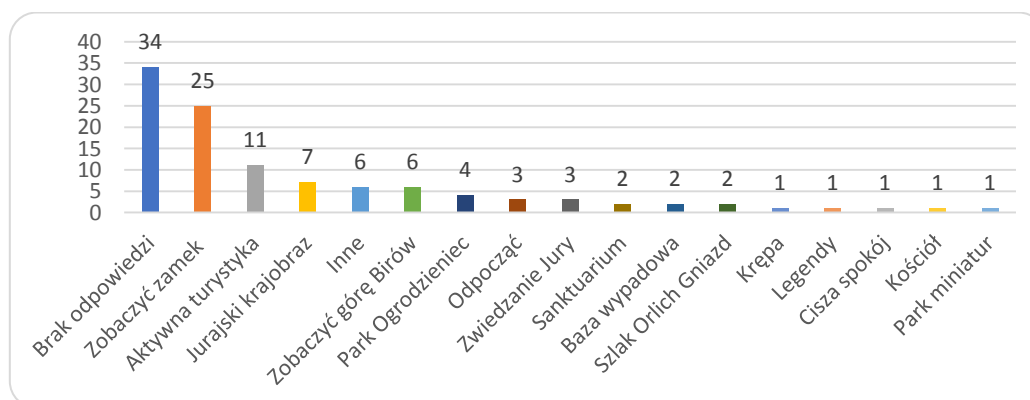
Mieszkańcy również wskazują na ośrodek Krępa, które uznają za mało atrakcyjne, dość zaniedbane oraz nie posiadające wody.

W przypadku Sołectwa Fugasówka wskazano na brak atrakcji turystycznych oraz brak informacji o atrakcjach.

W Sołectwie Giebło wskazano na słabo rozwinięta agroturystykę. W przypadku Sołectwa Ryczów Kolonia – wskazano brak atrakcji turystycznych.

Wykres 4

Powody przyjazdów do gminy

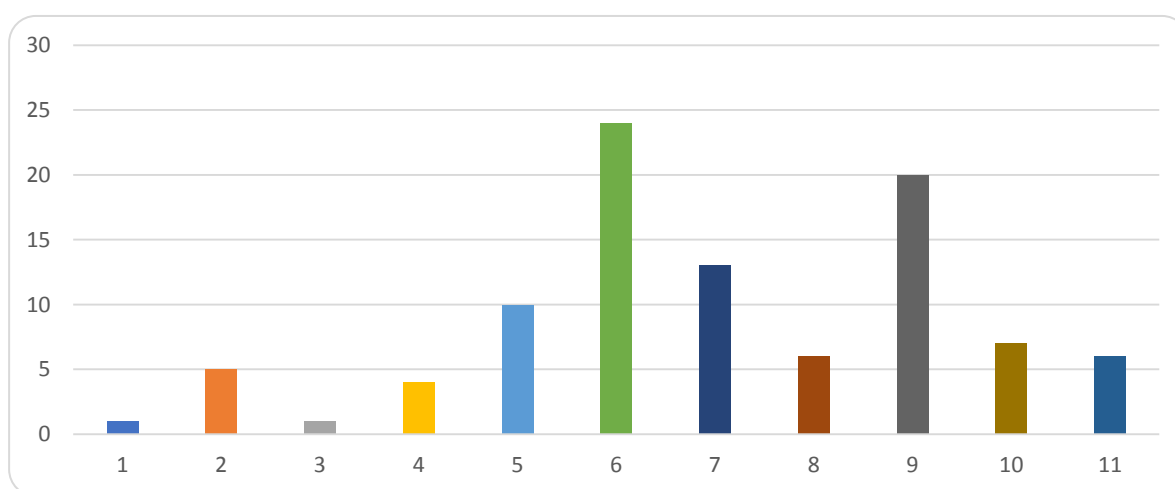

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Niestety 31% osób nie podało żadnej odpowiedzi. Pierwszym podanym celem przyjazdów do gminy było zobaczenie zamku, tj. 23% odpowiedzi. Na drugim miejscu wskazano aktywną turystykę – 10%,

Kolejne pytanie dotyczyło zadowolenia z życia w miejscowościach gminy Ogrodzieniec. Satysfakcja z mieszkania miała być określona w skali od 0 do 10, gdzie 0 oznacza brak satysfakcji, a 10 pełną satysfakcję.

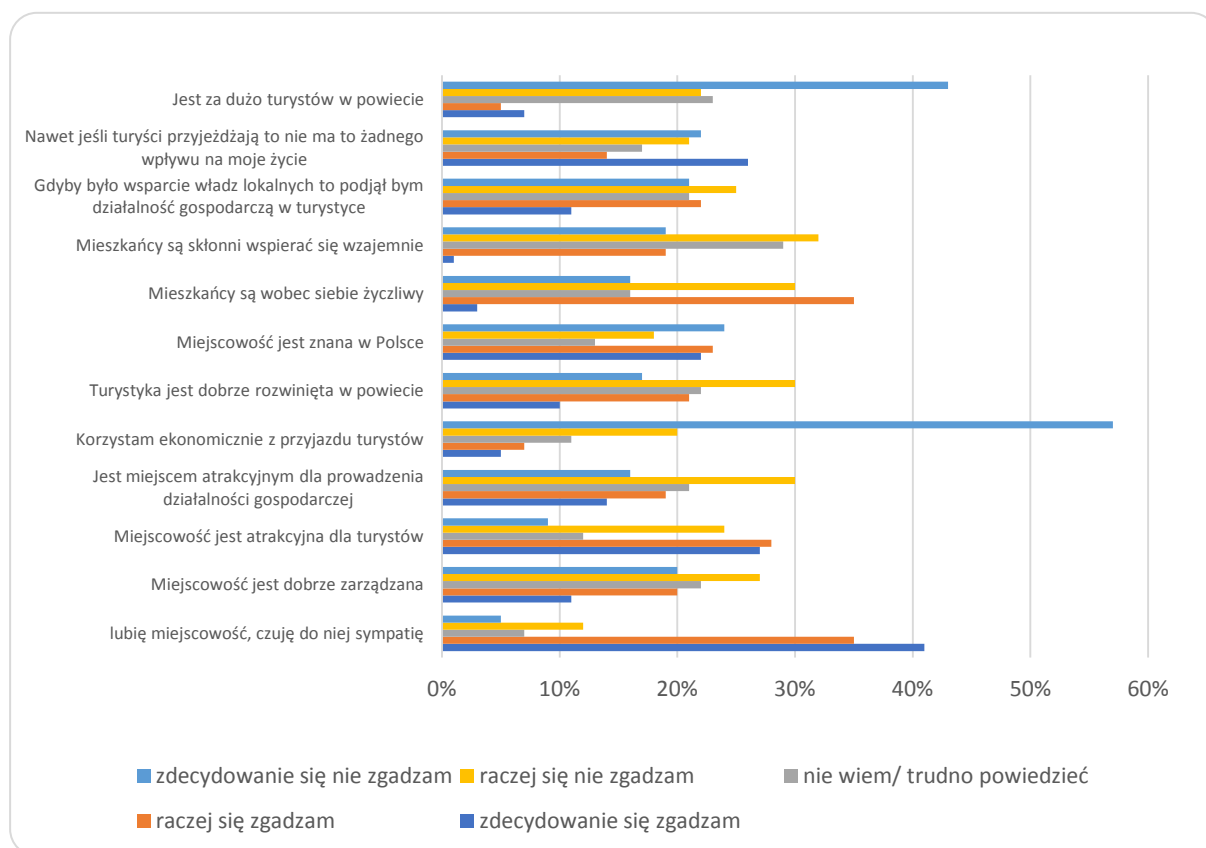
Wykres 5
Zadowolenie mieszkańców z życia w gminie Ogrodzieniec

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak wynika z powyższego wykresu mieszkańcy ocenili zadowolenie z życia w gminie na poziomie 6. Przy czym większość ocen była powyżej tej liczby. Osób nie zadowolonych z życia w gminie jest niewiele, a tylko jedna oceniła to jak całkowicie niezadowolona.

Wykres 6
Stwierdzenia dotyczące turystyki w gminie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Pierwszym analizowane stwierdzenie dotyczyło swojego miejsca zamieszkania, czy mieszkańcy je lubią. Jak wynika z zebranych odpowiedzi 76% osób zdecydowanie się zgodziło i raczej się zgadzali z takim stwierdzeniem. A 17% osób nie zgodziło się z takim stwierdzeniem, nie zdecydowanych było 7%.

Drugie stwierdzeniem dotyczyło dobrego zarządzania. Więcej osób uważa, że miejscowość nie są dobrze zarządzane, tj. 47%, a 31% uważa przeciwnie. Spora grupa osób, bo 22% nie ma zdania na ten temat.

W kolejnym mieszkańcy oceniali atrakcyjność miejscowości dla turystów. W tym przypadku 55% była zdania, że miejscowość zdecydowanie i raczej jest atrakcyjna dla turystów. Jednak 33% uznała, że raczej nie jest i zdecydowanie nie jest atrakcyjna. Pozostałe 12% nie ma wiedzy na ten temat.

Prowadzenie działalności gospodarczej według 46% osób zdecydowanie nie jest lub raczej nie jest odpowiednie na tym terenie. Dla 33% osób jest przychylna takim działaniom, pozostałe osoby nie miały zdania.

Biorąc pod uwagę funkcję gminy – jako turystyczny i rekreacyjny i gdzie można oczekiwać, że spora ilość osób będzie prowadziła działalność gospodarczą. W przypadku tych badań 77% osób nie korzysta z działalności związanej z obsługą turystyczną. Podobne wyniki dotyczyły zarówno osób korzystających z takiej działalności oraz nie mających zdania po ok. 11% osób.

Następne stwierdzenie dotyczyło wyrażenia zdania na temat dobrze rozwiniętej turystyki na obszarze gminy Ogrodzieniec. W tym przypadku prawie połowa osób, bo 47% stwierdziła, że zdecydowanie i raczej się nie zgadza się z takim zdaniem. A 31% zgadza się w z takim stwierdzeniem, pozostałe osoby nie miały zdania na ten temat.

Znajomość gminy w Polsce, właściwie w tym przypadku mieszkańcy podzielili się na dwie grupy. Jedna twierdzi, że miejscowość jest znana w Polsce (45%), a pozostałe 42% nie ma takiego zdania. Pozostałe osoby nie wiedzą, czy gmina jest znana w Polsce.

W następnych stwierdzeniach mieszkańcy mieli wyrazić zdanie na swój temat. Pierwszy z nich dotyczył wzajemnej życzliwości. Niestety mieszkańcy stwierdzili, że nie są dla siebie życzliwi (46%), a 16% nie potrafiło wyrazić swojego zdania na ten temat. Mieszkańcy są skłonni wzajemnie się wspierać i na takie stwierdzenie ponad połowa przyznała, że mieszkańcy nie są zainteresowani wzajemną współpracą (51%). W drugiej grupie znalazły się osoby, które nie miały zdania na ten temat (29%). Pozostałe 20% zgadza się z takim stwierdzeniem.

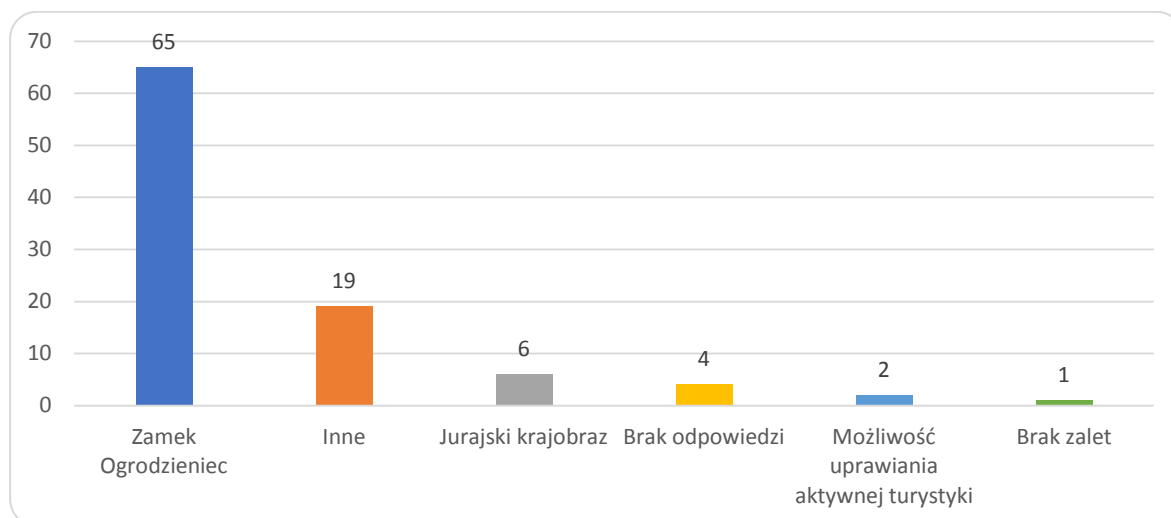
Następnie stwierdzenie dotyczyło pobudzenia działalności gospodarczej, czyli jeśli władze Gminy wprowadziłyby takie rozwiązania, które ułatwiłyby prowadzenie działalności związanej z obsługą turystyczną. Takiemu rozwiązaniu było przeciwnych 46% z ankietowanych osób, a 33% chętnie skorzystałoby z takich możliwości. Pozostałe osoby nie miały zdania na ten temat.

Kolejne stwierdzenia dotyczyły wpływu ruchu turystycznego na życie mieszkańców i 43% mieszkańców nie widzi żadnego wpływu na ich życie. Na konsekwencje ruchu turystycznego ma znaczenie dla 40% mieszkańców. Pozostałe 17% nie widzą zależności pomiędzy ruchem turystycznym, a ich życiem.

Ostatnie stwierdzenie odnosiło się do ilości turystów w gminie – czy jest ich za dużo w większości mieszkańcy nie zgodzili się z takim stwierdzeniem, tj. 65%. Osoby, które nie wyraziły swojego zdania to 23% osoby, a pozostałe 12% zgadza się z takim stwierdzeniem.

Wykres 7

Zalety gminy Ogrodzieniec z perspektywy turysty

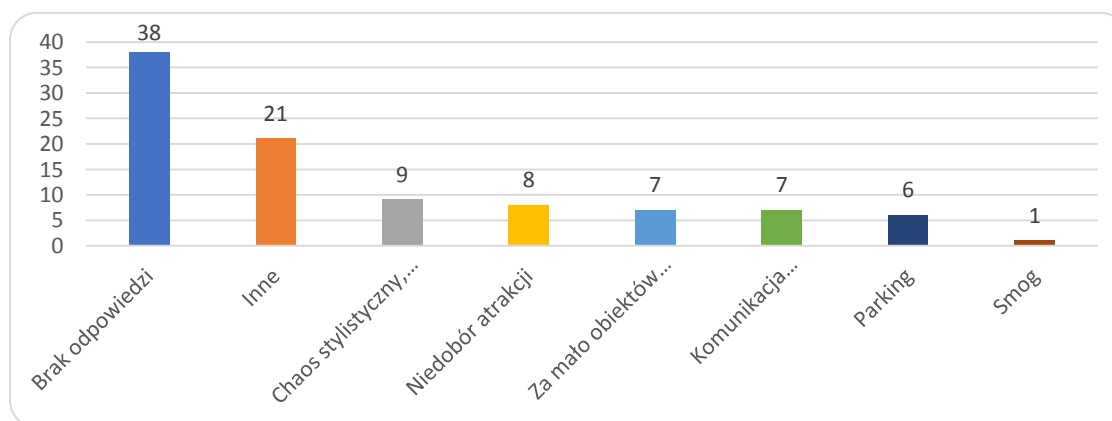

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Kolejne pytanie dotyczyło wad jakie widzą mieszkańcy, ale z punktu widzenia turystów.

Wykres 8

Wady gminy ze względu na turystykę

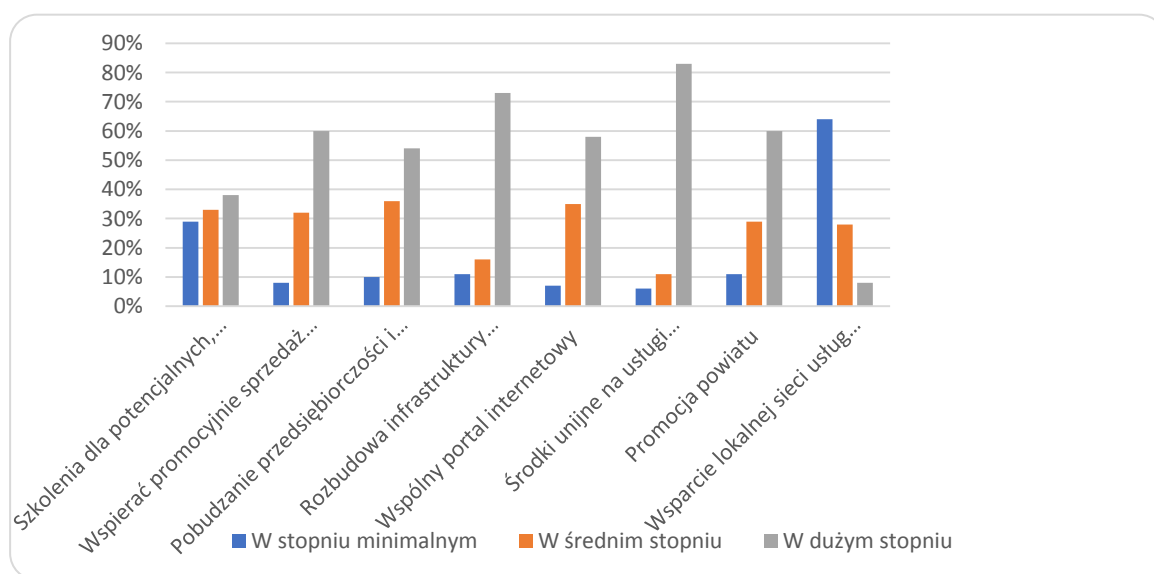

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Niestety aż 38% nie podało odpowiedzi oraz 21% osób wskazało na inne, przy czym nie określiło co oznacza inne. Dopiero pierwszą wskazaną wadą był chaos stylistyczny oraz brak atmosfery, tj. 10%. Niedobór atrakcji wskazano znalazło się w 8% odpowiedzi. Kolejne dwie odpowiedzi dotyczyły zbyt małej ilości obiektów hotelarskich i gastronomicznych, braku komunikacji publicznej oraz na problem z dojazdem, każda z odpowiedzi wynosiła 7% odpowiedzi. Parking został wskazany w 6% odpowiedzi. Jedna osoba podała smog.

Ważnym aspektem życia w każdej gminie jest współpraca pomiędzy różnymi partnerami. W ramach takiej współpracy można wyróżnić działania, które mają na celu poprawę życia mieszkańców. Wobec tego zadano szereg pytań, które miały za zadanie określenie jakich działań oczekują mieszkańcy ze strony władz powiatu/gminy, aby jakość życia się poprawiała.

Wykres 9
Proponowane inicjatywy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Pierwszą proponowaną inicjatywą były szkolenia dla potencjalnych, lokalnych przedsiębiorstw. Właściwie taką formą współpracy byłiby mieszkańcy zainteresowani w stopniu dużym – 38%, a 33% w stopniu średnim. Można z tych danych wywnioskować, że mieszkańcy bardzo chętnie wzięliby udział w podniesieniu ich kwalifikacji.

Drugą możliwą inicjatywą było wspieranie promocyjne sprzedaży usług i w tym przypadku ponad połowa osób, tj. 60% osób chciałoby takiego działania. W stopniu minimalnym 8% osób chciałoby takich rozwiązań.

Mieszkańcy również chcieliby, aby została pobudzona przedsiębiorczość oraz współpraca lokalnych przedsiębiorców w stopniu dużym, tj. 54%. W stopniu średnim chciałoby takich rozwiązań 36% osób, pozostałe 10% w stopniu minimalnym.

W przypadku rozbudowanej infrastruktury komunalnej, której mieszkańcy chcieliby w dużym stopniu – 73%, a w stopniu średnim 16% osób. Pozostałe 11% osób w stopniu minimalnym.

Wspólnego portalu internetowego chciałoby 58% mieszkańców w stopniu dużym, a w stopniu średnim 35%. Pozostałe osoby: 7% chciałoby w stopniu minimalnym. Jak wynika z tych odpowiedzi mieszkańcy są bardzo zainteresowani powstaniem dobrego, a przede wszystkim wspólnego portalu internetowego.

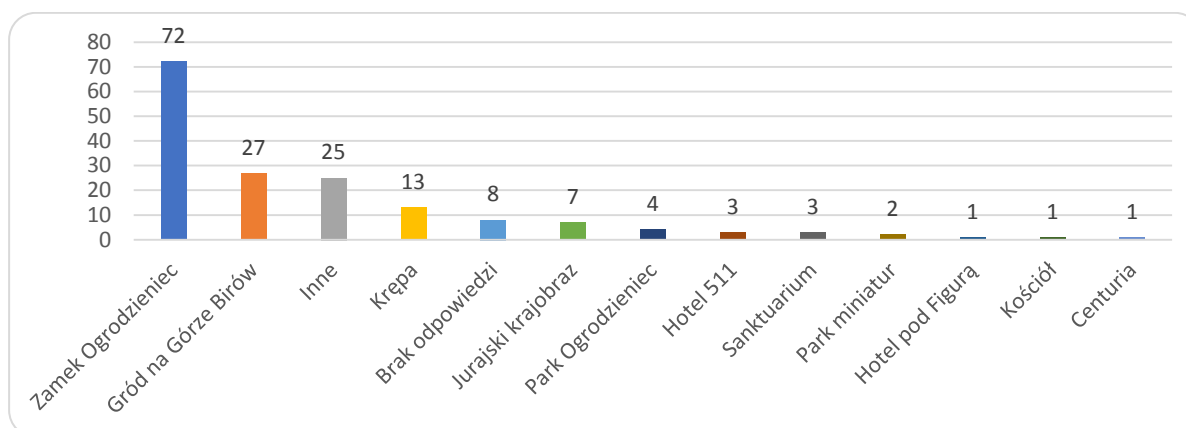
Pozyskaniem środków unijnych było zainteresowanych większość z mieszkańców, właściwie jedynie 6% osób byłoby zainteresowanych w stopniu minimalnym. Niestety w obecnych prognozach unijnych nie ma wprost dedykowanych źródeł finansowania, jednak są możliwości, które mogłyby przyczynić się do aktywizacji przedsiębiorczości na terenie gminy.

W dużym stopniu, tj. 60% osób chciałoby promocji gminy, a kolejne 29% chciałoby takiej promocji w stopniu średnim. Pozostałe 11% chciałoby w stopniu minimalnym. Ostatnia inicjatywa dotyczyła wsparcia lokalnych sieci usług turystycznych. W tym przypadku mieszkańcy w stopniu minimalnym chcieliby takiej inicjatywy, tj. 64%. W stopniu średnim 28% osób chciałoby takiej inicjatywy w stopniu średnim, pozostałe 8% osób chciałoby w stopniu dużym.

W następnym pytaniu mieszkańcy mogli zarekomendować znajomym, czy też turystom miejsca godne odwiedzenia w gminie Ogrodzieniec. W tym pytaniu można było wskazać więcej niż jeden przykład.

Wykres 10

Rekomendowane miejsca w gminie Ogrodzieniec

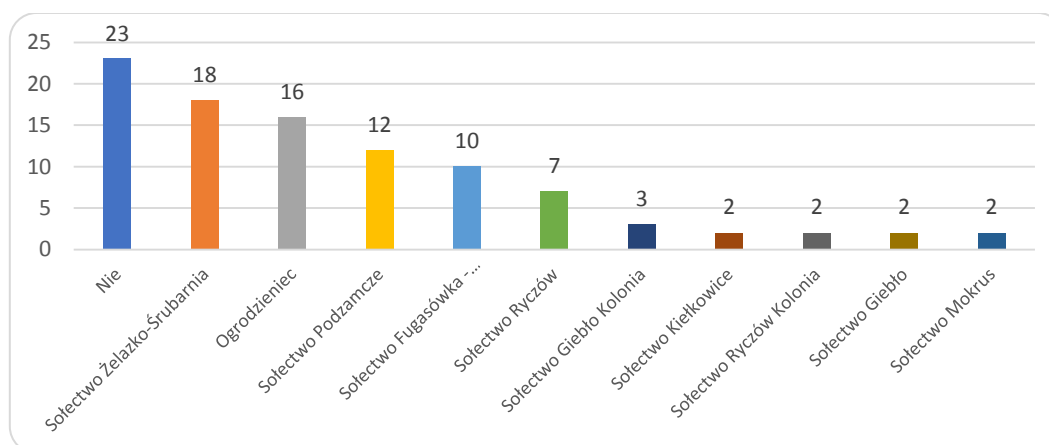
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Mieszkańcy przede wszystkim wskazali na Zamek Ogrodzieniec, tj. 43% odpowiedzi. Gród na Górze Birów został wskazany w 16% odpowiedzi. Niestety wzorem poprzednich pytań i w tym pojawiła się odpowiedź: inne, gdzie nie podano co kryje się w tym zbiorze. Następnym poleceniem była Krepa – 8%, a następnie jurajski krajobraz 4%. Park Ogrodzieniec został wskazany w 2% odpowiedzi, pozostałe miejsca zostały podane w kilku odpowiedziach: Hotel 511, Sanktuarium, Park Miniatur, Hotel pod Figurą, kościół oraz Centuria. W grupie osób ankietowanych były też osoby, które nie podały żadnej odpowiedzi, tj. 5%.

Następne pytanie polegało na wskazaniu sołectwa w gminie Ogrodzieniec, które jest zaniedbane, a posiada potencjał do przyciągnięcia turystów.

Wykres 11

Miejsca zaniedbane, które mogą przyciągać turystów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Mieszkańcy wobec tak postawionego pytania wskazali na różnorodne sołectwa w gminie Ogrodzieniec. Jednak 24% osób nie wskazało na takie sołectwo. Najwięcej osób wskazało Sołectwo Żelazko jako najbardziej zaniedbane, ale jest to też jednocześnie miejsce, które mogłoby być dobrym miejscem dla turystów. Na drugim miejscu wskazano na Ogrodzieniec – 17% odpowiedzi. Sołectwo Podzamcze zostało wskazane w 12% odpowiedziach. Kolejnym było Sołectwo Fugasówka (10%), następnym było Sołectwo Ryczów (7%). Kolejnymi sołectwami były: Giebło Kolonia, Kiełkowice, Ryczów Kolonia, Giebło oraz ostatnim wskazanym było Sołectwo Mokrus.

Następne pytanie dotyczyło prowadzenia działalności gospodarczej adresowanej dla turystów. Większość biorących udział w badaniu, tj. 90% osób nie prowadzi takiej działalności. Częściową działalność prowadzi 9% ankietowanych osób, a jedynie jedna osoba prowadziła taką.

Jeśli prowadzili działalność to tak jak wskazano w poprzednim pytaniu tylko jedna osoba prowadziła taką i były to usługi noclegowe. Reszta z ankietowanych osób wskazała, że prowadzą częściowo związaną działalność gospodarczą adresowaną do turystów i dotyczyła ona:

- transportu turystów po Europie;
- pola biwakowego,
- wynajmu terenu pod imprezy sportowe,
- sprzedaży pamiątek,
- parkingu,
- gastronomii.

Ostatnie pytanie dotyczyło różnorodnych stwierdzeń związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. Osoby wypełniające ankietę miały odnieść się do tych stwierdzeń w skali od zdecydowanie się zgadzam, raczej się zgadzam, nie wiem/trudno powiedzieć, raczej się nie zgadzam oraz zdecydowanie się nie zgadzam.

Tabela 14
Stwierdzenia dotyczące obsługi ruchu turystycznego

Skala:	Stwierdzenia		
	Podjęcie współpracy	Przystąpienie do sieci usług	Przyznanie rabatu
zdecydowanie się zgadzam	4	4	5
raczej się zgadzam	2	2	3
nie wiem/ trudno powiedzieć	3	2	1
raczej się nie zgadzam	1	1	2
zdecydowanie się nie zgadzam	3	4	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak widać z powyższej tabeli odpowiedzi są bardzo zbliżone i trudno mówić o trendach w obsłudze turystów. Pierwsze stwierdzenie dotyczyło podjęcia współpracy z innymi usługodawcami w gminie tak, aby przyciągnąć turystów. W ramach takiej propozycji 6 osób byłoby zainteresowanych takimi działaniami, a kolejne 4 przeciwnie. 3 osoby nie mają zdania na ten temat. Drugim było stwierdzenie, które miałyby na celu przystąpienie do dobrowolnej sieci usług turystycznych wspólnie promowanych. Podobnie jak w powyższym stwierdzeniu odpowiedzi układały się dość podobnie. Jedyna różnica polega na ilości odpowiedzi negatywnych oraz osób, którym trudno się wypowiedzieć na ten temat. Ostatnie stwierdzenie dotyczyło przyznania turystom rabatu na swoje usługi, gdyby zakup następował w wyniku wspólnej karty rabatowej. W tym stwierdzeniu więcej osób, bo aż 8 chciałoby takiej współpracy. Cztery osoby byłyby przeciwnie, a jedna nie miała zdania na ten temat.

Podsumowując powyższe analizy należy zaznaczyć, że większość respondentów było z Ogrodzieńca, a więc z obszarów o największej eksploracji turystycznej badanej gminy. Ważnym wnioskiem, który można wysunąć to dość niski stopień utożsamienia się z miejscem zamieszkania. Świadczą o tym wysoki odsetek braku odpowiedzi i jedynie 16% respondentów, którzy traktują to miejsce jako małą ojczyznę. Jednocześnie respondenci wykazują zadowolenie z życia w gminie.

Jeżeli chodzi o odbiór turystyki to zdecydowana większość uważa, że potencjał turystyczny gminy nie jest w zadawalający sposób wykorzystywany, a za najważniejszy

powód przyjazdów podawali chęć zobaczenia zamku. Zamek, z resztą funkcjonuje w świadomości mieszkańców jako najważniejsza atrakcja turystyczna i jest najbardziej rekomendowanym walorem w gminie. Natomiast za jedną z najważniejszych wad gminy (przy dużym odsetku braku odpowiedzi) jest podawany chaos stylistyczny powodujący brak specyficznej atmosfery miejsca. Respondenci mieli również możliwość odniesienia się do kwestii związanej z możliwościami zagospodarowania na cele turystyczne miejsc zaniedbanych. Tutaj, przy 24% barku odpowiedzi, wskazano na sołectwo Żelazko i Ogrodzieniec.

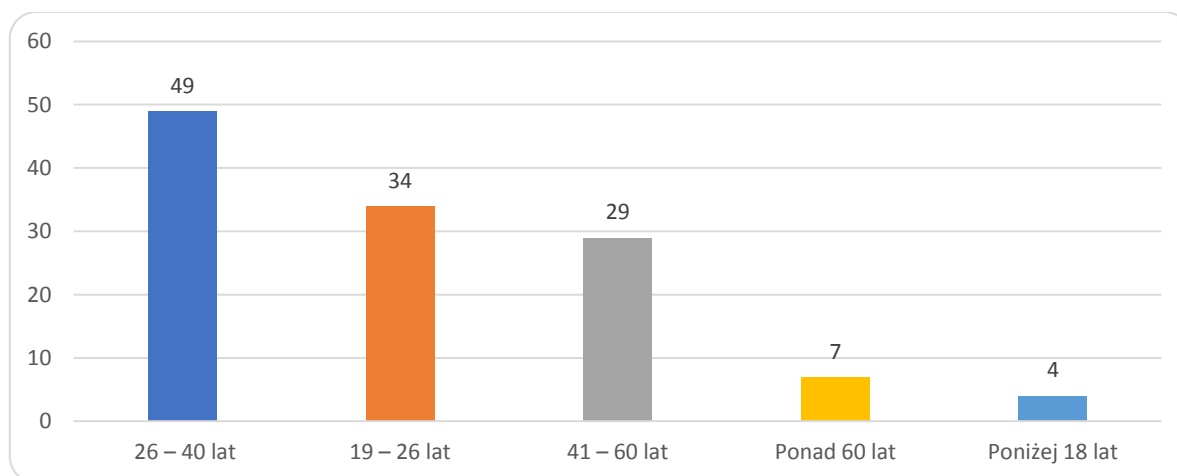
Ważną częścią badania ankietowego było odniesienie się do inicjatyw, które powinny być realizowane na poziomie gminnym. Za najważniejsze uznano pozyskiwanie środków unijnych oraz rozbudowa infrastruktury komunalnej.

Generalnie daje się zauważyć stosunkową wysoką świadomość mieszkańców dotyczącą walorów gminy, konieczności zwiększenia wspólnej promocji oraz wprowadzenia działań zmierzających do aktywizacji nie tylko miasta Ogrodzieniec, ale i reszty sołectw gminy w zakresie obsługi ruchu turystycznego.

3. Turyści

W badaniu wzięło udział 123 osób, większość z tych osób to kobiety (58%), mężczyźni wobec tego tworzyli 42% ankietowanych osób. Ankietowane osoby były we wszystkich grupach wiekowych.

Wykres 12
Wiek ankietowanych osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Najwięcej osób tj., 40% było w przedziale wiekowym od 26 do 40 lat, kolejną grupę tworzyły osoby w wieku od 19 do 26 lat (28%). Na trzecim miejscu znalazły się osoby w wieku od 41 do 60 lat (23%). Następnie ponad 60 lat – 6% oraz poniżej 18 lat – 3%. Właściwie w analizowanym badaniu znalazły się osoby młode oraz w wieku produkcyjnym.

Osoby ankietowane pochodziły w większości z województwa śląskiego, tj. 82%. Z województwa małopolskiego pochodziło 7% osób, kolejne 5% z województwa świętokrzyskiego, a 3% opolskiego. Po trzy osoby pochodziły z województw: opolskiego, dolnośląskiego oraz łódzkiego.

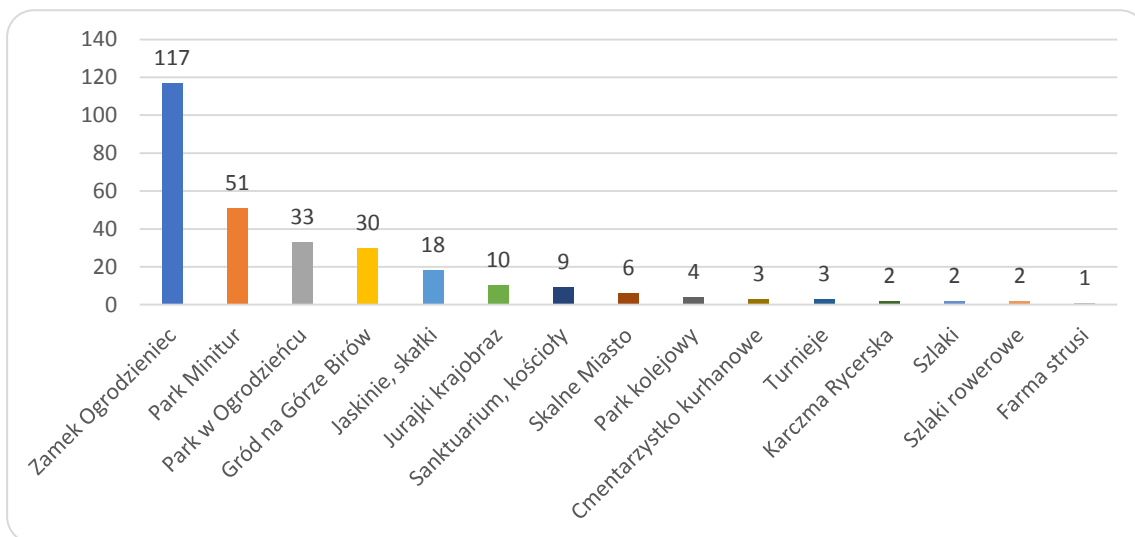
Wobec takiego pochodzenia oraz wieku odwiedzających i turystów działania marketingowe powinny być przede wszystkim skierowane do mieszkańców samego województwa śląskiego, a jedynie w pewnym zakresie wzmocnione dla województwa małopolskiego.

Pierwszym pytaniem zawartym w omawianej ankiecie było podanie/wskazanie co najmniej trzech atrakcji turystycznych w gminie Ogrodzieniec.

Analizując poniższe zestawienie jednoznacznie można zauważyć, że pierwszym skojarzeniem jest Zamek Ogrodzieniec wskazany prawie przez wszystkie ankietowane osoby. Kolejną wskazaną atrakcją jest Park Miniatur, następnie Park w Ogrodzieńcu. Podobną ilość wskazań miał Gród na Górze Birów.

Wykres 12

Atrakcje turystyczne wskazane przez ankietowane osoby

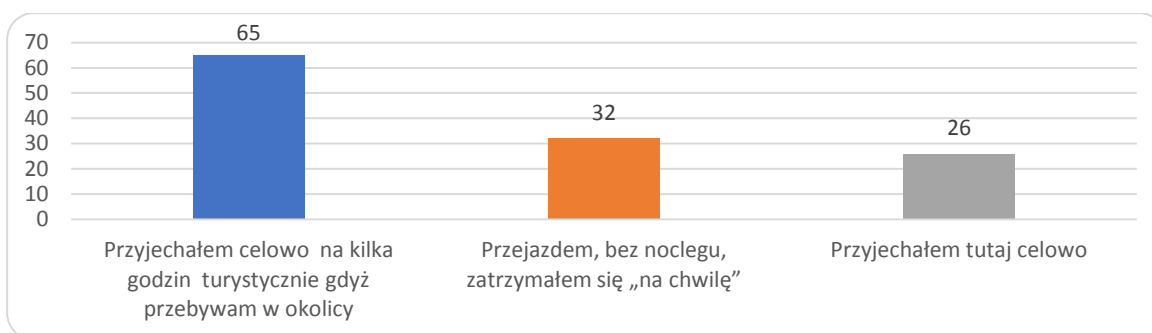
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Atrakcjami wskazanymi w dalszej kolejności to jaskinie, skałki – czyli tak naprawdę jurajski krajobraz. Ankietowane osoby również doceniły zabytki takie jak: kościoły, sanktuarium, cmentarzysko, czy atrakcje takie jak: park kolejowy i ferma strusi. Wspomniano również o Karczmie rycerskiej oraz o odbywających się turniejach. Doceniono również szlaki – tu nie sprecyzowano o jakie dokładnie chodzi – oraz szlaki rowerowe.

Drugie pytanie dotyczyło celu przyjazdu do gminy Ogrodzieniec. W tym pytaniu można było wskazać jedną odpowiedź z trzech podanych.

Wykres 13

Cel przyjazdu do gminy Ogrodzieniec

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

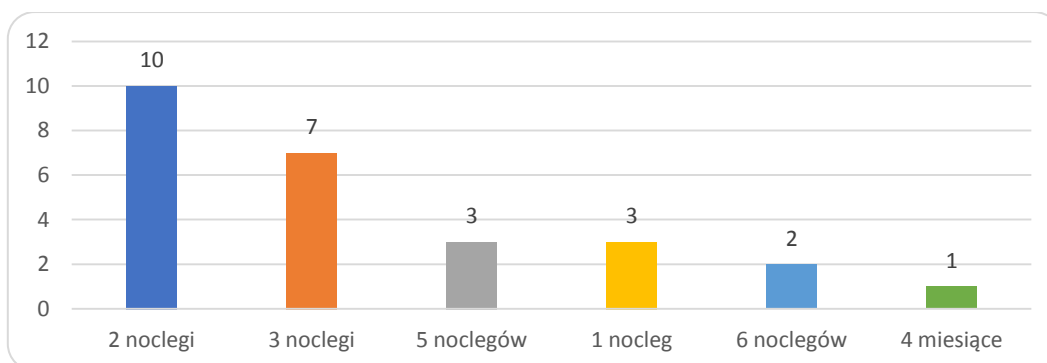
Jak można zauważyć z powyższego zestawienia najwięcej, bo 53% osób przyjechało celowo na kilka godzin turystycznie, a znajdowali się już w okolicy. Przejazdem, bez noclegu

było 26% ankietowanych osób, a pozostałe 21% przyjechało celowo do Gminy. Jak widać z powyższego zestawienia do gminy Ogrodzieniec przyjeżdżają osoby, które są zainteresowane zwiedzaniem, czy szerzej turystyką.

Kolejne zestawienie dotyczyło korzystania z bazy noclegowej w Gminie Ogrodzieniec.

Wykres 14

Ilość spędzonych noclegów w gminie Ogrodzieniec

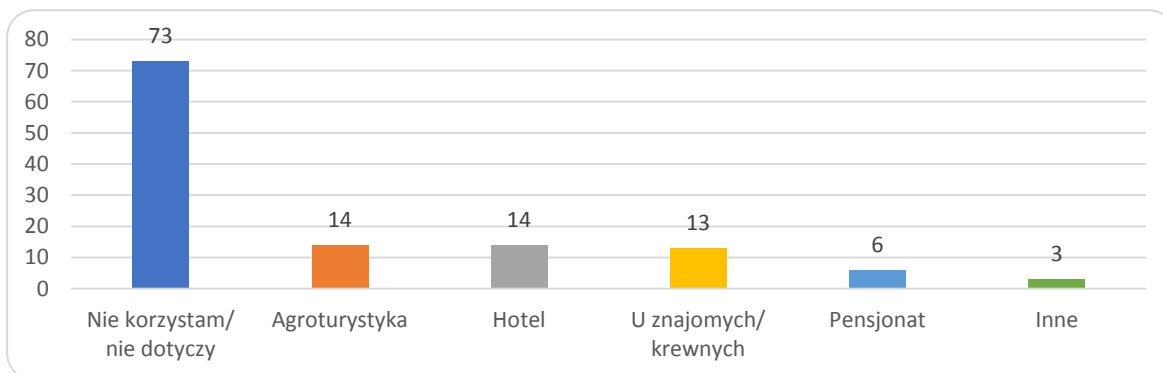

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Najwięcej osób korzystało z dwóch noclegów (38%), równie wysoką ilość tworzą osoby, które korzystają z trzech noclegów tj. 27%. Na trzecim miejscu znalazły się dwie grupy turystów, korzystających z 5 i 1 noclegów, tworząc po 12% wszystkich noclegów. Dwie osoby przyjechały do gminy na 6 noclegów (8%), a jedna spędziła w Gminie 4 miesiące. Wobec tego, zasadnym było kolejne pytanie dotyczące wykorzystanej bazy noclegowej.

Wykres 15

Korzystanie z bazy noclegowej

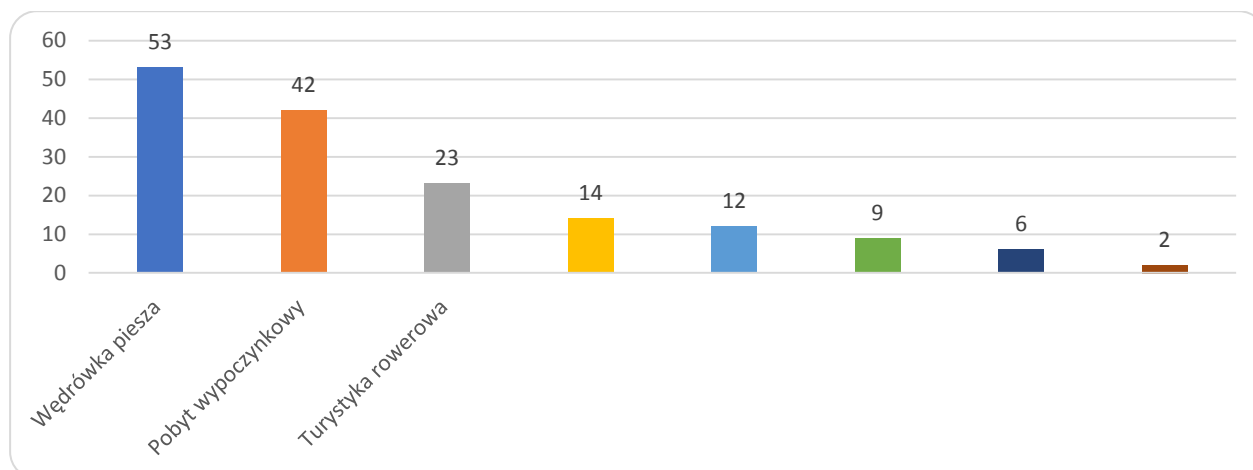
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najwięcej osób nie korzystało z żadnej bazy noclegowej, co jest potwierdzeniem powyższego zestawienia. Stanowiło to 59% ankieterowanych osób. Tyle samo osób wskazało na nocleg w hotelu jak i w agroturystyce, tj. po 11%. Nocleg u znajomych lub krewnych został wskazany przez 10% osób. W pensjonatach spało 5% ankieterowanych. W pozycji innej bazy noclegowej wskazano na: obóz pod Zamkiem w czasie inscenizacji rycerskich oraz Skalny Kmicic.

Następne pytanie dotyczyło celu przyjazdu do gminy Ogrodzieniec. Gmina Ogrodzieniec kojarzona jest z wieloma atrakcjami oraz możliwościami spędzania wolnego czasu.

Wykres 16

Cel przyjazdu do gminy Ogrodzieniec

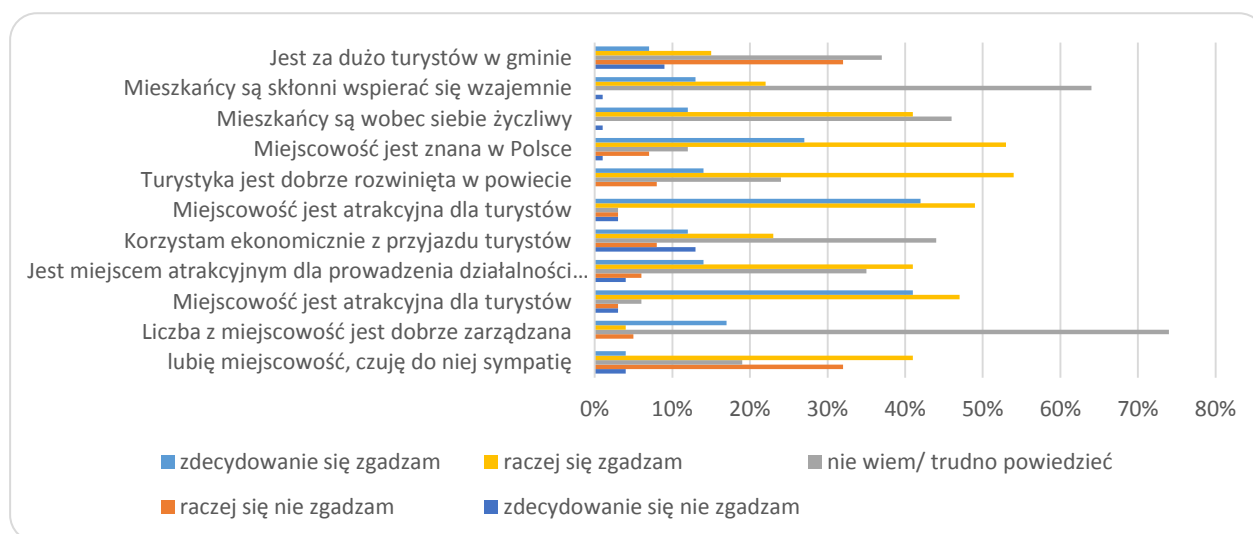
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Główny cel przyjazdów to przede wszystkim wędrowki piesze, tj. 33%, a na drugim miejscu znalazły się pobyty wypoczynkowe – 26%. Turystyka rowerowa została wskazana przez 14% ankietowanych osób. Kolejne miejsca zajęły odwiedziny u rodziny lub znajomych, które wskazało 9% osób. gmina Ogrodzieniec jest również celem wycieczek szkolnych czy też wyjazdów z zakładu pracy tworząc 7% odpowiedzi. Kolejne miejsce zajęła rozrywka – w przypadku gminy to przede wszystkim imprezy czy wydarzenia kulturalne (6%), następnie osoby ankietowane wskazały na udział w konferencji, szkoleniu czy też integracji – 4%. Ostatnim wskazanym celem przyjazdu był obóz sportowy lub treningowy. Właściwie wszystkie podane odpowiedzi zostały wskazane przez osoby ankietowane.

Następnie pytanie było bardzo rozbudowane i dotyczyło różnorodnych stwierdzeń do których należało się odnieść. Skala użyta w tych pytaniach obejmowała: zdecydowanie się nie zgadzam, raczej się nie zgadzam, nie wiem/trudno powiedzieć, raczej się zgadzam oraz zdecydowanie się zgadzam.

Wykres 17

Stopień zgodności z podanymi stwierdzeniami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Pierwszym analizowane stwierdzenie dotyczyło liczby turystów w Gminie, czy sądzą, że ich ilość jest wysoka. Turyści przebywający w Ogrodzieńcu i jej gminie nie potrafili wypowiedzieć się na ten temat, tj. 37%, a 32% osób raczej nie zgadzało się z tym stwierdzeniem. Z takim stwierdzeniem raczej zgodziło się 15% ankietowanych osób. Zdecydowanie się nie zgodziło z takim stwierdzeniem 9%, a 7% zdecydowanie się zgodziło.

Jak można wywnioskować z tych odpowiedzi turyści przebywające w Gminie raczej są sceptyczni do dużej ilości turystów.

Mieszkańcy są skłonni wspierać się wzajemnie i tu osoby ankietowane w 64% nie potrafiły odpowiedzieć na takie stwierdzenie. Jednak 35% osób zgadza się z takim stwierdzeniem, tylko jedna osoba zdecydowanie nie zgadza się z takim stwierdzeniem. Takie przeświadczenie bardzo dobrze wróży dalszemu rozwojowi turystyki w gminie Ogrodzieniec.

Następne stwierdzenie dotyczyło mieszkańców, czy są wobec siebie życzliwi. Turysta, który przebywa czasowo na danym obszarze może właściwie sprawdzić na sobie, czy mieszkańcy są mili i uprzejmi. W tym przypadku ponad połowa potwierdziła takie stwierdzenie (53%), a 46% nie miało zdania na ten temat. Tylko 1% , czyli jedna osoba uznała, że zdecydowanie nie zgadza się z takim stwierdzeniem.

W kolejnym stwierdzeniu ankietowane osoby miały wypowiedzieć się na temat rozpoznawalności Gminy w Polsce. Większość osób, tj. 80% stwierdziła, że raczej się zgadzają lub zdecydowanie się zgadzają się. A 12% osób nie potrafiło się wypowiedzieć w tym temacie. Pozostałe 8% nie zgadzało się z takim zdaniem.

Następne pytanie dotyczyło oceny rozwoju turystyki w gminie. Na takie stwierdzenie ponad połowa, tj. 68% potwierdziło, że turystyka jest dobrze rozwinięta. Tylko 24% osób nie ma zdania na temat. Pozostałe 8% osób raczej nie zgadzało się z takim stwierdzeniem. Dla poniższej analizy wyniki z tego stwierdzenia potwierdzają, że warto ciągle rozwijać turystykę.

W następnym stwierdzeniu turyści mieli ocenić, czy gmina jest miejscem atrakcyjnym dla prowadzenia działalności gospodarczej. I z takim stwierdzeniem zgodziło się ponad połowa ankietowanych osób, tj. 55% (raczej się zgadzam oraz zdecydowanie się zgadzam). Na drugim miejscu 35% ankietowanych osób trudno powiedzieć, czy w gminie istnieje możliwość prowadzenia własnego biznesu. 10% ankietowanych osób nie zgadza się z takim stwierdzeniem. Wydaje się, że turyści będąc na wyjeździe turystycznym również zwracają uwagę na potencjał prowadzenia działalności gospodarczej.

Miejscowość jest atrakcyjna dla turystów i na tak postawione stwierdzenie większość osób zgodziła się z nim, tj. podliczając; raczej się zgadzam oraz zdecydowanie się zgadzam, daje 88% odpowiedzi. Dla 6% osób było trudno było się wypowiedzieć w tym temacie. Tyle

samo osób wskazało na negatywne odpowiedzi, po 3% każda z nich. Jak można zauważyć turyści uważają Gminę za atrakcyjną turystycznie.

Stwierdzenie dotyczące oceny zarządzania, to prawie większość osób (74%) nie potrafiła wypowiedzieć się w tym temacie. A 17% osób zgodziło się ze stwierdzeniem, że gmina jest dobrze zarządzana. Podobnie wyniki wskazano wśród odpowiedzi (raczej się nie zgadzam oraz raczej się zgadzam). Nikt nie stwierdził, że zdecydowanie się nie zgadza. Wydaje się, że osoby, które przyjeżdżają na pobyt na danym obszarze nie bardzo interesują się tym w jaki sposób jest zarządzana gmina.

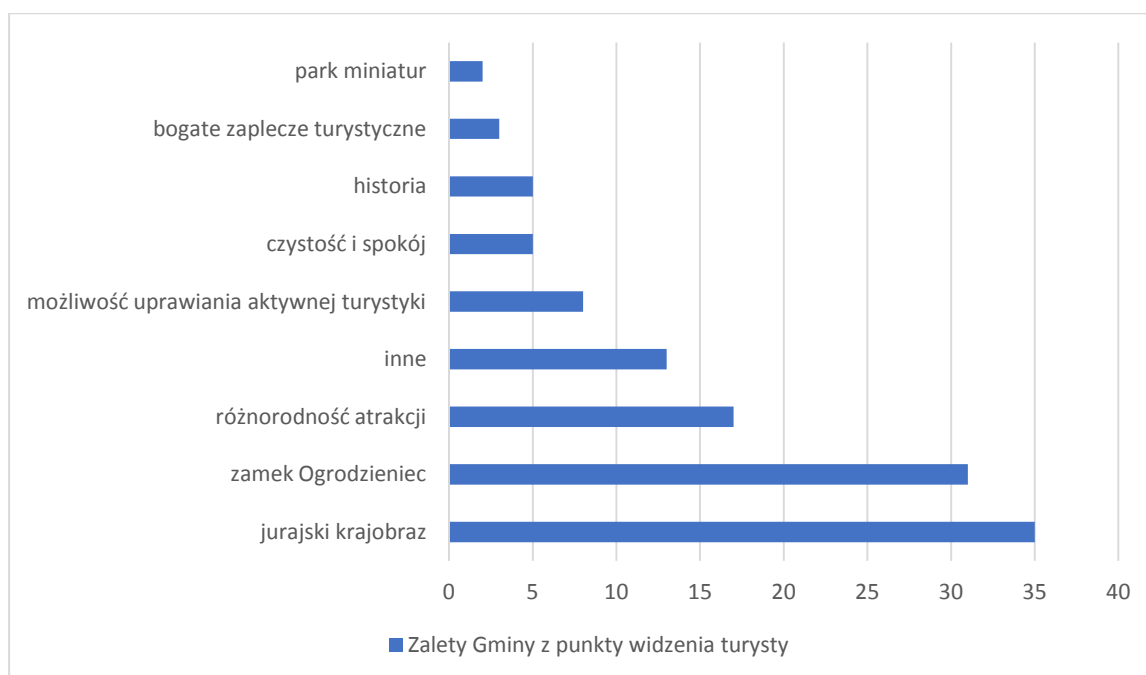
Ostatnim omawianym stwierdzeniem jest poczucie sympatii do miejscowości, w której przebywają, czy też szerzej do gminy Ogrodzieniec. Na tak postawione stwierdzenie, 41% osób ankietowanych powiedziało, że raczej zgadza się z takim zdaniem. A 32% osób raczej się nie zgodziło z takim stwierdzeniem. 19% osób nie potrafiło powiedzieć, czy lubi gminę.

W przypadku skrajnych odpowiedzi: zdecydowanie się nie zgadzam i zdecydowanie się zgadzam odpowiedzi były takie same, po 4%.

Kolejne pytanie dotyczyło wskazania największych zalet gminy Ogrodzieniec z perspektywy turysty. W tym pytaniu osoby ankietowane mogły podać więcej niż jedną odpowiedź.

Wykres 17

Zalety gminy z punktu widzenia turysty

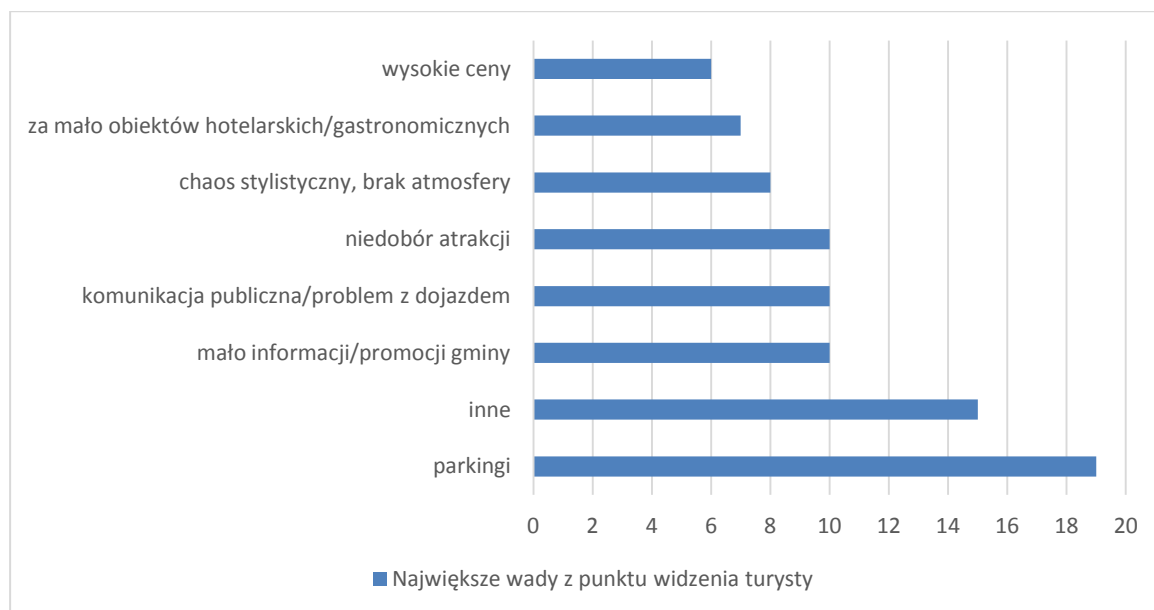

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najwięcej odpowiedzi, tj. 28% otrzymał jurajski krajobraz, który ze względu na położenie gminy Ogrodzieniec powinien być głównym motywem przyjazdów turystów. Na drugim miejscu wskazano na Zamek Ogrodzieniec (25%). Zamek jest nie wątpliwie główną atrakcją gminy, atrakcją, która powinna stanowić główny bodziec do przyjazdów, jednak uzupełniany przez dopasowaną ofertę. Turystom również podoba się to, że w gminie jest różnorodność atrakcji (14%). Kolejna pozycja to; inne, i tu niestety nie zostały wskazane jakie elementy miały na myśli osoby ankietowane. Po 4% odpowiedzi to: możliwość uprawiania aktywnej turystyki oraz czystość i spokój. Sądzi się, że odpowiednie dopasowanie oferty turystycznej jest ważnym czynnikiem w pozyskiwaniu gości, jednak równie ważne jest utrzymanie terenów, tak, aby były utrzymane w należyтым porządku. Ze względu na charakter gminy ważnym czynnikiem jest zaplecze, które ma służyć do aktywnego wypoczynku. I właśnie to „zaplecze” zostało również wyszczególnione, podobnie jak historia oraz Park Miniatur. Niestety były też osoby, które nie odpowiedziały lub też nie potrafiły wskazać na zalety gminy, tj. 4% odpowiedzi.

W kolejnym pytaniu turyści mieli wskazać na wady gminy tu także wskazano wystąpienie innych czynników, których niestety nie określono.

Wady gminy z punktu widzenia turysty

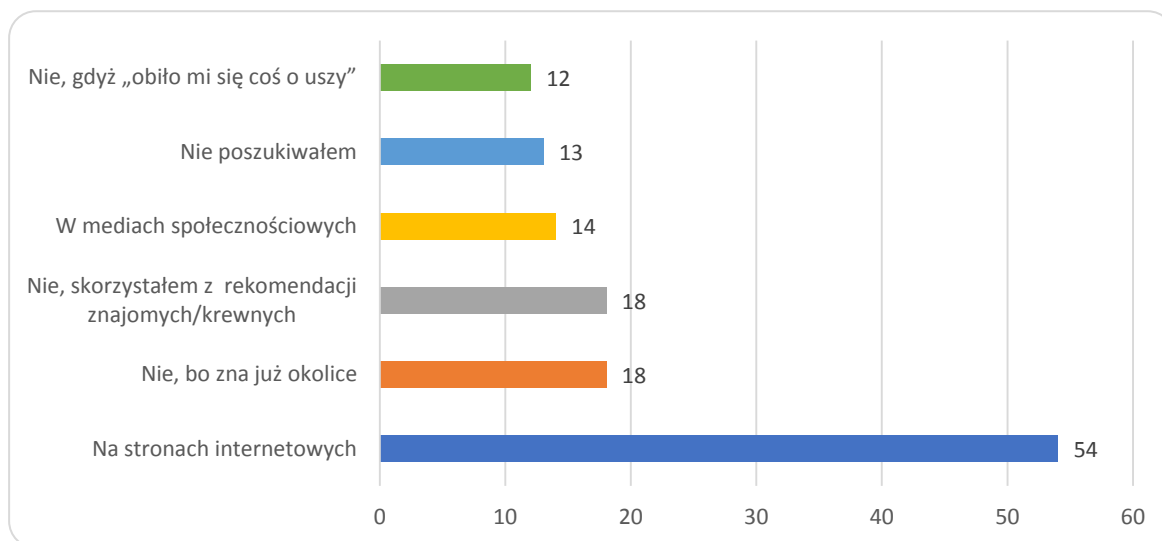
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Największym problemem w gminie są miejsca parkingowe. Obecnie większość turystów korzysta z własnych samochodów, co niestety powoduje zwiększony ruch. Turyści również mają problem z informacją, że jest jej za mało, podobnie jak promocji samej gminy. W gminie wskazano również na problem z komunikacją i problemem dojazdu. Ze względu na położenie gminy, obecnie nie jest możliwe nawet zaproponowanie nowych dróg. Jedyne na czym się można skupić to komunikacja publiczna. Turyści wskazują również na niedobór atrakcji. Problemem jest również chaos stylistyczny, co powoduje, że miejscowości, czy też wioski pozbawione są wyjątkowej atmosfery przypisane do tego obszaru.

Kolejne pytanie dotyczyło skorzystania z innej atrakcji – poza głównej zaplanowanej – w przypadku otrzymania rabatu cenowego. Z takiej możliwości skorzystałoby 47% ankietowanych osób, a 44% być może byłoby zainteresowanych takimi rozwiązaniami. Tylko 9% osób nie byłoby zainteresowanych takim rozwiązaniem.

Dostępność informacji obecnie jest jednym z ważniejszych elementów. Informacja turystyczna to jeden z ważnych składników rynku turystycznego. Dzisiaj turyści dokładnie planują swoje wyjazdy, albo samodzielnie, albo przy pomocy specjalistów z biur turystycznych.

Pozyskiwanie informacji przed przyjazdem do gminy Ogrodzieniec

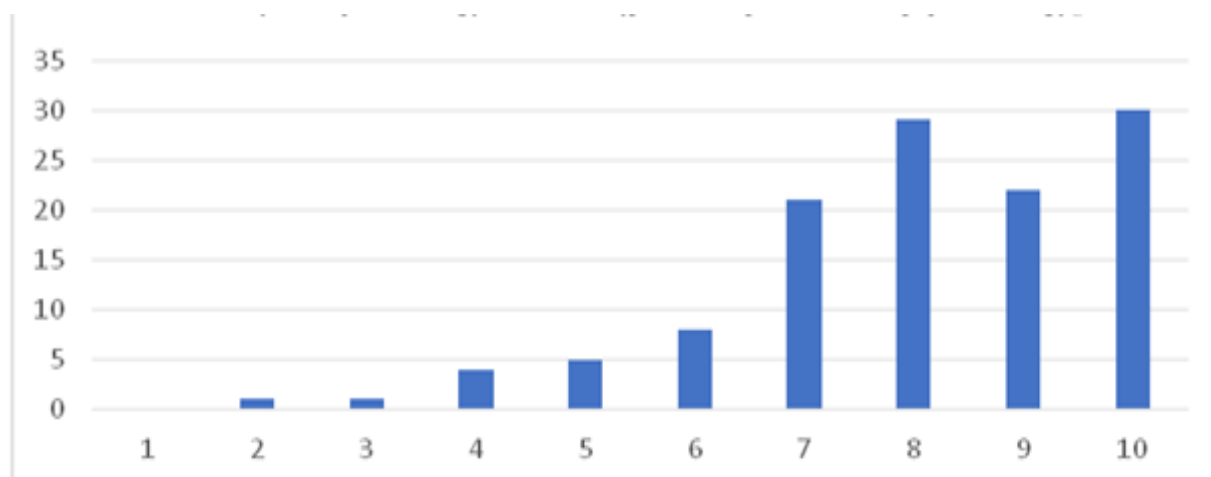
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Zgodnie z obecnie panującym trendem najwięcej osób korzystało ze stron internetowych, tj. 42%. Podobna ilość osób, każda po 14% nie korzystała z poszukiwania informacji ponieważ: już wcześniej znało okolice lub korzystało z rekomendacji znajomych lub krewnych. Na trzecim miejscu wskazano na media społecznościowe – 11%, o jeden procent mniej osób stwierdziło, że nie poszukiwało żadnych informacji. Ostatnią grupę tworzyły osoby, które już wcześniej coś słyszały o gminie (9%).

Kolejne pytanie dotyczyło polecenia gminy Ogrodzieniec, przy czym należało ocenić na skali od 1, które oznacza nie polecę, a 10 jak najbardziej poleca.

Wykres 20

Prawdopodobieństwo polecenia gminy Ogrodzieniec dla znajomych

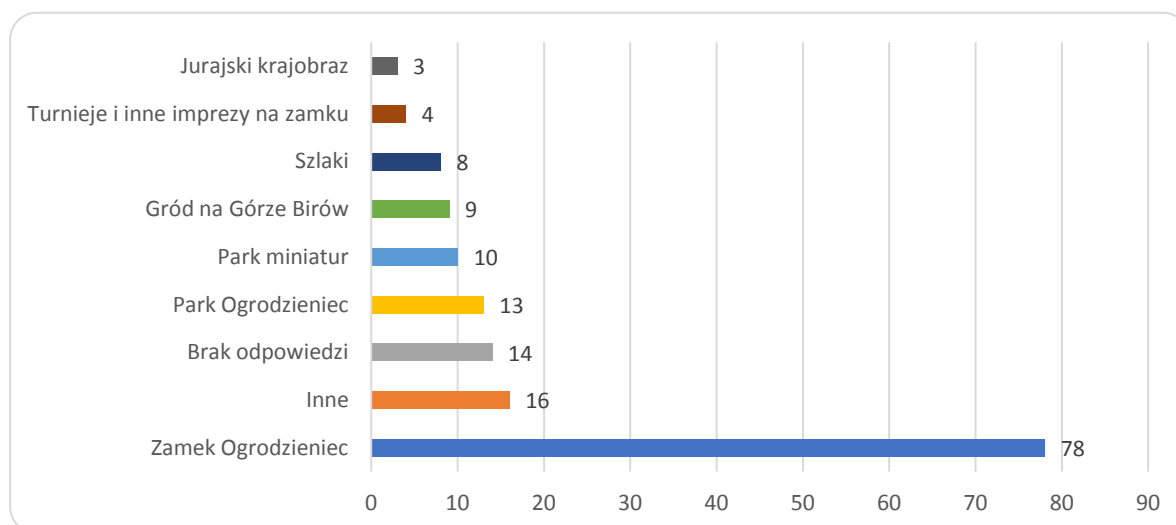
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak można zauważyć na powyższym wykresie najniższą wskazaną ocenę jest 2, a najwyższą 10. Średnią odpowiedzią jest 8, czyli można wywnioskować, że turyści bardzo chętnie będą polecać gminę swoim znajomym.

W kolejnym pytaniu osoby ankietowane miały powiedzieć który to był pobyt w gminie Ogrodzieniec. Pierwszy raz do gminy przyjechało 59% ankietowanych osób dla pozostałych osób to był kolejny raz. W tej grupie osobie połowa osób była w gminie poniżej 10 razy, reszta powyżej. Jedna z ankietowanych osób stwierdziła, że przyjeżdża do gminy systematycznie z wizytami do rodziny. Przy kolejnym pytaniu zapytano czy byliby skłonni powrócić do gminy. Większość osób potwierdziła, że chętnie wróci, tj. 72% osób, być może wróci 23% osób. Tylko 5% kategorycznie stwierdziła, że nie wróci do Gminy.

Wykres 21

Rekomendacja miejsca godnego odwiedzenia w gminie Ogrodzieniec według turystów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Na powyższym wykresie przedstawiono rekomendacje miejsca godnego do odwiedzenia. Zamek Ogrodzieniec został zarekomendowany przez połowę turystów (50%). Niestety podobnie jak w powyższych pytaniach otwartych turyści nie wskazali o jakie inne atrakcje czy zabytki rekomendują. 10% osób ankietowanych w ogóle nie odpowiedziało na to pytanie. Park Ogrodzieniec rekomendowało 8% a Park Miniatur został wskazany przez 7% ankietowanych osób. O jedną osobę mniej rekomendowało Gród na Górze Birów. Na ostatnich pozycjach znalazły się turnieje oraz inne imprezy na zamku oraz jurajskie krajobrazy.

Ostatnie pytanie dotyczyło wskazanie na miejsce w gminie Ogrodzieniec, które może posiadać potencjał turystyczny, ale jest zaniedbany. Na tak zadane pytanie większość osób nie potrafiła albo nie знаła takiego miejsca. Jedynie 5 osób wskazało na takie miejsca i są to: Staw Pinezka, Ruina Fabryki Prochu, Zamkowy Gościniec „Pod Lilijką” oraz Dworek Szlachecki w Gieble. Wskazano również na problemy z Zamkiem jak otoczeniem, które uznano za zaniedbane, ale z ogromnym nie wykorzystanym potencjałem. Wskazano również iż w Parku Miniatur jest brudno. Jedna z osób przyznała, że turyści są wszędzie i nie trzeba ich przyciągać, a gmina dysponowała potencjałem, który obecnie, ale już został zaniedbany.

Podsumowując badania ankietowe przeprowadzone wśród turystów odwiedzających gminę Ogrodzieniec można sformułować następujące wnioski i spostrzeżenia. Zasadnicze spostrzeżenie jest takie, że gmina jest odwiedzana przede wszystkim przez mieszkańców województwa śląskiego, a najwięcej respondentów było w wieku w przedziale 26-40 lat.

Jednym z najważniejszych pytań dotyczyło percepcji gminy w kontekście jej najbardziej rozpoznawalnej atrakcji turystycznej. Można powiedzieć, że gmina jednoznacznie kojarzy się z Zamkiem Ogrodzieniec, a następnie Parkiem Miniatur, Parkiem Ogrodzieniec oraz Grodem na Górze Birów. Ciekawym w tym zestawieniu jest fakt tak niskiej percepcji atrakcji opartych na walorach przyrodniczych.

Percepcję atrakcji turystycznej i wynikającą z tego hierarchię wartości gminy Ogrodzieniec funkcjonującą wśród odwiedzających przedstawiono poniżej

The word cloud features the following terms: **zamek Ogrodzieniec** (largest), **park miniatur**, **park Ogrodzieniec**, **gród na Górze Birów**, **jurajski krajobraz**, **skalne miasto**, **szlaki rowerowe**, **szlaki**, **turnieje**, **park kolejowy**, **farmy strusi**, **harczma rycerska**, **sanktuarium, kościoły**, **Prochownia**, and **cmentarzysko kurhanowe**.

zamek Ogrodzieniec

gród na Górze Birów
park miniatur park Ogrodzieniec
jurajski krajobraz

Rysunek 1. Chmura atrakcji turystycznych gminy Ogrodzieniec

Analiza pytań dotyczących czasokresu pobytu i jego celu wskazuje, że gmina Ogrodzieniec jest obszarem odwiedzanych „na chwilę” i raczej bez konkretnego celu (tylko 21% respondentów przyjechało celowo). Jeżeli już pobyt przybierał dłuższą formę to zamykał się on najczęściej w granicy trzech dni. Najczęściej realizowaną formą turystyki jest wędrowka piesza i krótkoterminowy pobyt wypoczynkowy.

Ogólnie gmina postrzegana jest przez przybywających pozytywnie. Jak wynika z ankiet nie doskwiera turystom nadmierna ich liczba a raczej życzliwy odbiór ruchu turystycznego przez mieszkańców gminy jest też postrzegany jako atut. W większości przypadków o walorach gminy turyści dowiedzieli się ze stron internetowych i chętnie poleci gminę Ogrodzieniec jako miejsce wypadu weekendowego.

Za największą zaletę analizowanego obszaru respondenci uznali jurajski krajobraz wraz z ogrodzienieckim zamkiem (choć najbardziej rekomendowanym przez ankietowanych obiektem jest właśnie zamek). Za największą wadę natomiast uznali brak miejsc parkingowych, niedostateczna komunikacja publiczna czy też mało informacji o atrakcjach gminy.